359 4

Strada dugheneler întunecoase

Roman al căutării adevărului unei existenţe ca şi a adevăratei identităţi a personalităţii umane, text cu profunde şi multiple piste interpretative — STRADA DUGHENELOR ÎNTUNECOASE este Premiul Goncourt al anului 1978.

Colecţia GLOBUS

EDITURA UNIVERS

Lei 5,50

PATRICK MODIANO STRADA DUGHENELOR ÎNTUNECOASE

PATRICK MODIANO

Colecţia GLOBUS / Editura Univers

STRADA DUGHENELOR ÎNTUNECOASE

COPERTA COLECȚIEI DE ION STATE
Grafica de Viorel Popescu; Ilustrația de Maria Dimulescu

Patrick Modiano
RUE DES BOUTIQUES OBSCURES

GLOBUS

PATRICK MODIANO

STRADA DUGHENELOR ÎNTUNECOASE

Traducere de Șerban Velescu

EDITURA UNIVERS

București
1981

Lector : ANGELA CISMAŞ
Tehnoredactor : VICTOR MAŞEK

Bun de tipar 3. II. 1981. Coli tipo 6.

Tiparul executat sub comanda
nr. 1517 la
Întreprinderea poligrafică
„13 Decembrie 1918",
str. Grigore Alexandrescu nr.89—97
Bucureşti
Republica Socialistă România

Lui Rudy.
Tatălui meu.

I

Nu sînt nimic. Nimic decît o siluetă luminoasă, pe terasa unei cafenele, în seara aceea. Așteptam să se oprească ploaia, o aversă care începuse chiar în clipa în care Hutte se despărțea de mine.

Cu cîteva ore mai înainte, ne întîlnisem pentru ultima oară în localul Agenției. Hutte stătea, ca de obicei, înapoia biroului masiv, dar cu paltonul pe el, astfel încît aveai într-adevăr senzația unei plecări. Eu mă așezasem în fața lui, în fotoliul de piele rezervat clienților. Lampa de opalină difuza o lumină vie care mă orbea.

— Ei bine, Guy... S-a terminat... a spus Hutte cu un suspin.

Pe birou zăcea aruncat un dosar. Poate cel al omulețului brunet, cu privire speriată și fața buhăită, care ne însărcinase să-i urmărim nevasta. După-amiaza ea avea să se întîlnească cu un alt omuleț brunet, cu fața buhăită, într-un hotel de pe strada Vital, lîngă calea Paul-Doumer.

Hutte își mîngîia gînditor barba, o barbă aproape căruntă, scurtă, dar care-i gîdila obrajii. Ochii lui mari și luminoși priveau pierduți în gol. La stînga biroului, scaunul de răchită pe care mă așezam în orele de lucru. Înapoia lui Hutte, rafturile din lemn de culoare închisă acopereau jumătate din perete : erau aici *Bottin*-uri și anuare de toate genurile din ultimii cincizeci de ani. Hutte îmi spusese deseori că erau niște instrumente de lucru de neînlocuit, de care nu s-ar despărți niciodată. Și că aceste *Bottin*-uri și anuare erau cea mai de preț și mai emoționantă bibliotecă pe care o puteai avea, pentru că în paginile lor erau repertoriate multe ființe, lucruri și lumi dispărute despre care numai ele puteau depune mărturie.

— Ce-o să faci cu toate *Bottin*-urile astea ? l-am întrebat pe Hutte, arătîndu-i rafturile cu un gest larg al brațului.

— Le las aici, Guy. Nu renunț la contractul de închiriere a apartamentului.

Aruncă o privire grăbită în jur. Cele două canaturi ale ușii care dădea în cămăruța învecinată erau deschise, astfel că se puteau vedea canapeaua de catifea uzată, șemineul și oglinda în care se reflectau rafturile cu anuare și *Bottin*-uri și figura lui Hutte. Adesea, clienții noștri așteptau în camera asta. Un covor persan acoperea parchetul. Pe perete, lîngă fereastră, era agățată o icoană.

— La ce te gîndești, Guy ?

— La nimic. Deci menții contractul de închiriere a apartamentului ?

— Da. O să vin din cînd în cînd la Paris, așa că Agenția o să-mi servească drept locuință provizorie.

Îmi întinse tabachera cu țigări.

— Mi se pare mai puțin trist să păstrez Agenția așa cum era.

Se împlineau opt ani și mai bine de cînd lucram împreună. El însuși crease agenția asta de

detectivi particulari în 1947 şi lucrase cu mulţi alţii înainte de a lucra cu mine. Rolul nostru era să furnizăm clienţilor ceea ce Hutte numea „informaţii mondene". Cum îi plăcea adeseori să spună, totul se petrecea între „oameni de lume".

— Crezi că o să poţi trăi la Nisa ?

— Sigur că da.

— N-o să te plictiseşti ?

Suflă fumul ţigării.

— Odată şi odată tot trebuie să te retragi, Guy.

S-a ridicat greoi. Hutte trebuie să cîntărească peste o sută de kilograme şi are cam un metru nouăzeci şi cinci înălţime.

— Trenul meu pleacă la ora 20,55. Avem timp să bem un păhărel.

O luă înaintea mea pe culoarul care duce în vestibul. Acesta are o formă ovală curioasă şi pereţi de un bej spălăcit. O servietă neagră, atît de plină încît nu se putuse închide, era pusă pe jos. Hutte o luă. O ducea sprijinind-o cu cealaltă mînă.

— N-ai bagaje ?

— Am trimis totul înainte.

Hutte a deschis uşa de la intrare, iar eu am stins lumina în vestibul. Pe palier, a şovăit o clipă înainte de a închide uşa şi la pocnetul acela metalic am simţit că mi se strînge inima. El marca sfîrşitul unei lungi perioade din viaţa mea.

— Te-apucă tristeţea, nu-i aşa, Guy ? îmi spuse Hutte şi scoase din buzunarul paltonului o batistă mare cu care îşi şterse fruntea.

Pe uşă încă mai era fixată plăcuţa dreptunghiulară de marmură neagră pe care sta scris cu

litere aurite şi presărate cu bucăţele de metal lucios.

C. M. HUTTE

Anchete particulare

— O las aici, mi-a spus Hutte.

Apoi întoarse o dată cheia în broască.

Am mers pe Calea Niel pînă în Piaţa Pereire. Se înnoptase şi, cu toate că intram în iarnă, era călduţ. În Piaţa Pereire ne-am aşezat la „Terasa Hortensiilor". Lui Hutte îi plăcea cafeneaua asta, pentru că scaunele erau canelate „ca odinioară".

— Şi tu, Guy, ce-o să faci ? mă întrebă el după ce bău o înghiţitură de lichior cu apă.

— Eu ? Am găsit o urmă.

— O urmă ?

— Da, o urmă a trecutului meu...

Rostisem fraza asta pe un ton pompos care-l făcu să zîmbească.

— Am fost din totdeauna convins că o să-ţi regăseşti trecutul.

Acum era grav şi asta m-a emoţionat.

— Dar vezi tu, Guy, mă întreb dacă merită într-adevăr osteneala...

A tăcut. La ce visa ? La trecutul lui ?

— Îţi las o cheie a Agenţiei. Poţi să treci pe acolo din cînd în cînd. Mi-ar face plăcere.

Mi-a întins o cheie pe care am strecurat-o în buzunarul pantalonului.

— Şi telefonează-mi la Nisa. Ţine-mă la curent cu... trecutul tău.

S-a ridicat şi mi-a strîns mîna.

— Vrei să te conduc la tren ?

— Nu... nu... E atît de trist...

A ieşit din cafenea dintr-un singur pas mare, evitînd să se întoarcă, şi am încercat o senzaţie de gol. Omul acesta însemnase mult pentru mine. Fără el, fără ajutorul lui, mă întreb ce s-ar fi întîmplat cu mine acum zece ani, cînd, pe neaşteptate, fusesem lovit de amnezie şi orbecăiam prin ceaţă. Îl impresionase cazul meu şi, mulţumită numeroaselor sale relaţii, îmi făcuse rost chiar şi de o stare civilă.

— Poftim, îmi spusese el întinzîndu-mi un plic mare care conţinea un act de identitate şi un paşaport. Acum te cheamă Guy Roland.

Apoi detectivul acesta, la care venisem cerîndu-i să-şi pună în joc toată priceperea ca să găsească martori sau urme ale trecutului meu, adăugase :

— Dragul meu „Guy Roland", de acum înainte, nu mai privi în urmă şi gîndeşte-te la prezent şi la viitor. Îţi propun să lucrezi cu mine...

Dacă începuse să mă simpatizeze, era din cauză că şi el — am aflat asta mai tîrziu — îşi pierduse propriile urme şi că o parte a vieţii lui dispăruse dintr-odată, fără să mai rămînă nici cel mai neînsemnat fir conducător, nici cea mai mică legătură care ar fi putut să-l mai lege de trecut. Pentru că ce ar mai fi putut avea comun acest bătrîn istovit pe care-l văd îndepărtîndu-se în noapte cu paltonul lui jerpelit cu servieta lui mare, neagră, şi jucătorul de tenis de altădată, chipeşul şi blondul baron balt Constantin von Hutte ?

II

— Alo ? Domnul Paul Sonaşitze ?

— Chiar el.

— Guy Roland la telefon... Ştiţi, sînt...

— Ştiu, ştiu ! Putem să ne vedem ?

— Cînd vreţi...

— De pildă... deseară, pe la nouă, pe strada Anatole-de-la-Forge. Vă convine ?

— Ne-am înţeles.

— Vă aştept. Pe curînd.

A închis brusc şi simţeam cum sudoarea mi se prelinge de-a lungul tîmplelor. Băusem un pahar de coniac ca să-mi dau curaj. De ce oare un lucru atît de neînsemnat cum e, de pildă, formarea unui număr de telefon îmi provoacă atîta chin şi teamă ?

La barul din strada Anatole-de-la-Forge nu era nici un client, iar el stătea înapoia tejghelei, îmbrăcat în costum de stradă.

— Aţi picat la ţanc mi-a spus. Miercurea seara sînt liber.

A venit spre mine şi m-a luat pe după umăr.

— M-am gîndit mult la dumneavoastră.

— Mulţumesc.

— Ştiţi, treaba asta mă frămîntă, cu adevărat...

Aş fi vrut să-i spun să nu-şi facă griji din cauza mea, dar cuvintele nu-mi veneau pe buze.

— Pînă la urmă, cred că aţi fost în anturajul cuiva pe care-l vedeam adeseori într-o anumită perioadă... Dar cine ?

Dădu din cap.

— Nu mă puteţi pune pe urmele lui ?
— Nu.
— De ce ?
— M-a părăsit cu totul memoria, domnule. A crezut că glumesc aşa că a spus, ca şi cum ar fi fost vorba de un joc sau de o ghicitoare :
— Bine. O să mă descurc singur. Îmi daţi mînă liberă ?
— Dacă vreţi...
— Atunci, desear㠠mergem să cinăm la un prieten de-al meu.
Înainte de a ieşi, a tras scurt, în jos, de maneta unui contor electric şi a închis uşa din lemn masiv, întorcînd de mai multe ori cheia în broască.
Maşina lui staţiona pe trotuarul de vizavi. Era neagră şi nouă. Îmi deschise, politicos, portiera.
— Prietenul ăsta are un restaurant foarte plăcut între Ville-d'Avray şi Saint-Cloud.
— Şi mergem pînă acolo ?
— Da.
Din strada Anatole-de-la-Forge am intrat pe Calea Marii Armate şi m-am simţit ispitit să mă dau imediat jos din maşină. Să merg pînă la Ville-d'Avray mi se părea imposibil. Totuşi trebuia să fiu curajos.
Pînă cînd am ajuns la poarta Saint-Cloud a trebuit să lupt împotriva panicii care mă cuprinsese. Îl cunoşteam prea puţin pe acest Sonaşitze. Nu cumva mă atrăgea într-o cursă ? Dar, treptat, ascultîndu-l vorbind, m-am liniştit. Îmi înşira diversele etape ale vieţii lui profesionale. Mai întîi, lucrase în barurile de noapte ruseşti, apoi

la Langer, un restaurant care se afla într-o grădină de pe Champs-Elysées, apoi la Hotelul Castilia de pe strada Cambon, şi mai trecuse şi prin alte localuri, înainte de a se ocupa de barul ăsta de pe strada Anatole-de-la-Forge. De fiecare dată lucra cu Jean Heurteur, prietenul la care mergeam acum, astfel încît, timp de vreo douăzeci de ani, formaseră o echipă. Şi Heurteur avea memorie bună. Împreună aveau să dezlege fără îndoială, „enigma" mea.
Sonaşitze conducea foarte prudent, astfel că, am făcut aproape trei sferturi de oră pînă la destinaţie.
Un fel de *bungalow* căruia o salcie plîngătoare îi acoperea aripa stîngă. Spre dreapta, desluşeam un vălmăşag de boscheţi. Salonul restaurantului era încăpător. Dinspre fund, unde strălucea o lumină vie, venea spre noi un bărbat. Îmi întinse mîna.
— Încîntat, domnule. Jean Heurteur.
Apoi spre Sonaşitze :
— Salut, Paul.
Ne conduse spre fundul sălii. O masă pentru trei persoane fusese pregătită, iar în mijlocul ei era un buchet de flori.
Arătă spre una dintre uşile cu geam.
— Am clienţi în celălalt bungalow. O nuntă.
— N-aţi mai fost niciodată aici ? mă întrebă Sonaşitze.
— Nu.
— Atunci arată-i priveliştea, Jean.
Heurteur mă conduse pe o verandă, situată deasupra unui eleşteu. La stînga, un mic pod arcuit în stil chinezesc ducea la un alt bungalow,

de cealaltă parte a eleşteului. Uşile cu geamuri erau puternic luminate şi în spatele lor se vedeau perechi trecînd. Se dansa. Frînturi de melodii ajungeau pînă la noi.

— Nu sînt mulţi, îmi spuse el, şi am impresia că nunta asta o să se termine cu orgie.

Ridică din umeri.

— Vara ar trebui să veniţi. Se cinează pe verandă. E plăcut.

Ne-am înapoiat în sala restaurantului. Heurteur închise uşa cu geam.

— V-am pregătit o cină fără pretenţii.

Ne făcu semn să ne aşezăm. Ei stăteau unul lîngă celălalt, în faţa mea.

— Ce vin vă place ? mă întrebă Heurteur.

— Ce vreţi dumneavoastră.

— *Château-petrus ?*

— Minunată idee, Jean, spuse Sonaşitze.

Ne servea un tînăr cu vestă albă. Lumina de la aplica din perete mă bătea în ochi şi mă orbea. Celelalte erau în umbră, dar fără îndoială că mă aşezaseră aici ca să mă poată recunoaşte mai bine.

— Ce zici, Jean ?

Heurteur îşi începuse piftia de pasăre şi, din cînd în cînd, îmi arunca o privire pătrunzătoare. Era brunet ca Sonaşitze şi tot ca el, îşi vopsea părul. Avea o piele zgrunţuroasă, obraji căzuţi şi buze subţiri de gastronom.

— Da, da... murmură el.

Eu clipeam din cauza luminii. El ne turnă vin.

— Da... da... Cred că l-am mai văzut pe domnul...

— E o treabă complicată, a spus Sonaşitze.

Domnul refuză să ne pună pe drumul cel bun.

Părea cuprins de inspiraţie.

— Dar poate că vreţi să nu mai vorbim despre asta ? Preferaţi să rămîneţi „incognito" ?

— Absolut deloc, am spus eu zîmbind.

Tînărul ne servea pilaful de viţel...

— Care este profesiunea dumneavoastră ? mă întrebă Heurteur.

— Am lucrat timp de opt ani într-o agenţie de detectivi particulari, agenţia C. M. Hutte.

Mă priviră uluiţi.

— Dar e sigur că lucrul ăsta n-are nici o legătură cu viaţa mea dinainte. Deci nu ţineţi seama de el.

— E curios, a declarat Heurteur privindu-mă fix; nu s-ar putea spune cîţi ani aveţi.

— Fără îndoială, din cauza mustăţii.

— Poate că dacă n-aţi purta mustaţă, a spus Sonaşitze, v-am recunoaşte deîndată.

Şi întindea braţul, punînd latul palmei chiar sub nasul meu ca să-mi ascundă mustaţa şi clipea din ochi, ca un portretist în faţa modelului.

— Cu cît îl privesc mai mult pe domnul, cu atît mai mult am impresia că făcea parte dintr-un grup de noctambuli... a spus Heurteur.

— Dar cînd ? a întrebat Sonaşitze.

— Vai, demult... E o veşnicie de cînd nu mai lucrăm în barurile de noapte, Paul...

— Crezi că este de pe vremea Tanagrei ?

Heurteur mă privea fix şi privirea lui era din ce în ce mai intensă.

— Scuzaţi-mă, spuse el, sînteţi bun să vă ridicaţi o clipă ?

M-am conformat. Mă măsură din cap pînă-n picioare.

— Da, da, îmi amintește de un client. Talia... Ia stați puțin...

Ridicase mîna și stătea țeapăn ca și cum ar fi vrut să oprească ceva ce s-ar fi putut împrăștia dintr-o clipă-n alta.

— Ia stați... Stați puțin... Am găsit, Paul... Zîmbea victorios.

— Vă puteți așeza...

Jubila. Era sigur că ceea ce avea să ne spună o să fie de efect. Ne turnă ceremonios vin lui Sonașitze și mie.

— Iată... Erați însoțit întotdeauna de un bărbat la fel de înalt ca dumneavoastră... Poate chiar mai înalt... Asta nu-ți spune nimic, Paul ?

— Dar la ce perioadă te referi ? întrebă Sonașitze.

— La cea a Tanagrei, desigur...

— Un bărbat la fel de înalt ca dînsul ? repetă Sonașitze pentru sine. La Tanagra ?

— Nu-ți amintești ?

Heurteur ridică din umeri.

Era acum rîndul lui Sonașitze să zîmbească victorios.

Dădu din cap.

— Îmi amintesc...

— Cine ?

— Stioppa.

— Sigur că da, Stioppa...

Sonașitze se întorsese spre mine.

— Îl cunoșteați pe Stioppa ?

— Poate, am răspuns eu cu prudență.

— Sigur că da, a spus Heurteur. Erați adesea împreună cu Stioppa. Sînt sigur de asta.

— Stioppa...

După modul în care-l pronunțase Sonașitze era, desigur, un nume rusesc.

— El era cel care cerea întotdeauna orchestrei să cînte *Alaverdi*, a spus Heurteur. Un cîntec din Caucaz.

— Vă amintiți de el ? mă întrebă Sonașitze, strîngîndu-mi foarte puternic încheietura palmei : *Alaverdi*...

Cu ochii lucind, fluieră melodia. Și m-am simțit, deodată, emoționat. Mi se părea că o cunosc.

În clipa aceea, chelnerul care ne servise cina s-a apropiat de Heurteur și i-a arătat ceva în fundul sălii.

O femeie stătea singură la una dintre mese, în penumbră. Purta o rochie albastru-deschis și își sprijinea bărbia în palme. La ce visa oare ?

— Mireasa.

— Ce face acolo ? întrebă Heurteur.

— Nu știu, răspunse băiatul.

— Ai întrebat-o dacă nu cumva vrea ceva ?

— Nu, nu. Nu vrea nimic.

— Și ceilalți ?

— Au mai comandat vreo zece sticle de Krugg.

Heurteur ridică din umeri.

— Treaba lor.

Iar Sonașitze care nu dăduse nici o importanță „miresei“ și nici discuției lor, îmi repeta :

— Deci Stioppa... Vă mai amintiți de Stioppa ?

Era atît de agitat încît, în cele din urmă, i-am răspuns cu un zîmbet pe care-l voiam misterios :

— Da, da. Un pic...

Se întoarse spre Heurteur şi-i spuse pe un ton solemn :

— Îşi aminteşte de Stioppa.

— Mi-am închipuit eu.

Chelnerul în vestă albă rămase nemişcat înaintea lui Heurteur, cu un aer stînjenit.

— Domnule, cred că o să folosească acum camerele... Ce să facem ?

— Bănuiam eu, spuse Heurteur, că nunta asta o să se termine rău. Ei bine, bătrîne, să-i lăsăm în pace. Nu-i treaba noastră...

Mireasa stătea nemişcată acolo, la masa ei. Şi îşi încrucişase braţele.

— Mă întreb de ce stă acolo singură, spuse Heurteur. În fine, nu ne priveşte absolut deloc.

Şi schiţă cu dosul palmei un gest, ca şi cum ar fi vrut să alunge o muscă.

— Să ne întoarcem la oile noastre, zise el. Deci sînteţi de acord că l-aţi cunoscut pe Stioppa?

— Da, suspinai eu.

— Prin urmare, făceaţi parte din aceeaşi bandă... Afurisită bandă veselă, nu-i aşa, Paul ?

— Vai, au dispărut cu toţii, spuse Sonaşitze cu o voce lugubră. În afară de dumneavoastră, domnule... Sînt încîntat că am putut să vă... să vă „localizez". Eraţi din banda lui Stioppa... Vă felicit... Erau timpuri mult mai frumoase ca astea de astăzi şi, mai ales, oamenii erau de calitate mai bună decît cei de acum...

— Şi, mai ales, eram şi noi mai tineri, a spus Heurteur rîzînd.

— Cînd se petrecea asta ? i-am întrebat eu cu inima bătînd de emoţie.

— Sîntem cam certaţi cu datele, zise Sonaşitze. În orice caz, cam pe vremea potopului...

Părea dintr-odată copleşit.

— Uneori există coincidenţe, a spus Heurteur.

Se ridică, se îndreptă spre un mic bar din colţul camerei şi ne aduse un ziar pe care-l răsfoi. În sfîrşit, mi-l întinse, arătîndu-mi anunţul următor :

„Sîntem rugaţi să anunţăm decesul Mariei de Rosen, care a avut loc la 25 octombrie, la vîrsta de nouăzeci şi doi de ani. Din partea fiicei şi fiului ei, a nepoţilor şi strănepoţilor. Din partea prietenilor ei Georges Sacher şi Stioppa de Djagoriew. Ceremonia religioasă, urmată de înhumare la cimitirul Sainte-Geneviève-des-Bois, va avea loc la 4 noiembrie, orele 16 în capela cimitirului.

Parastasul de 9 zile va fi celebrat la 5 noiembrie în biserica ortodoxă rusă, str. Claude-Lorrain nr. 19, Paris 75016.

Prezentul anunţ ţine loc de ferpar."

— Deci Stioppa trăieşte ? întrebă Sonaşitze. Îl mai vedeţi ?

— Nu, am răspuns eu.

— Aveţi dreptate. Trebuie să trăiţi în prezent. Jean, ne mai dai un păhărel ?

— Imediat.

Din clipa aceea părură să nu se mai preocupe deloc de Stioppa şi de trecutul meu. Dar asta

n-avea nici o importanţă, pentru că, în sfîrşit, aveam un indiciu.

— Puteţi să-mi lăsaţi mie ziarul? am întrebat cu o indiferenţă prefăcută.

— Desigur, răspunse Heurteur.

Am ciocnit. Deci, din tot ce fusesem odinioară, nu mai rămîne decît o siluetă în amintirea a doi barmani şi încă şi ea pe jumătate ascunsă de cea a unui oarecare Stioppa de Djagoriew. Iar de la acest Stioppa nu mai avuseseră ştiri de pe „vremea potopului", cum spunea Sonaşitze.

— Deci sînteţi detectiv particular? mă întrebă Heurteur.

— Acum nu mai sînt. Patronul meu a ieşit de curînd la pensie.

— Dar dumneavoastră? Vă continuaţi activitatea?

Am ridicat din umeri, fără să răspund.

— În orice caz, aş fi încîntat să vă mai văd. Treceţi pe aici cînd vreţi.

Se ridicase şi ne întindea mîna.

— Scuzaţi-mă... Vă dau afară, dar mai am de făcut contabilitate... Şi ăştia cu orgia lor...

Făcu un gest în direcţia eleşteului.

— La revedere, Jean.

— La revedere, Paul.

Heurteur mă privea gînditor. Spuse cu o voce foarte tărăgănată:

— Acum, cînd v-aţi ridicat în picioare, îmi amintiţi de altcineva...

— De cine-ţi aminteşte? întrebă Sonaşitze.

— De un client care se întorcea în fiecare seară foarte tîrziu, pe vremea cînd noi lucram la Hotelul Castilia.

Sonaşitze, la rîndul lui, mă măsură din cap pînă-n picioare.

— La urma urmei, s-ar putea să fiţi un vechi client al Hotelului Castilia.

Am zîmbit stînjenit.

Sonaşitze m-a luat de braţ şi am traversat împreună sala restaurantului, mai întunecată acum decît la sosirea noastră. Mireasa, în rochia ei albastru-deschis, nu mai era la masă. Afară am auzit valuri de muzică şi rîsete, care veneau din cealaltă parte a eleşteului.

— Vă rog, l-am întrebat pe Sonaşitze, puteţi să-mi amintiţi cîntecul pe care-l cerea mereu... ăsta...

— Stioppa?

— Da.

Începu să fluiere primele măsuri. Apoi se opri.

— O să-l revedeţi pe Stioppa?

— Poate.

Mă strînse foarte tare de braţ.

— Spuneţi-i că Sonaşitze se gîndeşte deseori la el.

Privirea îi zăbovi asupra mea.

— Poate că Jean are, în fond, dreptate. Eraţi un client al Hotelului Castilia... Încercaţi să vă amintiţi... Hotelul Castilia de pe strada Cambon...

Am întors capul şi am deschis portiera maşinii. Cineva era ghemuit pe scaunul din faţă, cu fruntea rezemată de geam. M-am aplecat şi am recunoscut-o pe mireasă. Dormea, cu rochia ei albastru-deschis ridicată pînă la jumătatea coapselor.

— Trebuie s-o scoatem de aici, îmi spuse Sonaşitze.

Am zgîlţîit-o încet, dar ea continuă să doarmă. Atunci am luat-o de mijloc şi am reuşit s-o scot din maşină.

— Totuşi n-o putem lăsa pe jos, am spus.

Am dus-o în braţe pînă la han. Îi căzuse capul pe umărul meu şi părul ei blond îmi mîngîia gîtul. Avea un parfum pipărat care-mi amintea de ceva. Dar de ce anume ?

III

Era ora şase fără un sfert. Am propus şoferului de taxi să mă aştepte pe străduţa Charles-Marie-Widor, iar eu am mers apoi pe jos pe ea pînă pe strada Claude-Lorrain, unde era biserica rusă.

Un pavilion cu un etaj, cu perdele fine şi transparente la ferestre. În dreapta era o alee foarte largă. Mă postasem pe trotuarul din faţă.

Am văzut mai întîi două femei oprindu-se în faţa uşii dinspre stradă a pavilionului. Una era brunetă cu părul tuns scurt şi cu un şal de lînă neagră ; cealaltă, o blondă foarte machiată, arbora o pălărie gri de o formă amintind-o pe cea a pălăriilor de muşchetar. Le auzeam vorbind în franceză.

Dintr-un taxi ieşi un bătrîn corpolent, complet chel, cu pungi mari sub ochii oblici de mongol. Intră pe alee.

La stînga, dinspre strada Boileau, un grup de cinci persoane venea spre mine. În faţă, două femei în vîrstă ţineau de braţ un bătrîn atît de alb şi de fragil, încît părea că-i din ghips uscat. Urmau doi bărbaţi care semănau între ei, desigur tată şi fiu, fiecare îmbrăcat într-un costum gri cu dungi, cu o linie elegantă ; tatăl părea un fante închipuit ; fiul avea părul blond şi ondulat. În aceeaşi clipă o maşină frînă lîngă grup şi din ea coborî un alt bătrîn ţeapăn şi sprinten, înfăşurat într-o capă de loden şi al cărui păr cărunt era tuns perie. Avea o înfăţişare milităroasă. Să fi fost Stioppa ?

Intrară cu toţii în biserică pe o uşă laterală din fundul aleii. Aş fi vrut să-i urmez, dar prezenţa mea printre ei le-ar fi atras atenţia. Simţeam o nelinişte crescîndă la gîndul că riscam să nu-l identific pe Stioppa.

O maşină tocmai oprise puţin mai departe pe dreapta. Din ea ieşiră doi bărbaţi, apoi o femeie. Unul dintre bărbaţi era foarte înalt şi purta un pardesiu bleumarin. Am traversat strada şi i-am aşteptat.

Se apropie, se apropie. Mi se pare că bărbatul înalt mă priveşte insistent înainte de a intra pe alee cu ceilalţi doi. Înapoia ferestrelor cu vitralii care dau spre alee ard luminări. Se înclină ca să poată intra pe uşa mult prea joasă pentru el şi deodată sînt sigur că-i Stioppa.

Motorul taxiului mergea, dar la volan nu mai era nimeni. Una dintre portiere era întredeschisă, ca şi cum şoferul urma să se întoarcă dintr-o clipă în alta. Unde putea fi ? Am privit în jur

şi m-am hotărît să dau o raită prin împrejurimi în căutarea lui.

L-am găsit în apropiere, într-o cafenea de pe strada Chardon-Lagache. Stătea la o masă în faţa unui ţap de bere.

— Mai aveţi mult? m-a întrebat.

— Oh... vreo douăzeci de minute.

Era un blond cu pielea albă, cu obrajii mari şi ochi albaştri proeminenţi. Cred că n-am văzut niciodată un om la care loburile urechilor să fie atît de cărnoase.

— Nu-i nimic dacă merge contorul?

— Nu-i nimic, am răspuns.

A zîmbit amabil.

— Nu ţi-e frică să nu-ţi fure taxiul?

A ridicat din umeri.

— Ştiţi...

A comandat un sandviş cu tocătură prăjită şi l-a înfulecat conştiincios, privindu-mă fix cu ochi posomorîţi.

— De fapt, ce aşteptaţi?

— Pe cineva care trebuie să iasă de la biserica rusă, ceva mai încolo.

— Sînteţi rus?

— Nu.

— E o prostie... ar fi trebuit să-l întrebaţi la ce oră iese... V-ar fi costat mai ieftin...

— Atîta pagubă.

A mai comandat un ţap de bere.

— Puteţi să-mi cumpăraţi un ziar? mă întrebă el.

Schiţă gestul de a căuta mărunţiş în buzunar, dar l-am oprit.

— Te rog...

— Mulţumesc. Luaţi-mi *Le Hérisson*. Mulţumesc încă o dată.

Am rătăcit îndelung pînă să descopăr un vînzător de ziare pe calea Versailles. *Le Hérisson* era o publicaţie tipărită pe o hîrtie de o nuanţă verzuie.

Citi ziarul încruntînd din sprîncene şi întorcînd paginile cu arătătorul înmuiat în gură. Iar eu îl priveam pe blondul ăsta mare, cu ochi albaştri şi piele albă citindu-şi ziarul verde.

Nu îndrăzneam să-i întrerup lectura. În sfîrşit, s-a uitat pe micul lui ceas de mînă.

— Trebuie să mergem.

Pe strada Charles-Marie-Widor s-a aşezat la volanul taxiului şi l-am rugat să mă aştepte. Din nou m-am postat în faţa bisericii ruse, dar pe trotuarul de vizavi.

Nimeni. Să fi plecat cu toţii? Atunci n-aveam nici o şansă să mai dau de urma lui Stioppa de Djagoriew, pentru că numele ăsta nu figura în *Bottin*-ul Parisului. Lumînările tot mai ardeau înapoia ferestrelor cu vitralii din partea aleii. O cunoscusem oare pe această foarte bătrînă doamnă pentru care se făcea slujba religioasă? Dacă făceam parte din cercul lui Stioppa, era posibil să mi-i fi prezentat pe prietenii lui şi, fără îndoială, şi pe această Marie de Rosen. Ea trebuie să fi fost mult mai în vîrstă decît noi pe atunci.

Uşa pe care intraseră şi care dădea probabil în capela unde avea loc ceremonia, uşa asta pe care o supravegheam fără încetare se deschise brusc şi în cadrul ei apăru femeia blondă cu pălărie de muşchetar. Bruneta cu şal negru o

urma. Apoi tatăl și fiul în costumele lor gri cu dungi, sprijinindu-l pe bătrînul de ghips care vorbea cu bărbatul înalt, chel, cu cap de mongol. Iar acesta se pleca, aproape lipindu-și urechea de gura interlocutorului său: desigur că vocea bătrînului de ghips nu mai era decît o adiere. Urmau alții. Îl pîndeam pe Stioppa cu inima bătînd de emoție.

Ieși, în sfîrșit, printre ultimii. Statura lui foarte înaltă și pardesiul lui bleumarin îmi permiteau să nu-l pierd din ochi, pentru că erau foarte mulți, vreo patruzeci pe puțin. Majoritatea erau mai în vîrstă, dar am observat și cîteva femei tinere și chiar doi copii. Toți se opriseră pe alee și discutau între ei.

Ai fi zis că-i o recreație în curtea unei școli de provincie. Pe bătrînul de ghips îl așezaseră pe o bancă și fiecare venea să-l salute. Cine să fi fost? Georges Sacher, menționat în ferparul din ziar? Sau vreun fost elev al școlii de paji? Poate că el și cu doamna asta, Marie de Rosen, avuseseră o scurtă idilă la Petersburg sau pe malul Mării Negre, înainte ca totul să se prăbușească. Și în jurul chelului trupeș cu ochi de mongol era foarte multă lume. Tatăl și fiul în costumele lor gri cu dungi mergeau de la un grup la altul ca doi dansatori mondeni de la o masă la alta. Păreau niște infatuați, iar tatăl rîdea din cînd în cînd dîndu-și capul pe spate, ceea ce mi se părea necuviincios.

Stioppa discuta grav cu femeia cu pălărie gri de mușchetar. O lua de braț și pe după umeri cu un gest de afecțiune respectuoasă. Trebuie să fi fost un bărbat foarte frumos. Îi dădeam șaptezeci de ani. Fața îi era un pic buhăită și fruntea pleșuvă, dar nasul puternic și ținuta capului mi se păreau pline de noblețe. Cel puțin, asta era impresia cînd îl priveai de la distanță.

Timpul trecea. Se scursese aproape o jumătate de oră și ei continuau să vorbească. Mă temeam ca în cele din urmă să nu mă observe vreunul dintre ei cum stăteam în picioare, acolo pe trotuar.

Dar șoferul taxiului? M-am grăbit să ajung pe strada Charles-Marie-Widor. Motorul continua să meargă, iar el era la volan, cufundat în lectura ziarului său verzui.

— Cum e? mă întrebă.

— Nu știu, îi răspunsei. Va trebui poate să mai așteptăm o oră.

— Prietenul dumneavoastră n-a ieșit încă de la biserică?

— Ba da, dar mai discută cu alte persoane.

— Și nu-i puteți spune să vină?

— Nu.

Ochii lui mari, albaștri, mă priviră fix cu o expresie de neliniște.

— Nu te necăji, i-am spus.

— E vorba de dumneavoastră.. sînt obligat să las contorul să meargă.

M-am întors la postul meu, în fața bisericii ruse.

Stioppa mai înaintase cu cîțiva metri. Într-adevăr, acum nu mai era la capătul din fund al aleii, ci pe trotuar, în mijlocul unui grup format din femeia blondă cu pălărie de mușchetar, femeia brunetă cu șal negru, bărbatul chel cu ochi oblici de mongol și alți doi bărbați.

De data asta am traversat strada și m-am așezat lîngă ei, întorcîndu-le spatele. Accentele mîngîietoare ale vocilor rusești mă învăluiau, iar timbrul acesta mai grav, mai de bronz decît celelalte, să fi fost oare cel al vocii lui Stioppa ? M-am întors. O îmbrățișa îndelung pe femeia blondă cu pălărie de mușchetar, aproape că o zgîlțîia, iar trăsăturile feței i se crispau într-un rictus dureros. Apoi îl îmbrățișă în același mod pe chelul înalt cu ochi oblici și pe ceilalți, pe fiecare la rîndul lui. Momentul plecării, mi-am spus. Am fugit pînă la taxi și m-am urcat pe banchetă.

— Repede... ia-o drept înainte... în fața bisericii ruse...

Stioppa continua să le vorbească.

— Și-acum ce fac ? mă întrebă șoferul.

— Îl vezi pe bărbatul acela înalt, îmbrăcat în bleumarin ?

— Da.

— Va trebui să-l urmărim dacă este cu mașina.

Șoferul se întoarse, mă privi insistent și ochii albaștri îi ieșiră din orbite.

— Domnule, sper că treaba asta nu-i periculoasă ?

— Nu te speria, i-am spus.

Stioppa se despărți de grup, făcu vreo cîțiva pași și, fără să se întoarcă, agită brațele. Ceilalți, nemișcați, îl priveau îndepărtîndu-se. Femeia cu pălărie gri de mușchetar stătea puțin înaintea grupului, arcuită ca o figurină de la prova unei corăbii, iar vîntul îi mîngîia încetișor pana mare de la pălărie.

Dură cîtva timp pînă să deschidă portiera mașinii. Cred că nu nimerea cheia. Cînd se așeză la volan, m-am aplecat spre șoferul de taxi.

— Urmărește mașina în care a intrat tipul în bleumarin.

Și speram să nu fiu pe o urmă greșită, pentru că nimic nu-mi dovedea că omul ăsta era într-adevăr Stioppa de Djagoriew.

IV

Nu era greu să-l urmărești, conducea încet. La Poarta Maillot trecu pe roșu, dar șoferul taxiului nu îndrăzni să-l imite. L-am prins însă din urmă pe bulevardul Maurice-Barrès. Mașinile noastre se pomeniră alături în fața unei treceri de pietoni. Îmi aruncă o privire distrată, cum fac automobiliștii, cînd se pomenesc unul lîngă altul într-un ambuteiaj.

Își gară mașina pe bulevardul Richard-Wallace, în fața ultimelor case din apropierea podului Puteaux și a Senei. Intră pe strada Julien-Potin, iar eu am achitat taxiul.

— Noroc, domnule, îmi spuse șoferul. Aveți grijă !

Și am ghicit că mă urmărea cu privirea în timp ce intram la rîndu-mi, pe strada Julien-Potin. Poate că se temea pentru mine.

Se înnopta. O stradă strîmtă, mărginită de case impersonale, datînd din perioada dintre cele

două războaie ; formau o singură fațadă lungă de fiecare parte, de la un capăt la celălalt al străzii Julien Potin. Stioppa era înaintea mea cu vreo zece metri. O luă la dreapta pe strada Ernest-Deloison și intră într-o băcănie.

Era momentul să-l abordez. Îmi venea foarte greu s-o fac, pentru că eram timid și mă temeam să nu mă ia cumva drept nebun : aveam să mă bîlbîi și să-i vorbesc anapoda. Afară de cazul în care m-ar recunoaște deîndată și atunci l-aș lăsa pe el să vorbească.

Ieșea din băcănie cu o pungă de hîrtie în mînă.

— Domnul Stioppa de Djagoriew ?

A părut într-adevăr surprins. Capetele noastre erau la aceeași înălțime, ceea ce mă intimida și mai mult.

— Chiar eu. Dar cine sînteți dumneavoastră?

Nu, nu mă recunoscuse. Vorbea franceza fără accent străin. Trebuia să fiu curajos.

— Eu... voiam demult să vă văd...

— Și de ce, mă rog, domnule ?

— Scriu... scriu o carte despre Emigrație... Eu...

— Sînteți rus ?

Era pentru a doua oară că mi se punea întrebarea asta. Și șoferul taxiului mi-o pusese. De fapt, poate că fusesem rus.

— Nu.

— Și vă interesați de Emigrație ?

— Eu... Știți... Scriu o carte despre Emigrație. Cel care... Cineva m-a sfătuit să vin să vă văd... Paul Sonașitze...

— Sonașitze ?

Pronunța rusește. Suna foarte plăcut ca un foșnet de vînt prin frunziș.

— Un nume georgian... Nu-l cunosc...

Încruntă din sprîncene.

— Sonașitze... nu...

— N-aș vrea să vă deranjez, domnule. Doar să vă pun cîteva întrebări.

— Cu cea mai mare plăcere...

Zîmbea, cu un zîmbet trist.

— Un subiect tragic, Emigrația... Dar cum se face că mi-ați zis Stioppa ?

— Eu... știți... nu...

— Majoritatea celor care îmi spuneau Stioppa au murit. Ceilalți se pot număra pe degetele unei singure mîini.

— Este... acest Sonașitze...

— Nu-l cunosc.

— Aș putea să... să vă pun... cîteva întrebări ?

— Da. Vreți să veniți la mine ? O să putem discuta în voie.

Pe strada Julien-Potin, după ce am trecut de o poartă pentru vehicule, am traversat un părculeț cu blocuri de jur-împrejur. Am intrat într-un ascensor de lemn cu o ușă cu două canaturi și cu grilaj. Și trebuia, din cauza staturii noastre, și a spațiului strîmt al cabinei, să înclinăm capetele, spre perete, ca să nu ni se atingă frunțile.

Locuia la etajul al cincilea, într-un apartament de două camere. Mă primi în camera lui și se întinse pe pat.

— Scuzați-mă, îmi spuse, dar tavanul este prea jos. Te sufoci cînd stai în picioare.

Într-adevăr, nu erau decît cîțiva centimetri între tavan și creștetul capului meu și eram silit să mă aplec. Dealtfel, și el și eu eram cu un cap mai înalți decît era nevoie ca să trecem pe ușa dintre camere, și-mi închipui că adeseori i se întîmplase să se rănească la frunte.

— Întindeți-vă și dumneavoastră... dacă vreți... Îmi arătă un mic divan îmbrăcat în catifea verde-deschis, lîngă fereastră.

— Nu vă sfiiți... o să vă simțiți mult mai bine întins... Chiar șezînd te crezi într-o cușcă prea strîmtă... Ba da, ba da... întindeți-vă...

M-am întins pe divan.

Aprinsese o lampă cu abajur roz-somon care, de pe noptiera de la căpătîi, răspîndea o lumină discretă, care forma umbre pe tavan.

— Deci vă interesați de Emigrație ?

— Foarte mult.

— Și totuși sînteți încă tînăr...

Tînăr ? Nu mă gîndisem niciodată că pot fi tînăr. O oglindă mare cu rama aurită era agățată pe perete, lîngă mine. Mi-am privit fața. Tînăr ?

— Vai, nu sînt chiar atît de tînăr...

Urmă o clipă de tăcere. Întinși amîndoi, pe fiecare latură a camerei, păream niște fumători de opiu.

— Tocmai m-am întors de la o slujbă de înmormîntare, îmi spuse el. Păcat că n-ați cunoscut-o pe femeia asta foarte bătrînă care a murit... Ar fi putut să vă povestească o grămadă

de lucruri... A fost una dintre personalitățile remarcabile ale Emigrației...

— Serios ?

— O femeie foarte curajoasă. La început a deschis o mică ceainărie pe strada Mont-Thabor și ajuta pe toată lumea... Era foarte greu pe atunci...

Se așeză pe marginea patului cu spatele încovoiat și brațele încrucișate.

— Aveam pe atunci cincisprezece ani... Dacă fac socoteala, n-a prea mai rămas lume bună...

— A rămas... Georges Sacher... am spus eu la întîmplare.

— Nu mai are mult nici el. Îl cunoașteți ?

Să fi fost bătrînul de ghips ? Sau chelul înalt cu cap de mongol ?

— Știți ce, îmi spuse el. Nu mai pot vorbi de toate astea... Mă întristează prea mult... Pot doar să vă arăt niște fotografii... Numele și datele sînt scrise pe spate... o să vă descurcați...

— Sînteți foarte amabil că vă dați atîta osteneală.

Îmi zîmbi.

— Am grămezi de fotografii. Am scris pe spatele lor numele și datele, pentru că totul se uită.

Se ridică și, aplecîndu-se, trecu în încăperea învecinată. L-am auzit deschizînd un sertar. Se întoarse ținînd în mînă o cutie mare, roșie, și se așeză pe jos rezemîndu-se cu spatele de marginea patului.

— Așezați-vă lîngă mine. E mai practic așa, ca să ne uităm la fotografii.

M-am conformat. Numele unui cofetar era gravat cu litere gotice pe capacul cutiei. O deschise. Era plină de fotografii.

— Aveţi aici, îmi spuse el, principalele figuri ale Emigraţiei.

Îmi dădea fotografiile una cîte una, rostind numele şi data pe care le citise pe verso, şi era o litanie căreia numele ruseşti îi confereau o sonoritate deosebită, cînd strălucitoare ca un zgomot de chimvale, cînd plîngătoare, sau aproape înăbuşită. Trubeţkoi. Orbeliani. Şeremetiev. Galiţîn. Eristov. Obolenski. Bagration. Ceavceavadze... Uneori îmi lua din mînă cîte o fotografie şi se uita iarăşi la nume şi la dată. Fotografii de la petreceri. Masa marelui duce Boris la o gală la Château-Basque, la mult timp după Revoluţie. Şi tot buchetul ăsta de figuri în fotografia făcută la un dineu de gală din 1914... Fotografiile unei clase a liceului Alexandru din Petersburg.

— Fratele meu mai mare...

Îmi dădea fotografiile din ce în ce mai repede şi nici măcar nu le mai privea. Părea că se grăbeşte să termine. Deodată m-am oprit la una din ele, dintr-o hîrtie mai groasă decît celelalte şi pe spatele căreia nu era scris nimic.

— Ce este ? mă întrebă el. E ceva neclar, domnule ?

În prim plan, un bătrîn ţeapăn şi zîmbitor stînd într-un fotoliu. În spatele lui, o tînără blondă cu ochi de culoare foarte deschisă. De jur împrejur, mici grupuri de oameni dintre care majoritatea erau întorşi cu spatele. Şi la stînga, cu braţul drept tăiat de marginea fotografiei, cu mîna pe umărul tinerei blonde, un bărbat foarte

înalt într-un costum *prince-de-Galles*, în vîrstă de vreo treizeci de ani, cu părul negru şi cu o mustăcioară subţire. Cred, într-adevăr, că eram eu.

M-am apropiat de el. Stăteam amîndoi cu spatele rezemat de marginea patului, cu picioarele întinse pe jos, iar umerii ni se atingeau.

— Spuneţi-mi, cine sînt oamenii ăştia ? l-am întrebat.

A luat fotografia şi a privit-o cu un aer obosit.

— El era Giorgiadze...

Şi mi-l arătă pe bătrînul aşezat în fotoliu.

— A fost la consulatul Georgiei la Paris, pînă cînd...

Nu-şi termină fraza, ca şi cum aş fi trebuit să înţeleg imediat urmarea.

— Ea era nepoată-sa... O chema Gay... Gay Orlow. Emigrase cu părinţii în America...

— Aţi cunoscut-o ?

— Nu prea bine. Nu. A stat mult timp în America.

— Şi el ? am întrebat eu cu voce albă, arătîndu-mă în fotografie.

— El ?

Încruntă din sprîncene.

— Pe el... Nu-l cunosc.

— Serios ?

— Nu.

Am respirat adînc.

— Nu vi se pare că-mi seamănă ?

M-a privit.

— Că vă seamănă ? Nu. De ce ?

— Aşa.

Îmi întinse altă fotografie.

— Poftim... întîmplarea potrivește bine lucrurile...

Era fotografia unei fetițe în rochie albă, cu părul lung, blond, și fusese făcută într-o stațiune balneară pentru că se vedeau niște cabine, o bucată de plajă și de mare. Pe verso era scris cu cerneală violetă: „Mara Orlow — Yalta".

— Vedeți? E aceeași... Gay Orlow. Se numea Mara... Nu avea încă prenumele american...

Și mi-o arătă pe tînăra blondă din cealaltă fotografie pe care continuam s-o țin în mînă.

— Maică-mea păstra toate astea...

Se ridică brusc.

— Nu vă supărați dacă ne oprim aici? Mi se învîrte capul...

Își trecea mîna peste frunte.

— O să mă schimb... Dacă vreți, putem să cinăm împreună...

Am rămas singur, așezat pe jos, cu fotografiile răspîndite în jurul meu. Le-am aranjat în cutia mare, roșie și n-am păstrat decît două pe care le-am pus pe pat: fotografia care mă înfățișa lîngă Gay Orlow și bătrînul Giorgiadze și pe cea a lui Gay Orlow copil, la Yalta. M-am ridicat și m-am dus la fereastră.

Era noapte. Fereastra dădea spre un alt părculeț înconjurat de case. În fund, Sena, iar la stînga, podul Puteaux. Și insula prelungă. Șiruri de mașini traversau podul. Priveam toate fațadele clădirilor, toate ferestrele astea luminate, la fel ca fereastra înapoia căreia stăteam eu. Și descopeream în labirintul ăsta de case, de scări

și de ascensoare, printre sutele de căsuțe ale fagurelui, un om care poate...

Îmi lipisem fruntea de fereastră. Jos, intrarea fiecărei clădiri era luminată de un bec galben care ardea toată noaptea.

— Restaurantul este alături, îmi spuse.

Am luat cele două fotografii pe care le lăsasem pe pat.

— Domnule de Djagoriew, l-am întrebat, vreți să fiți amabil să-mi împrumutați fotografiile astea două?

— Vi le dau.

Îmi arătă cutia roșie.

— Vă dau toate fotografiile.

— Dar... eu...

— Luați-le!

Tonul era atît de imperativ, încît n-am avut încotro și m-am executat. Cînd am părăsit apartamentul țineam cutia roșie sub braț.

Ajunși jos, am luat-o pe Cheiul General-Koenig.

Am coborît o scară de piatră și acolo, pe malul Senei, era o clădire de cărămidă. Deasupra ușii o firmă: „Barul-Restaurant Insula". Am intrat. O sală joasă, cu fotolii de nuiele și cu mese acoperite cu hîrtie albă. Pe geam se vedeau Sena și luminile din Puteaux. Ne-am așezat în fundul sălii. Eram singurii clienți.

Stioppa se scotoci în buzunare și puse în mijlocul mesei pachetul pe care văzusem că-l cumpărase de la băcănie.

— Ca de obicei? întrebă chelnerul.

— Ca de obicei.

— Şi domnul ? întrebă chelnerul arătînd spre mine.

— Domnul va mînca ce mănînc şi eu.

Chelnerul ne aduse foarte repede două farfurii de scrumbii de Baltica şi ne turnă apă minerală în două pahare ca nişte degetare. Stioppa scoase din pachetul pe care-l pusese la mijlocul mesei castraveţi pe care-i împărţirăm.

— Vă plac ? mă întrebă el.

— Da.

Pusesem cutia roşie pe un scaun alături de mine.

— Chiar nu vreţi să păstraţi toate amintirile astea ? l-am întrebat.

— Nu. Acum sînt ale dumneavoastră. Vă predau ştafeta.

Mîncam în tăcere. Un şlep aluneca atît de aproape de noi, încît am avut timp să văd, în cadrul ferestrei, pe ocupanţii lui care cinau şi ei, în jurul unei mese.

— Şi această... Gay Orlow, am spus eu. Ştiţi ce s-a întîmplat cu ea ?

— Gay Orlow ? Cred că a murit.

— A murit ?

— Mi se pare. Cred că am întîlnit-o de două-trei ori... Abia o cunoşteam... Maică-mea era prietenă cu bătrînul Giorgiadze. Puţin castravete ?

— Mulţumesc.

— Cred că a dus o viaţă foarte agitată în America...

— Nu cumva ştiţi cine ar putea să-mi dea relaţii despre această... Gay Orlow ?

M-a privit înduioşat.

— Sărmane prieten... nimeni. Poate prin America cineva...

A mai trecut un şlep negru, încet, parcă părăsit.

— Eu mănînc întotdeauna la desert o banană, mi-a spus el. Vreţi şi dumneavoastră ?

— Şi eu.

Ne-am mîncat bananele.

— Şi părinţii acestei Gay Orlow ? am întrebat eu.

— Trebuie să fi murit prin America. Ştiţi, se moare peste tot...

— Giorgiadze nu mai avea alte rude în Franţa ?

A ridicat din umeri.

— Dar de ce vă interesaţi atît de mult de Gay Orlow ? Era sora dumneavoastră ?

Îmi zîmbea amabil.

— O cafea ? m-a întrebat el.

— Nu, mulţumesc.

— Nici eu.

— A vrut să achite nota de plată, dar i-am luat-o înainte. Am ieşit din Restaurantul Insulei şi el m-a luat de braţ ca să urce scara cheiului. Se lăsase ceaţa, o ceaţă moale şi, totodată, îngheţată care-ţi umplea plămînii cu o astfel de răceală, încît ţi se părea că pluteşti prin aer. Pe trotuarul cheiului abia deosebeam la cîţiva metri blocurile de locuinţe.

L-am condus ca pe un orb pînă la părculeţul în jurul căruia intrările caselor desenau parcă nişte pete galbene şi formau singurele puncte de reper. Mi-a strîns mîna.

— Încercați totuși s-o regăsiți pe Gay Orlow, mi-a spus el. Dacă țineți atît de mult...

L-am văzut intrînd în holul luminat al blocului. S-a oprit și mi-a făcut un semn cu mîna. Rămăsesem nemișcat, cu cutia mare și roșie sub braț, ca un copil care se înapoiază de la o petrecere de ziua cuiva și eram sigur în clipa aceea că-mi mai spune ceva, dar că ceața-i înăbușe sunetul vocii.

V

Pe ilustrată se vede *Promenade des Anglais* și e vară.

Dragul meu Guy, am primit cu bine scrisoarea ta. Aici zilele seamănă între ele, dar Nisa e un oraș foarte frumos. Ar trebui să vii să-mi faci o vizită. Curios lucru, mi se întîmplă să întîlnesc pe la cîte un colț de stradă cîte o persoană pe care n-am mai văzut-o de treizeci de ani sau alta pe care-o credeam moartă. Ne speriem unii pe alții. Nisa e un oraș de strigoi și de stafii, dar sper să nu intru în rîndurile lor prea curînd.

Pentru femeia pe care o cauți, cel mai bine ar fi să-i telefonezi lui Bernardy, Mac-Mahon 00—08. El a rămas în relații foarte strînse cu oameni din diferite servicii. O să-i facă plăcere să-ți dea informații.

Așteptînd să te văd la Nisa, dragul meu Guy, rămîn prietenul tău credincios și atent.

HUTTE

P.S. Știi că localul Agenției îți stă la dispoziție.

VI

23 octombrie 1965

Obiectul : ORLOW, Mara, supranumită „Gay" ORLOW

Născută la : Moscova (Rusia) în 1914, din părinții Kyril Orlow și Irina Georgiadze.

Naționalitate : apatridă. (Părinții domnișoarei Orlow și ea însăși, în calitatea lor de refugiați ruși, nu erau recunoscuți de guvernul Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste ca supuși ai acestei țări.) Domnișoara Orlow avea un act de rezident obișnuit. Ea pare să fi venit în Franța din Statele Unite în 1936. În S.U.A. s-a căsătorit cu un oarecare Waldo Blunt, apoi a divorțat.

Domnișoara Orlow a locuit succesiv la adresele : Hotel Chateaubriand, strada Circului 18, Paris (8) Calea Montaigne 53, Paris (8) Calea Mareșal-Lyautey 25, Paris (16)

Înainte de a veni în Franța, domnișoara Orlow a fost, se pare, dansatoare în Statele Unite.

Nu se cunosc sursele veniturilor ei la Paris, deși ducea o viață luxoasă.

Domnişoara Orlow a decedat în 1950, la domiciliul ei de pe Calea Mareşal-Lyautey 25, la Paris (16), din cauza unei doze prea puternice de barbiturice.

Waldo Blunt, fostul ei soţ, locuieşte la Paris din 1952 şi a exercitat, în diverse localuri de noapte, profesia de pianist.

Este cetăţean american. Născut la 30 septembrie 1910 la Chicago. Act de rezidenţă nr. 534 HC 828.

La această fişă dactilografiată era anexată o carte de vizită cu numele lui Jean-Pierre Bernardy şi cu următoarele rînduri :

„Acestea sînt toate informaţiile disponibile. Cu cele mai frumoase amintiri. Salutări prieteneşti lui Hutte".

VII

Pe uşa cu geam un afiş anunţa că „Pianistul Waldo Blunt cîntă în fiecare zi de la orele optsprezece la orele douăzeci şi unu la barul hotelului Hilton".

Barul era înţesat de lume şi nu mai exista nici un loc, în afară de un fotoliu gol la masa unui japonez care purta ochelari cu ramă de aur. N-a înţeles ce-am spus cînd m-am aplecat spre el ca să-i cer voie să mă aşez, iar cînd m-am aşezat nu mi-a acordat nici o atenţie.

Clienţi americani sau japonezi intrau, se interpelau şi vorbeau din ce în ce mai tare. Stăteau printre mese. Unii ţineau cîte un pahar în mînă şi se rezemau de spătarele sau de braţele fotoliilor. O femeie tînără era chiar cocoţată pe genunchii unui bărbat cărunt.

Waldo Blunt sosi cu un sfert de oră întîrziere şi se aşeză la pian. Un bărbat scund, grăsuţ, cu un început de chelie şi cu o mustăcioară subţire. Era îmbrăcat într-un costum gri. Mai întîi, întoarse capul şi aruncă o privire circulară spre mesele în jurul cărora se înghesuiau oamenii. Mîngîie cu mîna dreaptă clapele pianului şi execută cîteva acorduri la întîmplare. Aveam norocul să stau la una dintre mesele cele mai apropiate de el.

Începu o melodie care mi se pare că era *Pe cheiurile bătrînului Paris* dar, din cauza vocilor şi a hohotelor de rîs, muzica abia se auzea şi nici chiar eu, deşi stăteam foarte aproape de pian, nu reuşeam să aud toate notele. El continua nepăsător să cînte, cu bustul drept şi capul înclinat. Mi-era milă de el, îmi spuneam că într-o anumită perioadă a vieţii lui, cînd cînta la pian, lumea îl asculta. De atunci probabil că se obişnuise cu zumzetul permanent care-i înăbuşea muzica. Ce-o să spună cînd o să rostesc numele lui Gay Orlow ? Numele ăsta avea să-l facă oare să iasă din nepăsarea cu care-şi continua melodia ? Sau n-avea să mai însemne nimic pentru el, întocmai ca notele pianului care nu reuşeau să acopere vacarmul conversaţiilor ?

Încet, încet barul se golise. Nu mai rămăsese decît japonezul cu ochelari cu ramă de aur şi cu

mine, iar în fundul sălii, tînăra pe care o văzusem pe genunchii bărbatului cărunt și care acum stătea lîngă un roșcovan gras în costum albastru-deschis. Vorbeau nemțește. Și încă foarte tare. Waldo Blunt cînta o melodie lentă pe care o cunoșteam foarte bine.

Se întoarse spre noi.

— Doriți cumva, doamnelor și domnilor, să vă cînt ceva anume ? întrebă el cu o voce rece în care se deslușea un ușor accent american.

Japonezul de lîngă mine nu reacționă. Stătea nemișcat cu fața netedă și mă temeam să nu-l văd răsturnîndu-se din fotoliu la cel mai mic curent de aer, pentru că era, cu siguranță, un cadavru îmbălsămat.

— *Sag warum*[1], vă rog, strigă femeia din fundul sălii, cu o voce răgușită.

Blunt dădu ușor din cap și începu să cînte *Sag warum*. Lumina din bar scăzu în intensitate, întocmai ca în unele localuri de dans la primele măsuri ale unui slow. Cei doi profitară de ocazie ca să se îmbrățișeze, iar mîna femeii se strecură în deschizătura cămășii roșcovanului gras, apoi mai jos. Ochelarii cu ramă de aur ai japonezului sclipiră scurt. La pian, Blunt părea un automat care tresare : melodia *Sag warum* cere să se execute fără încetare acorduri pe claviatură.

La ce s-o fi gîndind oare, în timp ce în spatele lui un roșcovan gras mîngîia coapsa unei femei blonde, iar un japonez îmbălsămat stătea de mai multe zile în fotoliul acestui bar al firmei

[1] *Spune de ce*, în limba germană în original (n. tr.).

Hilton ? Nu se gîndea la nimic, sînt sigur. Plutea într-o toropeală din ce în ce mai opacă. Aveam oare dreptul să-l smulg brusc din toropeala asta, ca să-i amintesc de ceva dureros ?

Roșcovanul gras și blonda părăsiră barul, desigur ca să închirieze o cameră. Bărbatul o trase de braț și ea fu cît pe aci să se poticnească. Rămăsesem doar eu cu japonezul.

Blunt se întoarse din nou spre noi și spuse cu vocea lui rece :

— Vreți să vă cînt altă melodie ?

Japonezul nici nu clipi.

— Cîntați-ne, vă rog, *Ce-a mai rămas din dragostea noastră*, i-am spus eu.

Cîntă cu o încetineală ciudată melodia care părea întinsă la maximum, împotmolită într-o mlaștină din care notele se căzneau să se desprindă. Din cînd în cînd se oprea din cîntat, ca un mărșăluitor epuizat, care se împleticește. Își privi ceasul, se ridică deodată și se înclină spre noi :

— Domnilor, este ora douăzeci și unu. Bună seara.

Ieși. M-am luat după el, lăsîndu-l pe japonezul îmbălsămat în cripta barului.

Străbătu culoarul și traversă holul pustiu.

L-am ajuns din urmă.

— Domnul Waldo Blunt ? Aș vrea să vă vorbesc.

— În legătură cu ce ?

Îmi aruncă o privire de om hăituit.

— În legătură cu cineva pe care l-ați cunoscut... O femeie care se numea Gay. Gay Orlow...

Rămase nemișcat în mijlocul holului.

— Gay...

Făcu ochii mari, ca și cum cineva i-ar fi îndreptat spre față lumina unui far.

— Ați... ați cunoscut-o pe Gay ?

— Nu.

Ieșisem din hotel. Un șir de bărbați și femei în ținută de seară în culori țipătoare — rochii lungi de satin verde sau albastru-deschis și smockinguri roșu-închis — aștepta la taxiuri :

— N-aș vrea să vă deranjez...

— Nu mă deranjați, îmi spuse el cu un aer preocupat. E atît de mult timp de cînd n-am mai auzit vorbindu-se de Gay... Dar cine sînteți ?

— Un văr de-al ei. Știți... Aș vrea să-mi dați niște amănunte în legătură cu ea...

— Amănunte ?

Își freca tîmpla cu degetul arătător.

— Ce vreți să vă spun ?

Intraserăm pe o stradă îngustă care mergea de-a lungul hotelului și ducea pînă la Sena.

— Trebuie să mă întorc acasă, îmi spuse el.

— Vă însoțesc.

— Sînteți cu adevărat văr cu Gay ?

— Da. Familia noastră ar vrea unele informații în legătură cu ea.

— A murit demult.

— Știu.

Mergea repede și abia reușeam să mă țin după el. Încercam să țin pasul. Ajunseserăm pe cheiul Branly.

— Locuiesc vizavi, îmi spuse el, arătîndu-mi celălalt mal al Senei.

Am luat-o pe podul Bir-Hakeim.

— N-o să vă pot da multe informații, îmi spuse el. Am cunoscut-o pe Gay în urmă cu foarte mult timp.

Își încetinise mersul, ca și cum se simțea în siguranță. Poate că pînă atunci mersese repede pentru că se credea urmărit. Sau ca să-i pierd urma.

— Nu știam că Gay are familie, îmi spuse el.

— Avea... din partea lui Giorgiadze...

— Cum ați spus ?

— Familia Giorgiadze... Pe bunicul ei îl chema Giorgiadze.

— Ah, deci așa...

Se opri și se duse să se rezeme de parapetul de piatră al podului : Nu puteam să fac același lucru pentru că-mi venea amețeală. Așa că am rămas în picioare în fața lui. Șovăia să vorbească.

— Știți că... am fost însurat cu ea ?

— Știu.

— Cum ați aflat ?

— Scria în niște acte vechi.

— Eram împreună într-un bar de noapte la New-York. Eu cîntam la pian... Ea mi-a cerut să se mărite cu mine, numai pentru că voia să rămînă în America și să nu aibă necazuri cu serviciile de emigrare...

Clătina din cap amintindu-și lucrurile astea.

— Era o fată ciudată. Apoi a început să se întîlnească cu Lucky Luciano... Îl cunoscuse pe cînd mergea la cazinoul din Palm Island...

— Pe Luciano ?

— Da, da, pe Luciano. Era cu el cînd l-au arestat în Arkansas. Apoi a întîlnit un francez și am aflat că a plecat cu el în Franța...

Privirea i se luminase. Îmi zîmbea.

— Îmi face plăcere, domnule, să pot vorbi despre Gay...

Deasupra noastră a trecut un metrou spre malul drept al Senei. Apoi altul în sens invers. Zgomotul lor a înăbușit vocea lui Blunt. Dar îmi vorbea, îmi dădeam seama de asta după mișcarea buzelor.

— ...Cea mai frumoasă fată pe care am cunoscut-o...

Frîntura asta de frază pe care am reușit s-o prind m-a descurajat profund. Stăteam în mijlocul unui pod, noaptea, cu un om pe care nu-l cunoșteam, încercînd să-i smulg amănunte care mi-ar fi putut da unele informații despre mine însumi, și zgomotul metrourilor mă împiedica să-l aud.

— Nu vreți să mai înaintăm un pic ?

Dar era atît de absorbit, încît nu mi-a răspuns. Fără îndoială că trecuse atîta timp de cînd nu se mai gîndise la această Gay Orlow, încît toate amintirile în legătură cu ea se ridicau acum la suprafață și-l amețeau ca briza mării. Stătea acolo rezemat de parapetul podului.

— Chiar nu vreți să mai înaintăm ?

— Ați cunoscut-o pe Gay ? Ați întîlnit-o ?

— Nu. Tocmai din cauza asta vreau amănunte.

— Era blondă... cu ochii verzi... O blondă foarte deosebită... Cum să vă spun ? O blondă... *cendrée*.

O blondă *cendrée*. Și care a jucat, poate, un rol important în viața mea. Va trebui să mă uit cu atenție la fotografia ei. Și, încet-încet, o să-mi amintesc totul. Afară de cazul în care o să descopăr o urmă mai precisă. Însuși faptul că-l găsisem pe acest Waldo Blunt era un noroc.

L-am luat de braț, pentru că nu puteam rămîne pe pod. Mergeam pe cheiul Passy.

— În Franța ați mai văzut-o ? l-am întrebat.

— Nu. Cînd am venit în Franța ea murise. Se sinucisese...

— De ce ?

— Îmi spunea adesea că-i e frică de bătrînețe...

— Cînd ați văzut-o pentru ultima oară ?

— După povestea cu Luciano, l-a întîlnit pe francezul acela. Atunci ne-am văzut de cîteva ori.

— Pe francez l-ați cunoscut ?

— Nu. Ea mi-a spus că avea să se mărite cu el ca să obțină cetățenia franceză... Era obsesia ei să aibă o naționalitate...

— Dar erați divorțați ?

— Desigur. Căsătoria noastră a durat șase luni... Exact atît cît să potolească serviciile de emigrare, care voiau s-o expulzeze din Statele Unite.

Trebuia să mă concentrez ca să nu pierd firul povestirii. Cu atît mai mult cu cît vorbea foarte încet.

— A plecat în Franța.. Și n-am mai văzut-o. Pînă cînd am aflat... că s-a sinucis.

— Cum ați aflat ?

— Printr-un prieten american care o cunoscuse pe Gay și locuia pe atunci la Paris. Mi-a trimis o tăietură de ziar.

— Ați păstrat-o ?

— Da. E cu siguranță la mine prin vreun sertar.

Ajunsesem lîngă grădinile Trocadéro. Fîntînile erau luminate, iar circulația foarte intensă. Turiștii se grupaseră înaintea fîntînilor și a Podului Iena. Era într-o sîmbătă seara în octombrie, dar din cauza căldurii, a trecătorilor care se plimbau și a pomilor cărora nu le căzuseră frunzele, ai fi zis că-i o seară de primăvară.

— Locuiesc ceva mai departe.

Trecusem de grădini și am intrat pe Calea New-York. Acolo, sub pomii de pe chei, am avut impresia neplăcută că visez. Îmi trăisem deja viața și nu mai eram decît un strigoi care plutea în aerul călduț al serii unei sîmbete. De ce să vreau să reînnod legături rupte și să caut căi demult închise ? Iar pe omulețul ăsta grăsuț și mustăcios care mergea alături de mine, îmi venea greu să-l cred real.

— Ciudat, mi-am amintit deodată numele francezului pe care Gay îl cunoscuse în America...

— Cum îl chema ? am întrebat cu voce tremurătoare.

— Howard... Ăsta era numele... nu prenumele... Stați puțin... Howard de nu-știu-cum...

M-am oprit și m-am aplecat spre el.

— Howard și mai cum ?

— De... de... de Luz. L..U...Z... Howard de Luz... Howard de Luz... numele ăsta mă frapase... jumătate englez, jumătate francez... sau spaniol...

— Și prenumele ?

— Ah, asta...

Și făcu un gest de neputință.

— Nu știți cum arăta ?

— Nu.

O să-i arăt fotografia unde Gay era cu bătrînul Giorgiadze și cu cel care credeam că sînt eu.

— Și ce meserie avea acest Howard de Luz ?

— Gay mi-a spus că era dintr-o familie nobilă. Nu făcea nimic.

Rîse scurt.

— Ba da, ba da, ia stați. Îmi amintesc. Petrecuse mult timp la Hollywood... Și Gay mi-a spus că acolo fusese confidentul actorului John Gilbert...

— Confidentul lui John Gilbert ?

— Da... La sfîrșitul vieții lui Gilbert...

Mașinile circulau repede pe calea New-York, fără să se audă zgomotul motorului și asta sporea senzația de vis pe care o încercam. Goneau cu un zgomot înăbușit, fluid, ca și cum ar fi alunecat pe apă. Ajunsesem la pasarela de dinaintea Podului Alma. Howard de Luz. Exista o șansă să fi fost numele meu. Howard de Luz. Da, silabele astea trezeau ceva în mine, ceva atît de fugar ca o rază de lună care se răsfrînge pe un lucru. Dacă eu eram acest Howard de Luz, trebuie să fi dat dovadă de o oarecare originalitate în viață, de vreme ce, dintre atîtea meserii, unele mai onorabile și mai atrăgătoare decît altele, o

alesesem pe aceea de „confident al lui John Gilbert".

Chiar înainte de Muzeul de Artă Modernă, cotirăm pe o străduță.

— Aici locuiesc, îmi spuse el.

Lumina ascensorului nu funcționează, iar automatul electric s-a stins în momentul în care începeam să urcăm. În întuneric, am auzit rîsete și muzică.

Ascensorul se opri și l-am simțit pe Blunt alături de mine bîjbîind să găsească clanța ușii de la palier. O deschise și m-am ciocnit de el cînd am ieșit, fiindcă era complet întuneric. Rîsetele și muzica se auzeau chiar la etajul la care ne aflam. Blunt răsuci o cheie într-o broască.

Lăsase ușa întredeschisă în urma noastră și ne-am pomenit în mijlocul unui hol slab luminat de un bec fără abajur, care atîrna din tavan. Blunt rămăsese locului uluit. Mă întrebam dacă nu cumva trebuia s-o șterg de-acolo. Muzica era asurzitoare. Din direcția apartamentului apăru o femeie tînără, îmbrăcată într-un halat de baie roșu. Ne privi pe amîndoi cu ochi uimiți. Halatul foarte decoltat lăsa să i se vadă sînii.

— Nevastă-mea, îmi spuse Blunt.

Ea îmi făcu un semn ușor cu capul și-și strînse cu amîndouă mîinile gulerul halatului în jurul gîtului.

— Nu știam că te întorci atît de devreme, spuse ea.

Stăteam toți trei nemișcați, în lumina aceea care ne colora fețele într-o nuanță palidă și eu m-am întors spre Blunt.

— Ai fi putut să mă previi, îi spuse el.

— Nu știam...

O copilă prinsă cu minciuna. Ea lăsă capul în jos. Muzica asurzitoare tăcuse și se auzi o melodie cîntată la saxofon, atît de pură, încît parcă se dilua în aer.

— Sînteți mulți ? întrebă Blunt.

— Nu, nu... cîțiva prieteni...

Prin ușa întredeschisă apăru un cap, o blondă cu părul foarte scurt și cu un ruj de buze deschis, aproape roz. Apoi altul al unui brunet cu piele mată. În lumina becului fețele lor păreau niște măști, iar brunetul zîmbea.

— Trebuie să mă întorc la prietenii mei... Vino peste două sau trei ore...

— Foarte bine, spuse Blunt.

Ea ieși din hol precedată de ceilalți doi și închise ușa. Se auziră hohote de rîs și zgomotul unei urmăriri. Apoi din nou muzica asurzitoare.

— Să mergem, spuse Blunt.

Ne pomenirăm iarăși pe scară. Blunt aprinse automatul electric și se așeză pe o treaptă. Îmi făcu semn să mă așez alături de el.

— Nevastă-mea e mult mai tînără decît mine... Treizeci de ani diferență... Să nu te însori niciodată cu o femeie mult mai tînără ca tine... Niciodată...

Îmi pusese o mînă pe umăr.

— Nu merge niciodată căruța... Nu știu să fi mers vreodată la cineva... Ține minte asta, bătrîne...

Automatul electric se stinse. Se părea că Blunt n-avea nici un chef să-l mai aprindă. Nici eu, dealtfel.

— Dacă m-ar vedea Gay...

Izbucni în rîs la gîndul acesta. Curios rîs, în întuneric.

— Nu m-ar recunoaşte... De atunci m-am îngrăşat cu cel puţin treizeci de kilograme...

Alt hohot de rîs, deosebit de celălalt, mai nervos, forţat.

— Ar fi foarte decepţionată... Îţi dai seama ? Pianist într-un bar de hotel...

— De ce să fie decepţionată ?

— Şi peste o lună, şomer...

Mă strîngea de braţ, în dreptul bicepsului.

— Gay credea că o să ajung un nou Cole Porter...

Deodată se auziră ţipetele unor femei. Veneau din apartamentul lui Blunt.

— Ce se întîmplă ? am întrebat.

— Nimic, se distrează.

Vocea unui bărbat care urla : „Îmi deschizi ? Îmi deschizi odată, Danny ?"

Rîsete. O uşă care se trînti.

— Danny e nevastă-mea, îmi şopti Blunt.

Se ridică şi aprinse automatul de pe scară.

— Să mergem să luăm aer.

Am traversat esplanada Muzeului de Artă Modernă şi ne-am aşezat pe trepte. Vedeam trecînd maşinile, mai jos de-a lungul căii New-York, singurul semn că mai exista încă viaţă. În jurul nostru totul era pustiu şi înţepenit. Chiar şi turnul Eiffel pe care-l zăream acolo, de cealaltă parte a Senei, turnul Eiffel, de obicei atît de liniştitor, părea o grămadă de fierărie arsă.

— Aici se poate respira, spuse Blunt.

Într-adevăr, pe esplanadă bătea un vînt călduţ peste statuile care se desluşeau ca nişte pete de umbră şi pe coloanele mari din depărtare.

— Aş vrea să vă arăt nişte fotografii, i-am spus lui Blunt.

Am scos din buzunar un plic pe care l-am deschis luînd din el două fotografii : cea în care Gay Orlow era împreună cu bătrînul Giorgiadze şi cu bărbatul în care credeam că mă recunosc, şi cea în care ea era mică. I-am întins prima fotografie.

— Nu se vede nimic aici, murmură Blunt.

Voi să aprindă o brichetă, dar trebui să încerce de mai multe ori pentru că vîntul stingea flacăra. Acoperi flacăra cu podul palmei şi apropie bricheta de fotografie.

— Vedeţi un bărbat în fotografie ? am întrebat. La stînga. La extrema stîngă.

— Da.

— Îl recunoaşteţi ?

— Nu.

Era aplecat peste fotografie, cu mîna la frunte, în chip de cozoroc, ca să protejeze flacăra brichetei.

— Nu vi se pare că-mi seamănă ?

— Nu ştiu.

Mai privi atent cîteva clipe fotografia şi mi-o înapoie.

— Exact aşa era Gay cînd am cunoscut-o, îmi spuse el cu voce tristă.

— Poftim, iată o fotografie a ei, de pe vremea cînd era copil.

I-am întins cealaltă fotografie şi o privi cu atenţie la flacăra brichetei, tot cu mîna dusă

cozoroc la frunte, în poziția unui ceasornicar care execută o lucrare de maximă precizie.

— Era o fetiță drăguță, spuse el. Nu mai ai și alte fotografii de-ale ei ?

— Nu, din păcate... Dar dumneavoastră ?

— Aveam o fotografie de la căsătoria noastră, dar am pierdut-o în America... Chiar mă întreb dacă am păstrat tăietura de ziar de cînd s-a sinucis...

Accentul lui american, imperceptibil la început, devenea tot mai pronunțat. Să fi fost din cauza oboselii ?

— Trebuie să așteptați adeseori așa, ca acum, ca să vă puteți întoarce acasă ?

— Din ce în ce mai des. Cu toate astea, totul începuse bine... nevastă-mea era foarte drăguță...

Își aprinse o țigară, cu greu, din cauza vîntului :

— Gay ar fi uimită dacă m-ar vedea în starea asta...

Se apropie de mine și își rezemă o mînă de umărul meu.

— Nu ți se pare, bătrîne, că a avut dreptate să dispară mai înainte de a fi prea tîrziu ?

L-am privit. Totul era rotund în înfățișarea lui. Figura, ochii albaștri și chiar mustăcioara, tăiată în arc de cerc. Și gura și mîinile durdulii îmi sugerau baloanele pe care copiii le țin legate cu o sfoară și le dau drumul uneori ca să vadă pînă unde urcă. Și numele lui, Waldo Blunt, era umflat ca unul dintre baloanele astea.

— Îmi pare rău, bătrîne... N-am putut să-ți dau multe amănunte despre Gay...

Mă simțeam îngreunat de oboseală și de deznădejde, dar îl supravegheam îndeaproape, temîndu-mă ca nu cumva la cea mai mică adiere de vînt peste esplanadă, să-și ia zborul lăsîndu-mă singur cu întrebările mele.

VIII

Bulevardul se întinde de-a lungul hipodromului Auteuil. De o parte — o alee pentru călărie, de cealaltă, clădiri construite după același model și despărțite între ele prin părculețe. Am trecut prin fața acestor cazărmi de lux și m-am postat înaintea celei în care s-a sinucis Gay Orlow. Bulevardul Mareșal Lyautey nr. 25. La ce etaj ? De atunci precis că portăreasa s-a schimbat. S-o mai fi găsind oare vreun locatar care s-o fi întîlnit pe Gay Orlow pe scară sau să fi luat liftul odată cu ea ? Sau care să mă recunoască, fiindcă m-a văzut venind adeseori pe-aici ?

În unele seri, probabil că am urcat scara casei din Bulevardul Mareșal Lyautey nr. 25, cu inima bătîndu-mi de emoție. Ea mă aștepta. Ferestrele ei dădeau spre hipodrom. Era, fără îndoială, ciudat să vezi cursele de acolo de sus, caii și jockeii minusculi înaintînd ca figurinele care defilează de la un capăt la altul al stan-

durilor de tir unde, dacă dobori toate ţintele, cîştigi premiul cel mare.

Oare ce limbă vorbeam între noi? Engleza? Fotografia cu bătrînul Giorgiadze o fi fost făcută în acest apartament? Cum era mobilat? Ce-or fi putut să-şi spună numitul Howard de Luz — eu? — „dintr-o familie nobilă" şi „confident al lui John Gilbert" şi o fostă dansatoare, născută la Moscova şi care-l cunoscuse, la Palm Island, pe Lucky Luciano?

Ciudaţi oameni. Dintre cei care nu lasă în urma lor decît un fum care se destramă deîndată. Discutam adeseori cu Hutte despre fiinţele acestea ale căror urme, la un moment dat, se pierd. Într-o bună zi apar brusc din neant şi se întorc tot acolo, după ce vor fi sclipit din cîteva paiete. Regine ale frumuseţii. Băieţi chipeşi. Fluturi. Cei mai mulţi dintre ei, chiar atunci cînd trăiau, nu aveau mai multă consistenţă decît un abur care nu se va condensa niciodată. Astfel, Hutte îmi dădea drept exemplu un individ pe care-l numea „omul de pe plajă". Omul acesta îşi petrecuse patruzeci de ani din viaţă pe diverse plăji sau pe malul piscinelor flecărind amabil cu vilegiaturiştii şi cu bogătaşii trîndavi. Prin colţurile şi-n ultimul plan al cîtorva mii de fotografii de vacanţă, apare şi el în costum de baie, dar nimeni n-ar putea spune cum îl cheamă şi de ce se află acolo. Şi nimeni n-a observat că într-o zi a dispărut din fotografii. Nu îndrăzneam să-i spun lui Hutte, dar am crezut că „omul de pe plajă" eram eu. Dealtfel, n-ar fi fost uimit dacă i-aş fi mărturisit-o. Hutte repeta că, în fond, cu toţii sîntem „oameni de pe

plajă" şi că „nisipul — citez cuvintele lui — nu păstrează decît cîteva clipe urma paşilor noştri".

Una dintre laturile clădirii se mărginea cu un părculeţ care părea părăsit. Un pîlc mare de pomi, nişte tufişuri, o peluză a cărei iarbă nu mai fusese tăiată de mult. Un copil se juca singur, în linişte, înaintea grămezilor de nisip în după-amiaza asta însorită care se sfîrşea. M-am aşezat lîngă peluză şi am ridicat capul spre clădire, întrebîndu-mă dacă nu cumva ferestrele lui Gay Orlow dădeau în partea asta.

IX

E noapte şi lampa de opalină a Agenţiei desenează o pată vie de lumină pe pielea în care e îmbrăcat biroul lui Hutte. Stau la birou. Caut în nişte anuare *Bottin* vechi şi-n altele mai noi şi notez pe măsură ce descopăr lucruri noi:

HOWARD DE LUZ (Jean Simety) ✠ şi doamna, născută Mabel Donahue la Valbreuse, Orne. T 21 şi 23 str. Raynouard T. Aut 15—28 — CMP — MA ⛵

Anuarul *Bottin* monden în care sînt menţionate cele de mai sus, datează de vreo treizeci de ani. Să fie oare vorba de taică-meu?

Aceeaşi menţiune în anuarele *Bottin* din anii următori. Consult lista semnelor şi abrevierilor,

✠ = înseamnă Crucea de război

CMP = Clubul marelui pavoaz. MA = Motor Yacht-Clubul Coastei de Azur, iar ⛵ = proprietar de iaht.

Dar zece ani mai tîrziu dispar indicațiile următoare : Str. Raynouard 23 T. AUT 15—28.

Dispar, de asemenea, MA și ⛵

În anul următor nu mai rămîne decît HOWARD DE LUZ, doamna, născută MABEL DONAHUE la Valbreuse Orne T. 21.

Apoi nimic.

După aceea consult anuarele Parisului din ultimii zece ani. De fiecare dată numele Howard de Luz figurează în modul următor :

HOWARD DE LUZ C. aleea Henri-Paté nr. 3. 16e MOL. 50—52. Să fie vorba de vreun frate ? De vreun văr ?

Nici o mențiune echivalentă în anuarele *Bottin* mondene din aceiași ani.

X

— Domnul Howard vă așteaptă.

Era, fără îndoială, patroana acestui restaurant de pe strada Bassano, o brunetă cu ochi luminoși. Mi-a făcut semn s-o urmez; am coborît pe o scară și m-a condus spre fundul sălii. S-a oprit în fața unei mese la care stătea, singur, un bărbat. Acesta se ridică.

— Claude Howard, îmi spuse el.

Îmi arătă scaunul din fața lui. Ne-am așezat.

— Sînt în întîrziere. Scuzați-mă.

— Nu face nimic.

Mă privea atent, plin de curiozitate. M-o fi recunoscut ?

— Telefonul dumneavoastră m-a intrigat mult, îmi spuse el.

Mă străduiam să-i zîmbesc.

— Și, mai ales, interesul dumneavoastră pentru familia Howard de Luz... al cărei ultim reprezentant sînt eu, dragă domnule...

Rostise fraza asta pe un ton ironic, ca și cum ar fi vrut să-și bată joc de el însuși.

— Dealtfel, pretind să fiu numit pur și simplu Howard. E mai puțin complicat.

Îmi întinse lista de bucate.

— Nu sînteți obligați să mîncați ce mănînc eu. Eu țin o rubrică gastronomică... Trebuie să gust specialitățile casei... măduvioare de vițel și *waterzoi* de pește...

Suspină. Părea, într-adevăr, foarte abătut.

— Nu mai pot să-ndur... Întotdeauna, orice mi s-ar întîmpla, sînt obligat să mănînc...

I se servise deja un pateu în aluat. Eu am comandat o salată și un fruct.

— Dumneavoastră aveți noroc... Eu trebuie să mănînc. Desearâ trebuie să-mi scriu cronica... Abia m-am întors de la Cupa de aur a preparatelor din măruntaie. Făceam parte din juriu... A trebuit să înghit o sută șaptezeci de feluri din măruntaie într-o zi și jumătate...

Nu reușeam să-i ghicesc vîrsta. Părul foarte închis îl purta dat pe spate, avea ochi căprui

și ceva negroid în trăsături, deși tenul îi era foarte palid. Eram singuri în fundul acestei încăperi a restaurantului, amenajată la subsol cu lemnărie de un albastru deschis, cu satinuri și cristale care evocau un secol al XVIII-lea de proastă calitate.

— M-am gîndit la ceea ce mi-ați spus la telefon... Acest Howard de Luz de care vă interesați nu poate fi decît vărul meu Freddie...

— Credeți, într-adevăr ?

— Sînt sigur. Dar abia l-am cunoscut...

— Pe Freddie Howard de Luz ?

— Da. Ne jucam uneori împreună cînd eram mici.

— N-aveți vreo fotografie de-a lui ?

— Nici una.

Înghiți o gură de pateu în aluat și-și stăpîni un rîgîit.

— Nu mi-era nici măcar văr primar... Eram veri de gradul al doilea sau al treilea. Eram foarte puțini Howard de Luz. Cred că tata și cu mine, împreună cu Freddie și bunicu-său eram singurii. Familia este franceză, din Insula Mauritius, știți...

Dădu la o parte farfuria cu un gest de lehamite.

— Bunicul lui Freddie se însurase cu o americancă foarte bogată.

— Cu Mabel Donahue ?

— Exact... Aveau o proprietate superbă în Orne...

— La Valbreuse ?

— Sînteți un adevărat anuar *Bottin*, dragă domnule.

Mă privi uimit.

— Și, în cele din urmă, mi se pare că au pierdut totul. Freddie a plecat în America... N-aș putea să vă dau amănunte mai precise... N-am aflat toate astea decît din auzite... Chiar mă întreb dacă Freddie mai trăiește...

— Cum se poate afla ?

— Dacă taică-meu ar fi aici... Prin intermediul lui mai aflam unele știri despre familie... Din nenorocire însă...

Am scos din buzunar fotografia lui Gay Orlow și a bătrînului Giorgiadze și i-am spus arătîndu-i bărbatul brunet care-mi semăna :

— Nu cumva îl cunoașteți ?

— Nu.

— Nu vi se pare că-mi seamănă ?

Se aplecă spre fotografie.

— Poate, spuse el fără convingere.

— Dar pe femeia blondă n-o cunoașteți ?

— Nu.

— Și totuși era prietenă cu vărul dumneavoastră Freddie.

Păru să-și amintească brusc ceva.

— Stați puțin... Îmi amintesc... Freddie plecase în America... Și acolo se pare că ajunsese confidentul actorului John Gilbert...

Confidentul lui John Gilbert. A doua oară mi se dădea acest amănunt, care însă nu mă făcea să înaintez prea mult.

— Știu asta pentru că mi-a trimis pe atunci o carte poștală din America...

— Ați păstrat-o cumva ?

— Nu, dar îmi amintesc textul pe dinafară : „Totul merge bine. America e o țară frumoasă.

Am găsit de lucru: sînt confidentul lui John Gilbert. Salutări ţie şi lui taică-tău. Freddie". Asta mă frapase...

— Nu l-aţi mai văzut cînd s-a întors în Franţa?

— Nu. Nici măcar nu ştiam că s-a întors în Franţa.

— Şi dacă ar fi acum aici, l-aţi recunoaşte?

— Poate că nu.

Nu îndrăzneam să-i sugerez că eu eram Freddie Howard de Luz. N-aveam încă vreo dovadă sigură în privinţa asta, dar nutream mari speranţe.

— Freddie, cel pe care l-am cunoscut, este băiatul de zece ani... Taică-meu mă luase la Valbreuse, ca să mă joc cu el...

Chelnerul care se îngrijea de vinuri se oprise în faţa mesei noastre şi aştepta ca Claude Howard să aleagă, dar acesta nu-i observase prezenţa şi omul stătea foarte ţeapăn cu aerul unei santinele.

— Sincer să fiu, domnule, mi se pare că Freddie a murit...

— Nu vorbiţi aşa...

— Sînteţi drăguţ că vă interesaţi de nefericita noastră familie. Noi n-am prea avut noroc. Cred că sînt singurul supravieţuitor şi vedeţi ce trebuie să fac ca să-mi cîştig existenţa...

Lovi cu pumnul în masă în timp ce chelnerii aduceau *waterzoi* de peşte, iar patroana restaurantului se apropie de noi cu un zîmbet îmbietor.

— Domnule Howard... Concursul gastronomic de anul ăsta s-a terminat cu bine?

Dar el n-o auzise şi se aplecă spre mine.

— În fond, îmi spuse, n-ar fi trebuit să părăsim niciodată Insula Mauritius...

XI

O gară mică şi veche, galbenă cu gri, cu bariere de ciment lucrate minuţios de fiecare parte şi, înapoia acestor bariere, peronul pe care am coborît din vechiul tren. Piaţa gării ar fi pustie, dacă pe sub pomi nu s-ar zbengui un copil pe patine cu rotile.

Şi eu m-am jucat pe aici, cu mult timp în urmă, mi-am spus. Piaţa asta liniştită îmi amintea într-adevăr ceva. Oare bunicul meu Howard de Luz venea aici să mă aştepte la trenul de Paris sau dimpotrivă, în serile de vară, veneam eu să-l aştept pe peronul gării, însoţit de bunică-mea, născută Mabel Donahue?

Ceva mai departe e un drum larg ca o şosea naţională, dar pe aici trec prea puţine maşini. Am mers de-a lungul unei grădini publice, împrejmuită cu aceleaşi bariere de ciment pe care le văzusem în Piaţa Gării.

De cealaltă parte a drumului, cîteva magazine sub un fel de copertină. Un cinematograf. Apoi un han ascuns de frunziş, la colţul unei căi care urcă în pantă lină. Am luat-o pe aici fără să şovăi, pentru că studiasem planul oraşului Valbreuse. La capătul acestei căi, mărginită

de pomi, un zid de incintă și un grilaj pe care era fixată o plancartă din lemn putred pe care am putut citi, ghicind pe jumătate literele : ADMINISTRAȚIA DOMENIILOR. În spatele grilajului, se întindea o peluză lăsată în părăsire. În fund de tot, o clădire lungă din cărămidă și piatră, în stil Ludovic al XIII-lea. În centrul ei, un pavilion mai înalt cu un etaj ieșea în evidență, iar fațada era completată, la fiecare extremitate, de două pavilioane laterale cu domuri deasupra. Storurile tuturor ferestrelor erau trase.

Am simțit că mă cuprinde jalea : mă aflam, poate, în fața castelului în care îmi petrecusem copilăria. Am împins grilajul și l-am deschis fără greutate. Oare de cît timp nu mai trecusem pragul ăsta ? La dreapta am observat o clădire de cărămidă, unde trebuie să fi fost grajdurile.

Iarba îmi ajungea pînă la jumătatea gambei și încercam să traversez peluza cît mai repede cu putință, în direcția castelului. Clădirea asta tăcută mă intriga. Mă temeam ca nu cumva să descopăr că înapoia fațadei nu mai există nimic decît ierburi înalte și bucăți de zid căzute.

Cineva mă strigă. M-am întors. Acolo, în fața clădirii grajdurilor, un bărbat dădea din mîini. Venea spre mine și eu rămăsesem nemișcat, privindu-l în mijlocul peluzei care semăna cu o junglă. Un bărbat destul de înalt, masiv, îmbrăcat în catifea verde.

— Ce doriți ?

Se oprise la cîțiva pași de mine. Un brunet cu mustață.

— Aș vrea niște informații în legătură cu domnul Howard de Luz.

Înaintam. Nu cumva avea să mă recunoască ? De fiecare dată nutresc speranța asta și de fiecare dată sînt dezamăgit.

— Care domn Howard de Luz ?

— Freddie.

Rostisem „Freddie" cu o voce schimbată, ca și cum ar fi fost prenumele meu pe care-l pronunțam după ani de uitare.

Făcu ochii mari.

— Freddie...

În clipa aceea am crezut cu adevărat că-mi spune pe nume.

— Freddie ? Dar nu mai stă aici.

Nu, nu mă recunoscuse. Nimeni nu mă recunoștea.

— Ce vreți exact ?

— Aș vrea să știu ce s-a întîmplat cu Freddie Howard de Luz...

Mă privea bănuitor și băgă o mînă în buzunarul pantalonului. Avea să scoată o armă și să mă amenințe. Ba nu. Scoase din buzunar o batistă cu care își șterse fruntea.

— Cine sînteți ?

— L-am cunoscut pe Freddie în America, cu mult timp în urmă, și mi-ar face plăcere să știu ce mai face.

Figura i se lumină brusc la minciuna asta.

— În America ? L-ați cunoscut pe Freddie în America ?

Numele „America" părea că-l face să viseze. Cred că m-ar fi îmbrățișat, într-atît mi-era de recunoscător că-l cunoscusem pe Freddie „în America".

— În America ? Atunci l-aţi cunoscut cînd era confidentul lui...

— Lui John Gilbert.

Neîncrederea îi dispăruse cu totul.

Mă luă chiar de încheietura mîinii.

— Poftiţi pe aici.

Mă trase spre stînga, de-a lungul zidului împrejmuitor, unde iarba nu era chiar atît de înaltă şi se putea ghici vechiul traseu al unui drum.

— Nu mai am veşti de la Freddie de foarte mult timp, îmi spuse el cu voce gravă.

Costumul de catifea verde era ros, pe alocuri, pînă la urzeală, iar la umeri, coate şi genunchi fuseseră cusute petice din piele.

— Sînteţi american ?

— Da.

— Freddie mi-a trimis mai multe cărţi poştale din America.

— Le-aţi păstrat ?

— Sigur că da.

Mergeam spre castel.

— N-aţi mai fost niciodată pe-aici ? mă întrebă el.

— Niciodată.

— Dar de unde aţi făcut rost de adresă ?

— De la un văr al lui Freddie, Claude Howard de Luz...

— Nu-l cunosc.

Ajunsesem în faţa unuia dintre pavilioanele cu dom deasupra, pe care le observasem la fiecare capăt al faţadei castelului. I-am dat ocol. Omul îmi arătă o uşă mică :

— Este singura uşă prin care se poate intra.

Întorsese o cheie în broască. Am intrat. Mă conduse printr-o încăpere întunecoasă şi goală, apoi de-a lungul unui culoar. Am ajuns într-o altă încăpere cu geamuri colorate, care o făceau să semene cu o capelă sau cu o seră.

— Asta-i sufrageria de vară, îmi spuse el.

Nici o mobilă, în afara unui divan vechi tapiţat cu catifea roşie, uzată, pe care ne-am aşezat. Omul scoase o pipă din buzunar şi o aprinse placid. Geamurile colorate lăsau să treacă lumina zilei dîndu-i o nuanţă de un albastru-deschis.

Am ridicat capul şi am observat că şi tavanul era albastru-deschis cu cîteva pete mai luminoase : nişte nori. Omul îmi urmărise privirea.

— Freddie e cel care a pictat tavanul şi pereţii.

Singurul perete al încăperii era pictat în verde şi pe el se putea vedea un palmier aproape şters. Încercam să-mi închipui cum arăta încăperea asta odinioară, cînd luam masa aici. Tavanul pe care pictasem cerul. Peretele verde pe care, pictînd palmierul ăsta, voisem să adaug o notă tropicală. Geamurile colorate prin care o zi albăstruie ne scălda feţele. Dar feţele astea ale cui erau ?

— Asta-i singura încăpere în care se mai poate intra, îmi spuse el. Toate uşile sînt sigilate.

— De ce ?

— Casa este sub sechestru.

Cuvintele astea m-au îngheţat.

— Au pus totul sub sechestru, dar pe mine m-au lăsat aici. Cine ştie pînă cînd ?

Trăgea din pipă şi clătina din cap.

— Din cînd în cînd vine în inspecţie un tip de la Domenii. Nu prea par să se hotărască odată.

— Cine ?

— Domeniile.

Nu înţelegeam prea bine ce voia să spună, dar îmi aminteam de inscripţia de pe pancarta de lemn putred: „Administraţia Domeniilor".

— Sînteţi de mult timp aici ?

— O, da... Am venit la moartea domnului Howard de Luz. Bunicul lui Freddie. Mă ocupam de parc şi serveam ca şofer al doamnei... Bunica lui Freddie.

— Şi părinţii lui Freddie ?

— Cred că au murit foarte tineri. Pe el l-au crescut bunicii lui.

Fusesem deci crescut de bunicii mei. După moartea bunicului meu, trăiam singuri aici, cu bunică-mea, născută Mabel Donahue şi cu omul ăsta.

— Cum vă cheamă ? l-am întrebat.

— Robert.

— Cum vă spunea Freddie ?

— Bunică-sa îmi spunea Bob. Era americancă. Şi Freddie îmi spunea tot Bob.

Prenumele de Bob nu-mi evoca nimic. Dar nici omul, la urma urmei, nu mă recunoştea.

— Pe urmă bunica a murit. Din punct de vedere financiar, lucrurile începuseră să nu meargă prea grozav... Bunicul lui Freddie tocase averea nevesti-si... Avere foarte mare, americănească...

Trăgea tacticos din pipă şi rotocoale de fum albăstrui urcau spre tavan. Încăperea asta cu geamurile ei mari, colorate şi cu desenele lui

Freddie, — oare ale mele ? — pe perete şi pe tavan, era pentru el, fără îndoială, un refugiu.

— Pe urmă, Freddie a dispărut... Fără veste... Nu ştiu ce s-a întîmplat. Dar au pus totul sub sechestru.

Iarăşi termenul ăsta „sub sechestru", ca o uşă care ţi se trînteşte, brutal, în nas, chiar în clipa cînd te pregăteai să-i treci pragul.

— Şi de atunci, aştept... Mă întreb ce-or avea de gînd cu mine... Oricum, afară nu mă pot azvîrli...

— Unde locuiţi ?

— În fostele grajduri. Bunicul lui Freddie a pus să fie amenajate.

Mă observa ţinînd pipa strîns în dinţi.

— Dar dumneavoastră ? Povestiţi-mi cum l-aţi cunoscut pe Freddie în America.

— Oh, e o poveste lungă...

— Nu vreţi să facem cîţiva paşi ? O să vă arăt parcul din partea aceea.

— Cu plăcere.

Deschise o uşă cu geam şi coborîrăm cîteva trepte de piatră. Ne aflam în faţa unei peluze ca aceea pe care încercasem să o traversez ca să ajung la castel, dar aici iarba era mult mai mică. Spre marea mea mirare, partea din spate a castelului nu corespundea absolut deloc faţadei : era construită din piatră cenuşie. Nici acoperişul nu era acelaşi : în partea asta se complica cu colţuri teşite şi pinioane, astfel încît locuinţa care, la prima vedere, părea un castel în stil Ludovic al XIII-lea, semăna, văzut din spate, cu casele acelea balneare, de la sfîrşitul secolului al XIX-lea, din

care încă mai există vreo cîteva specimene rare la Biarritz.

— Încerc şi eu să întreţin puţin toată partea asta a parcului, îmi spuse el. Dar e greu pentru un singur om.

Străbăteam o alee de pietriş, de-a lungul peluzei. La stînga noastră, nişte boschete erau tăiate cu grijă la înălţimea unui stat de om. Mi le arătă :

— Labirintul. A fost sădit de bunicul lui Freddie. Mă ocup de el cît pot mai bine. Ceva-ceva tot trebuie să rămînă ca înainte.

Am intrat în „labirint“ pe una dintre intrările laterale şi ne-am aplecat din cauza bolţii de verdeaţă. Mai multe alei se încrucişau : fuseseră amenajate acolo intersecţii, ronduri, viraje circulare sau în unghi drept, fundături, o alee cu carpeni cu o bancă din lemn verde... Probabil că, pe cînd eram copil, mă jucasem pe-aici de-a v-aţi ascunselea, împreună cu bunicu-meu sau cu prieteni de vîrsta mea, şi fără îndoială că în mijlocul acestui labirint magic care mirosea a lemn-cîinesc şi a pin îmi petrecusem cele mai frumoase clipe ale vieţii. Cînd am ieşit din labirint, nu m-am putut stăpîni să nu-i spun ghidului meu :

— Ce ciudat... Labirintul ăsta îmi aminteşte de ceva...

Dar el părea că nu m-a auzit.

La marginea peluzei, un vechi portic ruginit de care erau atîrnate două leagăne.

— Îmi daţi voie...

Se aşeză într-unul dintre leagăne şi îşi aprinse pipa din nou. M-am aşezat în celălalt. Soarele

apunea şi învăluia într-o lumină blîndă şi portocalie peluza şi boschetele labirintului. Şi piatra cenuşie din care era clădit castelul era pătată de aceeaşi lumină.

Am ales clipa asta ca să-i întind fotografia lui Gay Orlow, cu bătrînul Giorgiadze şi cu mine.

— Îi cunoaşteţi pe oamenii ăştia ?

Se uită îndelung la fotografie, fără să-şi scoată pipa din gură.

— Pe asta am cunoscut-o bine...

Apăsa cu degetul arătător sub figura lui Gay Orlow.

— Rusoaica...

Rostise cuvîntul pe un ton gînditor şi înveselit totodată.

— Cred şi eu că am cunoscut-o pe rusoaică...

Izbucni într-un hohot scurt de rîs.

— Freddie a venit adeseori cu ea pe aici în ultimii ani... Dată naibii fata... O blondă... Vă pot spune că bea vîrtos... O cunoaşteţi ?

— Da, am spus. Am văzut-o cu Freddie în America.

— O cunoscuse în America pe rusoaică, nu-i aşa ?

— Da.

— Ea e cea care ar putea să vă spună unde se află Freddie în momentul de faţă... Ar trebui s-o întrebaţi...

— Şi tipul brunet de lîngă rusoaică ?

Se apleacă ceva mai mult peste fotografie şi o privi atent. Inima îmi bătea cu putere.

— Sigur că da... Şi pe el l-am cunoscut... Staţi puţin... Da, da... Era un prieten al lui Fred-

die... Venea pe aici cu Freddie, cu rusoaica și cu încă o fată... Cred că era sud-american sau cam așa ceva...

— Nu vi se pare că-mi seamănă ?

— Ba da... de ce nu ? spuse el fără convingere.

Iată că era limpede, nu mă chema Freddie Howard de Luz. Am privit peluza cu ierburi înalte ; doar marginea ei mai era scăldată de razele soarelui care asfințea. Nu mă plimbasem niciodată de-a lungul acestei peluze la brațul unei bunici americance. Nu mă plimbasem niciodată, copil fiind, prin „labirint". Porticul acesta ruginit, cu leagănele lui, nu fusese făcut pentru mine. Păcat.

— Ați spus sud-american ?

— Da... Dar vorbea franceza la fel ca noi...

— Și l-ați văzut adeseori pe aici ?

— De mai multe ori.

— De unde știți că era sud-american ?

— Pentru că într-o zi am fost la Paris să-l iau cu mașina ca să-l aduc aici. Îmi dăduse întîlnire acolo unde lucra... La o ambasadă a unei țări sud-americane...

— Ce ambasadă ?

— Ei, prea multe-mi cereți...

Trebuia să mă obișnuiesc cu schimbarea asta. Nu mai eram odrasla unei familii al cărei nume figura în cîteva *Bottin*-uri mondene și chiar în anuarul pe anul în curs, ci un sud-american ale cărui urme erau infinit mai greu de găsit.

— Cred că era un prieten din copilărie al lui Freddie...

— Venea pe aici cu vreo femeie ?

— Da. A venit de vreo două-trei ori. Cu o franțuzoaică. Veneau toți patru cu rusoaica și cu Freddie... După moartea bunicii...

S-a ridicat.

— Nu vreți să ne întoarcem ? A început să fie frig...

Aproape că se înnoptase și ne-am pomenit iarăși în „sufrageria de vară".

— Asta era încăperea preferată a lui Freddie... Seara stăteau aici pînă foarte tîrziu cu rusoaica, sud-americanul și cu cealaltă fată...

Divanul nu mai era decît o pată de culoare deschisă, iar pe tavan umbrele se profilau în formă de gratii și de romburi. Încercam zadarnic să deslușesc ecourile vechilor noastre serate.

— Aici instalaseră un biliard... Juca biliard mai ales prietena sud-americanului... Cîștiga de fiecare dată... Pot să v-o spun pentru că am făcut cu ea mai multe partide... Poftim, biliardul e tot acolo...

Mă trase după el pe un coridor întunecos, aprinse o lanternă și intrarăm într-un hol pavat cu dale, din care urca o scară monumentală.

— Intrarea principală...

Sub scară, am observat, într-adevăr, un biliard. Îl lumină cu lanterna. În mijloc era o bilă albă, ca și cum partida fusese întreruptă și urma să reînceapă dintr-o clipă în alta. Ca și cum Gay Orlow, sau eu, sau Freddie, sau franțuzoaica misterioasă care mă însoțea aici ne-am fi aplecat ca să țintim.

— Vedeți, biliardul e tot aici...

Mătură cu lanterna scara monumentală.

— La etaj, degeaba am urca... Au pus totul sub sechestru.

M-am gîndit că Freddie avea o cameră acolo. O cameră de copil, apoi de tînăr cu etajere de cărţi, cu fotografii lipite pe pereţi şi — cine ştie ? — într-una dintre ele eram toţi patru, sau amîndoi, Freddie şi cu mine, braţ la braţ. Se rezemă de biliard ca să-şi reaprindă pipa. Nu mă puteam opri să privesc scara asta mare, pe care degeaba am fi urcat-o, pentru că sus totul era „sub sechestru".

Am ieşit pe uşiţa laterală pe care el o închise învîrtind de două ori cheia în broască. Era întuneric.

— Trebuie să iau trenul de Paris, i-am spus.

— Veniţi cu mine.

Ţinîndu-mă strîns de braţ, mă conduse de-a lungul zidului de incintă. Ajunsesem în faţa fostelor grajduri. Deschise o uşă cu geam şi aprinse o lampă cu gaz.

— Au închis lumina de mult... Dar au uitat să închidă apa...

Ne aflam într-o cameră în mijlocul căreia era o masă de lemn de culoare închisă şi scaune de răchită. Pe pereţi, farfurii de faianţă şi platouri de aramă. Deasupra uşii, un cap de mistreţ împăiat.

— O să vă fac un cadou.

Se îndreptă spre un scrin din fundul încăperii şi-l deschise. Scoase din el o cutie pe care o puse pe masă şi al cărei capac purta inscripţia : „Biscuiţi Lefebvre Utile — Nantes". Apoi se proţăpi în faţa mea.

— Eraţi prieten cu Freddie, nu-i aşa ? îmi spuse el cu o voce emoţionată.

— Da.

Ei bine, o să vă dau asta...

Îmi arătă cutia.

— Aici sînt amintirile lui Freddie... Flecuşteţele pe care le-am putut salva cînd au venit să pună cocioaba sub sechestru...

Era într-adevăr emoţionat. Cred chiar că avea lacrimi în ochi.

— Îl iubeam mult... Îl cunosc de cînd era mic... Era un visător... Mereu îmi spunea că o să cumpere un vas cu pînze... Îmi spunea : „Bob, tu o să fii secundul meu..." Dumnezeu ştie pe unde o mai fi acum... dacă mai trăieşte...

— O să-l găsim noi, i-am spus eu.

— A fost prea răsfăţat de bunică-sa, ştiţi...

Luă cutia şi mi-o întinse. Mă gîndeam la Stioppa de Djagoriew şi la cutia roşie pe care mi-o dăduse şi el. Hotărît lucru, totul se sfîrşea în vechi cutii de ciocolată sau de biscuiţi. Sau de ţigări.

— Mulţumesc.

— Vă însoţesc la tren.

Am luat-o pe un drum forestier, iar el lumina cu lanterna înaintea noastră. Nu cumva încurcase drumul ? Aveam impresia că ne afundam în inima pădurii.

— Încerc să-mi amintesc numele prietenului lui Freddie. Cel pe care mi l-aţi arătat în fotografie... sud-americanul...

Am traversat un luminiş ale cărui ierburi păreau fosforescente în lumina lunii. Apoi un pîlc

de pini umbrelă. Omul şi-a stins lanterna pentru că se vedea aproape ca în plină zi.

— Pe-aici călărea Freddie cu un alt prieten de-al lui... Un jocheu... Nu v-a vorbit niciodată de jocheul ăsta ?

— Niciodată.

— Nu-mi mai amintesc numele lui... Totuşi, fusese renumit... Fusese jocheul bunicului lui Freddie, pe vremea cînd bătrînul avea grajd de curse...

— Sud-americanul îl cunoştea şi el pe jocheu ?

— Bineînţeles. Veneau aici împreună. Jocheul juca biliard împreună cu ceilalţi... Cred chiar că el a fost cel care i-o prezentase pe rusoaică lui Freddie...

Mă temeam că n-o să pot ţine minte toate amănuntele astea. Ar fi trebuit să le notez imediat într-un carneţel.

Drumul urca în pantă lină şi mergeam cu greu din cauza grosimii stratului de frunze uscate.

— Ei, vă amintiţi numele sud-americanului ?

— Staţi puţin... Staţi puţin... o să-mi amintesc...

Ţineam cutia de biscuiţi lipită de şold şi eram nerăbdător să ştiu ce conţine. Poate că aveam să găsesc unele răspunsuri la întrebările mele. Numele meu. Sau cel al jocheului, de pildă.

Eram la marginea unui taluz şi era de ajuns să-l cobor ca să ajung în piaţa gării. Aceasta părea pustie cu holul ei lucind în lumina de neon. Un biciclist traversă încet piaţa şi se opri în faţa gării.

— Staţi puţin... prenumele lui era Pedro...

Stăteam amîndoi în picioare la marginea taluzului. Îşi scosese iarăşi pipa şi o curăţa cu un mic instrument misterios. Repetam pentru mine însumi prenumele ăsta care mi se dăduse la naştere, prenumele ăsta care-mi aparţinuse o bună parte a vieţii şi care cîtorva persoane le evocase figura mea. Pedro.

XII

Nu era mare lucru în cutia asta de biscuiţi. Un soldat de plumb scorojit, bătînd toba. Un trifoi cu patru foi, lipit în centrul unui plic alb. Fotografii.

Figurez şi eu în două dintre ele. Nu încape nici o îndoială, este acelaşi bărbat care poate fi văzut alături de Gay Orlow şi de bătrînul Giorgiadze. Un brunet înalt, eu, cu singura deosebire că n-am mustaţă. Într-una sînt împreună cu alt bărbat la fel de tînăr ca mine, la fel de înalt, dar cu părul ceva mai deschis la culoare. Să fie Freddie ? Da, pentru că pe spatele fotografiei cineva a scris cu creionul : „Pedro-Freddie — La Baule". Sîntem pe malul mării şi purtăm halate de plajă. O fotografie, pare-se, foarte veche.

În cea de-a doua fotografie, sîntem patru : Freddie, eu, Gay Orlow pe care am recunoscut-o

cu ușurință și încă o femeie tînără; toți stăm pe jos, cu spatele rezemat de divanul de catifea roșie din sufrageria de vară. La dreapta se vede biliardul.

A treia fotografie o înfățișează pe femeia tînără care figurează împreună cu noi în fotografia făcută în sufrageria de vară. Stă în picioare în fața mesei de biliard și ține cu amîndouă mîinile un tac. Părul de culoare deschisă îi cade mai jos de umeri. Să fie cea pe care o aduceam la castelul lui Freddie? În altă fotografie stă rezemată cu coatele de balustrada unei verande.

O ilustrată adresată „domnului Robert Brun la Howard de Luz. Valbreuse. Orne", reprezintă o vedere a portului New-York. Pe ea scrie:

„Dragul meu Bob. Salutări prietenești din America. Pe curînd. Freddie".

Un document ciudat, cu antetul:

Consulado General
de la
Republica Argentina
Nr. 106

Consulatul general al Republicii Argentina în Franța, însărcinat să reprezinte interesele elene în zona ocupată, adeverește că, în timpul Marelui Război din 1914—1918, arhivele primăriei din Salonic au fost distruse într-un incendiu.
Paris 15 iulie 1941
Consului general al
Republicii Argentina
Însărcinat să reprezinte interesele elene.

O semnătură sub care scrie:

R. L. de OLIVEIRA CEZAR

Consul general.

Să fiu eu oare? Nu. Nu-l cheamă Pedro. O mică tăietură dintr-un ziar.

SECHESTRUL HOWARD DE LUZ
Vînzare la licitație publică la cererea
Administrației Domeniilor
la Valbreuse (Orne) Castelul Saint-Lazare
la 7 și 11 aprilie
Mobilier de valoare
Obiecte de artă și piese de mobilă
vechi și moderne
Tablouri — Porțelanuri — Ceramică
Covoare — Așternuturi de pat — Lenjerie de casă
Pian Erard cu coadă
Frigider etc.
Expoziții: sîmbătă 6 aprilie de la ora 14 la ora 18 și în zilele de vînzare, dimineața de la ora 10 la ora 12.

Deschid plicul pe care e lipit trifoiul cu patru foi. Conține patru mici fotografii de dimensiunile celor care se fac pentru legitimații; una a lui Freddie, alta a mea, a treia a lui Gay Orlow, iar a patra a tinerei cu părul de culoare deschisă.

Găsesc și un pașaport dominican în alb.

Uitîndu-mă, din întîmplare, pe spatele fotografiei femeii cu părul de culoare deschisă, citesc, scris cu cerneală albastră, cu același scris

dezordonat ca cel de pe cartea poştală din America :

PEDRO : ANJou 15—28.

XIII

Oare pe cîte agende mai figurează încă numărul ăsta de telefon care a fost al meu ? Să fi fost pur şi simplu numărul de telefon al vreunui birou unde nu puteam fi găsit decît după-masa ?

Formez ANJou 15—28. Telefonul sună, sună, dar nimeni nu răspunde. Mai rămîn oare urme ale trecerii mele prin apartamentul gol, prin camera nelocuită demult, sau în seara asta telefonul sună zadarnic ?

Nici măcar n-am nevoie să sun informaţiile. Este de ajuns să-ntind piciorul ca să fac să pivoteze fotoliul de piele al lui Hutte. Înaintea mea sînt rafturile cu *Bottin*-uri şi anuare. Unul dintre volume, mai mic decît celelalte, e legat în piele de capră, gravată în verde deschis. E cel care-mi trebuie. Toate numerele de telefon existente la Paris de treizeci de ani încoace sînt repertoriate aici cu adresele respective.

Întorc paginile, iar inima îmi bate de emoţie. Şi citesc :

ANJou 15—28 — strada Cambacérès 10 bis, arondismentul 8.

Dar *Bottin*-ul de străzi din acel an nu dă nici o menţiune asupra acestui număr de telefon.

CAMBACÉRÈS s(trada) 8

10 *bis* ASOCIAŢIA COMERCIANŢILOR DE DIAMANTE . . .	MIR 18—16
COUTURE-FASHION . . .	ANJ 32—49
PILGRAM (Hélène)	ELY 05—31
REBBINDER (Stabilim.) . .	MIR 12—08
REFUGE (de)	ANJ 50—52
S.E.F.I.C.	MIR 74—31 MIR 74—32 MIR 74—33

XIV

Un bărbat al cărui prenume era Pedro. ANJou 15—28. Strada Cambacérès 10 bis, arondismentul 8.

Lucra la o legaţie sud-americană, se pare. Pendula pe care Hutte a lăsat-o pe birou arată ora două dimineaţa. Jos, în Calea Niel, doar arareori mai trec maşini şi uneori aud frînele scîrţîind la stopuri.

Frunzăresc vechile *Bottin*-uri la începutul cărora găseşti lista ambasadelor şi legaţiilor cu membrii lor.

Republica Dominicană

Calea Messina 21 (VIII) CARnot 10—18.

N... trimis extraordinar și ministru plenipotențiar,

Dl. doctor Gustavo J. Henriquez. Secretar I.

Dl. doctor Salvador E. Paradas. Secretar II (și doamna), strada Alsaciei 41 (X).

Dl. doctor Bienvenido Carrasco. Atașat. Str. Decamps 45 (XVI) tel. TRO 42—91.

Venezuela

Str. Copernic 11 (XVI) PASsy 72—29.

Cancelaria: str. Pompei 115 (XVI) PASsy 10—89.

Dl. doctor Carlo Aristimuno Coll, trimis extraordinar și ministru plenipotențiar.

Dl. Jaime Picon Febres. Consilier.

Dl. Antonio Maturib. Secretar I.

Dl. Antonio Briuno. Atașat.

Dl. Colonel H. Lopez-Mendez. Atașat militar.

Dl. Pedro Saloaga. Atașat comercial.

Guatemala

Piața Joffre 12 (VII) Tel. SÉGur 09—59.

Dl. Adam Maurisque Rios. Consilier, însărcinat cu afaceri a.i.

Dl. Ismael Gonzales Arevalo. Secretar.

Dl. Frederico Murgo. Atașat.

Ecuator

Calea Wagram 91 (XVII) Tel. ÉTOile 17—89.

Dl. Gonzalo Zaldumbide. Trimis extraordinar și ministru plenipotențiar (și doamna).

Dl. Alberto Puig Arosemena. Secretar I (și doamna).

Dl. Alfredo Gangotena. Secretar III (și doamna).

Dl. Carlos Guzman. Atașat (și doamna).

Dl. Victor Zevallos. Consilier (și doamna) Calea Iena 21. (XVI).

Salvador

Riquez Vega. Trimis extraordinar.

Maior J. H. Wishaw. Atașat militar (și fiica lui).

F. Capurro. Secretar I

Luis...

Literele îmi joacă în fața ochilor. Cine sînt eu?

XV

Cînd o iei la stînga, te uimesc liniștea și pustietatea care domnesc în zona asta a străzii Cambacérès. Nici o mașină. Am trecut prin fața unui hotel și m-a orbit lumina unei lustre care strălucea din toate cristalurile ei, pe culoarul de la intrare. Era soare.

La numărul 10 bis e o clădire îngustă cu patru etaje. Cu ferestre înalte la primul etaj. Un agent de poliție patrulează pe trotuarul din față.

Unul dintre canaturile ușii de la intrarea în clădire era deschis, iar automatul electric în funcțiune. Un hol lung, cu pereți cenușii. În fund, o ușă cu ochiuri mici, pătrate, de geam, pe care am deschis-o cu greu într-atît era de uzată. O scară fără covor duce la etaj.

M-am oprit în fața ușii de la etajul întîi. Mă hotărîsem să-i întreb pe locatarii de pe fiecare palier dacă numărul de telefon ANJou 15—28 fusese cîndva al lor, și mi se pusese un nod în gît,

fiindcă îmi dădeam seama cît de ciudată era întrebarea. Pe ușă, o placă de aramă pe care am citit : Hélène Pilgram.

O sonerie pițigăiată și atît de uzată încît nu se auzea decît intermitent. Am apăsat cu arătătorul pe buton cît mai mult timp cu putință. Ușa s-a întredeschis. Fața unei femei cu părul cărunt, tuns scurt a apărut în deschizătura ușii.

— Doamnă... O informație vă rog...

Ea mă privea cu ochi foarte limpezi. Nu-i puteai ghici vîrsta. Treizeci de ani, cincizeci ?

— Vechiul dumneavoastră număr nu era ANJou 15—28 ?

Ea încruntă din sprîncene.

— Ba da. Dar de ce ?

A deschis ușa larg. Era îmbrăcată într-un halat de casă bărbătesc de mătase neagră.

— De ce mă întrebați ?

— Pentru că... am locuit aici...

Înaintase pe palier și mă privea insistent. Făcu ochii mari.

— Sînteți cumva... domnul... McEvoy ?

— Da, am răspuns eu la întîmplare.

— Intrați.

Părea cu adevărat emoționată. Stăteam unul în fața celuilalt, în mijlocul unui hol cu parchetul deteriorat. Unele șipci fuseseră înlocuite cu bucăți de linoleum.

— Nu v-ați schimbat prea mult, îmi spuse ea zîmbind.

— Nici dumneavoastră.

— Vă mai amintiți de mine ?

— Îmi amintesc foarte bine de dumneavoastră, i-am spus eu.

— Sînteți amabil...

Continua să mă privească blînd.

— Poftiți.

Mă conduse într-o încăpere foarte înaltă și mare, ale cărei ferestre erau chiar cele care-mi atrăseseră atenția din stradă. Parchetul, la fel de stricat ca în hol, era, pe alocuri, acoperit de covoare de lînă albă. Prin geamuri, un soare de toamnă scălda încăperea într-o lumină chihlimbărie.

— Luați loc...

Îmi arătă o banchetă lungă, la perete, acoperită cu perne de catifea. Se așeză la stînga mea.

— Ciudat că vă revăd într-un fel atît de... neașteptat.

— Treceam prin cartier, am spus eu.

Îmi părea mai tînără decît atunci cînd îmi apăruse în pragul ușii întredeschise. N-avea nici cel mai mic rid la colțul buzelor, nici în jurul ochilor sau pe frunte, iar fața netedă contrasta cu părul alb.

— Mi se pare că v-ați schimbat culoarea părului, am îndrăznit eu.

— Nu, nu... am părul alb de la douăzeci și cinci de ani... Am preferat să-l păstrez așa...

În afară de bancheta de catifea nu prea era mobilă în cameră. O masă dreptunghiulară, lipită de peretele din față. Între cele două ferestre, un manechin vechi cu bustul acoperit cu o pînză bej și a cărui prezență insolită evoca un atelier de croitorie. Dealtfel, într-un colț al încăperii, pe o masă, am observat o mașină de cusut.

— Recunoaşteţi apartamentul ? mă întrebă ea. Vedeţi.... am păstrat unele lucruri.

Făcu un gest cu braţul în direcţia manechinului de croitorie.

— Denise e cea care mi-a lăsat toate astea... Denise ?

— Într-adevăr, am spus, nu s-a schimbat prea mult apartamentul...

— Dar Denise ? mă întrebă ea cu nerăbdare. Ce s-a întîmplat cu ea ?

— Ei bine, am spus eu, n-am mai văzut-o demult...

— Aşa deci...

Păru dezamăgită şi dădu din cap ca şi cum ar fi înţeles că nu trebuia să mai vorbească despre această „Denise". Din discreţie.

— De fapt, i-am spus eu, o cunoşteaţi pe Denise de mult timp ?

— Da... Am cunoscut-o prin intermediul lui Léon..

— Léon ?

— Léon Van Allen.

— Bineînţeles, am spus eu impresionat de tonul pe care-l folosise, aproape de reproş, deoarece prenumele „Léon" nu mi-l evocase deîndată pe acest „Léon Van Allen".

— Ce mai face Léon Van Allen ? am întrebat-o.

— Oh, de vreo doi sau trei ani nu mai am nici o veste de la el... Plecase în Guyana olandeză, la Panamaribo... Înfiinţase acolo o şcoală de dans...

— De dans ?

— Da. Înainte de a se ocupa de croitorie, Léon s-a ocupat de dans... Nu ştiaţi ?

— Ba da, ba da. Uitasem.

Se trase înapoi, ca să se rezeme cu spatele de perete şi îşi reînnodă cordonul halatului de casă.

— Şi dumneavoastră ce faceţi acum ?

— Oh, eu ? Nimic...

— Nu mai lucraţi la legaţia Republicii Dominicane ?

— Nu.

— Vă mai amintiţi cînd mi-aţi propus să-mi faceţi un paşaport dominican ? Spuneaţi că în viaţă trebuie să fii prevăzător şi să ai întotdeauna mai multe paşapoarte...

Amintirea asta o înveselea. Rîse scurt.

— Cînd aţi primit ultima oară veşti de la... Denise ? am întrebat-o eu.

— Aţi plecat cu ea la Megève şi mi-a trimis cîteva rînduri de acolo. De atunci, nici o veste.

Mă privea fix, întrebător, dar fără îndoială că nu îndrăznea să-mi pună o întrebare directă. Cine era această Denise ? Jucase oare un rol important în viaţa mea ?

— Închipuiţi-vă, i-am spus, că am momente în care mi se pare că plutesc cu totul în ceaţă... Am goluri de memorie... Perioade de melancolie. Aşa că, trecînd pe stradă, mi-am permis să... urc... ca să încerc să regăsesc...

Am căutat degeaba cuvîntul potrivit, dar n-avea nici o importanţă, fiindcă ea zîmbea şi zîmbetul ăsta îmi dovedea că gestul meu n-o mira.

— Vreţi să spuneţi ca să regăsiţi vremurile bune de altădată ?

— Da, exact... Vremurile bune de altădată.

Luă o cutie aurită de pe o măsuţă joasă care se găsea la capătul divanului şi o deschise. Era plină cu ţigări.

Nu, mulţumesc, i-am spus.

— Nu mai fumaţi ? Sînt ţigări englezeşti. Îmi aduc aminte că fumaţi ţigări englezeşti... De fiecare dată cînd ne-am văzut aici toţi trei, cu Denise, îmi aduceaţi cîte o geantă plină cu pachete de ţigări englezeşti...

— Da, e adevărat...

— Puteaţi face rost de oricîte, de la legaţia dominicană...

Am întins mîna spre cutia aurită şi am apucat o ţigară între degetul arătător şi cel gros. Am dus-o la gură cu teamă. Femeia îmi dădu bricheta după ce-şi aprinsese ţigara ei. A trebuit să încerc de cîteva ori pînă să se aprindă. Am tras în piept. Pe loc, o înţepătură foarte dureroasă mă făcu să tuşesc.

— Nu mai sînt obişnuit, i-am spus.

Nu ştiam cum să mă descotorosesc de ţigară şi continuam s-o ţin între arătător şi degetul gros, în timp ce ea se mistuia.

— Deci, am spus, acum locuiţi în apartamentul ăsta ?

— Da. M-am instalat din nou aici cînd n-am mai avut veşti de la Denise... Dealtfel, înainte de a pleca, mi-a spus că pot să mă întorc în apartament...

— Înainte de a pleca ?

— Sigur că da... Înainte ca voi doi să plecaţi la Megève...

Ridică din umeri, ca şi cum pentru mine faptul trebuia să fie de la sine înţeles.

— Mi se pare că am stat foarte puţin timp în apartamentul ăsta...

— Aţi stat cîteva luni cu Denise...

— Şi dumneavoastră locuiaţi aici înaintea noastră ?

Mă privi uluită.

— Păi sigur că da... Era apartamentul meu... I l-am împrumutat lui Denise, pentru că trebuia să plec din Paris...

— Scuzaţi-mă... Mă gîndeam la altceva.

— Aici era mai practic pentru Denise... Avea loc să instaleze un atelier de croitorie...

O croitoreasă ?

— Mă întreb de ce-om fi plecat noi din apartamentul ăsta, am spus.

— Şi eu mă întreb.

Din nou privirea aceea întrebătoare. Dar ce-i puteam explica ? Eu ştiam şi mai puţin decît ea. Habar n-aveam de toate lucrurile astea. În cele din urmă, am pus în scrumieră mucul de ţigară care-mi frigea degetele.

— Oare ne-am mai văzut înainte de a veni să locuim aici ? am riscat eu, timid, o întrebare.

— Da. De două sau trei ori. La dumneavoastră la hotel.

— Care hotel ?

— De pe strada Cambon. Hotelul Castilia. Vă amintiţi de camera verde în care aţi stat cu Denise ?

— Da.

— Aţi părăsit Hotelul Castilia pentru că nu vă simţeaţi în siguranţă acolo... Asta a fost motivul, nu-i aşa ?

— Da.

— Erau într-adevăr vremuri ciudate...

— Cînd asta ?

Ea nu răspunse și își aprinse altă țigară.

— Aș vrea să vă arăt cîteva fotografii, am spus eu.

Am scos din buzunarul interior al hainei un plic de care nu mă mai despărțeam și unde-mi aranjasem toate fotografiile. I-am arătat-o pe cea care ne înfățișa pe Freddie Howard de Luz, pe Gay Orlow, pe tînăra femeie necunoscută și pe mine, și care fusese făcută în „sufrageria de vară".

— Mă recunoașteți ?

Ea se întoarse ca să privească fotografia în lumina soarelui.

— Sînteți cu Denise, dar nu-i cunosc pe ceilalți doi.

Deci asta era Denise.

— Nu l-ați cunoscut pe Freddie Howard de Luz ?

— Nu.

— Nici pe Gay Orlow ?

— Nu.

Hotărît lucru, viața oamenilor e compartimentată și prietenii lor nu se cunosc între ei. Păcat.

— Mai am două fotografii de-ale ei.

I-am întins mica fotografie de identitate și cealaltă în care era înfățișată stînd cu coatele rezemate de balustradă.

— Am mai văzut fotografia asta, îmi spuse ea... Chiar cred că mi-a trimis-o de la Megève... Dar nu-mi mai amintesc ce am făcut cu ea...

I-am luat fotografia din mînă și am privit-o cu atenție. Megève. În spatele lui Denise, o ferestruică cu storuri din lemn. Da, storurile și balustrada ar fi putut fi ale unei vile de munte.

— Plecarea asta la Megève a fost totuși o idee ciudată, am declarat eu brusc. Denise v-a spus părerea ei despre povestea asta ?

Femeia privea îndelung mica fotografie de identitate. Așteptam cu emoție să binevoiască să-mi răspundă.

Ridică apoi capul.

— Da, mi-a vorbit de asta... Mi-a spus că Megève e un loc sigur... Și că o să puteți trece frontiera...

— Da... desigur...

Nu îndrăzneam să merg mai departe... Oare de ce sînt atît de timid, atît de fricos tocmai cînd trebuie să vorbesc despre lucruri care mă interesează ? Dar și ea — înțelegeam asta după felul în care mă privea — ar fi vrut să-i dau unele explicații. Stăteam tăcuți și unul și celălalt. În sfîrșit, își luă inima-n dinți :

— Dar ce s-a întîmplat la Megève ?

Îmi punea întrebarea într-un mod atît de stăruitor, încît, pentru prima oară m-am simțit descurajat, ba mai mult, chiar deznădăjduit, ca atunci cînd îți dai seama că în ciuda eforturilor, a calităților și bunăvoinței tale, te lovești de un obstacol de netrecut.

— O să vă explic... Altă dată...

Probabil că în glas sau în expresia feței mele a deslușit o tulburare, fiindcă m-a strîns de braț, ca și cum ar fi vrut să mă consoleze, și mi-a spus :

— Scuzaţi-mă că vă pun întrebări indiscrete... Dar... Eram prietenă cu Denise...

— Înţeleg...

Se ridicase.

— Aşteptaţi-mă o clipă...

Ieşi din cameră. Am privit bălţile de lumină pe care le formau razele soarelui la picioarele mele, pe covorul de lînă albă. Apoi şipcile parchetului şi masa dreptunghiulară şi manechinul vechi care fusese al lui „Denise". Să fie oare cu putinţă ca, pînă la urmă, să nu recunoşti un loc unde ai trăit ?

Femeia se întoarse ţinînd ceva în mînă. Două cărţi. O agendă.

— Denise le-a uitat cînd a plecat. Luaţi-le... vi le dăruiesc.

Eram uimit că nu-şi orînduise amintirile într-o cutie, aşa cum făcuseră Stioppa de Djagoriew şi fostul grădinar al mamei lui Freddie. Într-un cuvînt, era pentru prima oară că nu mi se mai dădea o cutie. Gîndul ăsta mă făcu să rîd.

— Ce vă înveseleşte ?

— Nimic.

Am privit îndelung coperţile cărţilor. Pe una dintre ele se vedea, într-o ceaţă albastră, chipul unui chinez cu mustaţă şi pălărie tare. Un titlu : *Charlie Chan*. Cealaltă copertă era galbenă şi în partea de jos am observat un desen care înfăţişa o mască împunsă de o pană de gîscă. Cartea se numea *Scrisori anonime*.

— Ce de romane poliţiste mai putea să citească şi Denise ! îmi spuse ea. Mai e şi asta...

Îmi întinse o mică agendă legată în piele de crocodil.

— Mulţumesc.

Am deschis-o şi am răsfoit-o. Nu era nimic scris, nici un nume, nici o întîlnire. Agenda indica zilele şi lunile, nu şi anul. În cele din urmă, am descoperit printre pagini o hîrtie pe care am desfăcut-o.

Republica Franceză
Prefectura Departamentului Senei
Extras din originalele actelor de naştere din arondismentul XIII al
Parisului
Anul 1917
21 decembrie una mie nouă sute şaptesprezece
La ora 15 s-a născut, pe Cheiul Austerlitz 9 bis, Denise Yvette Coudreuse, de sex feminin, fiica lui
Paul Coudreuse şi a Henriettei Bogaerts, fără profesiune,
domiciliaţi la adresa de mai sus.
Căsătorită la 3 aprilie 1939 la Paris (arond. XVII) cu Jimmy Pedro Stern.
Pentru extras conform cu originalul
Paris, şaisprezece iunie 1939

— Aţi văzut asta ? am întrebat-o.

Privi surprinsă actul de naştere.

— L-aţi cunoscut pe soţul ei ? Pe acest... Jimmy Pedro Stern ?

— Denise nu mi-a spus niciodată că mai fusese măritată... Dumneavoastră ştiaţi ?

— Nu.

Am vîrît agenda şi actul de naştere în buzunarul interior, împreună cu plicul cu fotografii

şi, nu ştiu de ce, mă străfulgeră un gînd : să ascund în căptuşeala hainei, de îndată ce voi putea, toate comorile pe care le primisem.

— Vă mulţumesc că mi-aţi dat amintirile astea.

— Cu plăcere, domnule McEvoy.

Mă simţeam uşurat că-mi repetase numele, pentru că nu-l auzisem prea bine, cînd îl pronunţase pentru prima oară. Aş fi vrut să-l notez acum pe loc, dar aveam unele îndoieli în privinţa ortografiei.

— Îmi place modul în care-mi pronunţaţi numele, i-am spus. Pentru o franţuzoaică e mai greu... Dar cum îl scrieţi ? Se fac întotdeauna greşeli de ortografie...

Vorbisem pe un ton viclean. Ea zîmbi.

— M... C... E mare, V... O... Y, răspunse, rostind literele una cîte una.

— Într-un cuvînt ? Sînteţi absolut sigură ?

— Absolut sigură, îmi spuse ea, ca şi cum ar fi ocolit o cursă pe care i-o întinsesem.

Deci, McEvoy.

— Bravo, am spus.

— Nu fac niciodată greşeli de ortografie.

— Pedro McEvoy... Am totuşi un nume cam ciudat, nu vi se pare ? Sînt momente în care simt că nu m-am obişnuit cu el...

— Poftim... Era să uit asta, îmi spuse ea.

Şi scoase din buzunar un plic.

— Este ultimul bilet pe care l-am primit de la Denise...

Am despăturit foaia de hîrtie şi am citit :

Megève, 14 februarie

Dragă Hélène,

S-a hotărît. Trec mîine frontiera cu Pedro. O să-ţi trimit veşti de acolo cît mai repede cu putinţă.

Pînă atunci îţi dau numărul de telefon al cuiva de la Paris, prin intermediul căruia putem coresponda :

OLEG DE WRÉDÉ AUTeuil 54—73

Te sărut,

Denise

— Şi aţi telefonat ?

— Da, însă de fiecare dată mi se răspundea că nu-i acolo.

— Cine era acest... Wrédé ?

— Nu ştiu. Denise nu mi-a vorbit niciodată despre el...

Puţin cîte puţin, soarele părăsise încăperea. Femeia a aprins mica lampă care se găsea pe masa joasă de la capătul divanului.

— Mi-ar face plăcere să mai văd o dată camera în care am stat, i-am spus eu.

— Bineînţeles...

Am străbătut un culoar, iar ea a deschis o uşă pe dreapta.

— Iat-o, mi-a spus. Eu n-o mai folosesc... Dorm în camera de oaspeţi... Ştiţi care... cea care dă spre curte.

M-am oprit în uşă. Era încă destulă lumină. De o parte şi de alta a ferestrei era atîrnată o perdea mov. Pereţii erau tapetaţi cu hîrtie pictată cu motive albastru-deschis.

— Recunoaşteţi locul ? mă întrebă ea.

— Da.

O somieră lîngă peretele din fund. M-am aşezat pe marginea somierei.

— Pot să rămîn cîteva clipe singur ?

— Desigur.

— O să-mi aduc aminte de „vremurile bune de altădată"...

M-a privit cu tristeţe şi a clătinat din cap.

— Mă duc să fac un pic de ceai...

A ieşit, iar eu am privit în jur. Şi în camera asta parchetul era deteriorat şi lipseau şipci, dar găurile nu fuseseră astupate. Lîngă peretele din faţa ferestrei, un cămin de marmură alb, iar deasupra lui, o oglindă a cărei ramă aurită se întortochea la fiecare colţ cu un motiv în formă de cochilie. M-am întins de-a latul somierei şi am privit fix tavanul, apoi motivele hîrtiei pictate. Aproape că mi-am lipit fruntea de perete ca să desluşesc mai bine detaliile. Scene campestre. Fete cu peruci complicate dîndu-se în leagăn. Păstori cu pantaloni bufanţi, cîntînd la mandolină. Copaci mari sub clar de lună. Toate astea nu-mi aminteau nimic şi totuşi desenele trebuie să-mi fi fost familiare pe vremea cînd dormeam în patul ăsta. Am căutat cu privirea pe tavan, pe pereţi şi lîngă uşă un indiciu, o urmă oarecare, fără să ştiu prea bine ce anume. Dar nimic nu-mi atrăgea atenţia.

M-am ridicat şi am mers pînă la fereastră. Am privit în jos.

Strada era pustie şi mai întunecată decît atunci cînd intrasem în clădire. Poliţistul continua să

patruleze pe trotuarul din faţa casei. La stînga, dacă aplecam capul, vedeam o piaţă, şi ea pustie, cu alţi poliţişti patrulînd. Se părea că ferestrele tuturor clădirilor absorbeau întunericul care se lăsa încet, încet. Erau negre ferestrele şi se vedea bine că nimeni nu locuieşte pe-aici.

Atunci am simţit în mine ca o străfulgerare. Panorama pe care o aveam privind de la fereastra asta îmi stîrnea un sentiment de nelinişte, de teamă pe care-l mai avusesem cîndva. Faţadele astea, strada pustie, siluetele care patrulau în amurg mă tulburau în acelaşi mod perfid ca un cîntec sau ca un parfum altădată familiar. Şi eram sigur că adeseori, la aceeaşi oră, stătusem aici nemişcat, pîndind fără să schiţez vreun gest şi chiar fără să aprind lumina.

Cînd m-am întors în salon, am crezut că nu mai e nimeni, dar ea se afla acolo, întinsă pe bancheta de catifea. Dormea. M-am apropiat tiptil şi m-am aşezat la celălalt capăt al banchetei. Un platou cu un ceainic şi două ceşti în mijlocul covorului de lînă albă. Am tuşit uşor. Femeia nu s-a trezit. Atunci am turnat ceai în cele două ceşti. Era frig. Lampa de lîngă banchetă lăsa în umbră o mare parte a încăperii şi deosebeam cu greu masa, manechinul, maşina de cusut, obiectele astea pe care „Denise" le lăsase acolo. Oare cum ne petrecusem serile în camera asta ? Cum aş fi putut afla ?

Sorbeam ceaiul cu înghiţituri mici. Auzeam respiraţia ei, o respiraţie aproape imperceptibilă, dar în cameră era atîta linişte, încît cel mai mic

zgomot, cea mai mică șoaptă ar fi răsunat neliniștitor de limpede. La ce bun s-o trezesc? Nu mai putea să-mi spună mare lucru. Am pus ceașca pe covorul de lînă.

Am făcut să scîrțîie parchetul, chiar în clipa în care ieșeam din cameră și intram pe culoar. Am căutat ușa pe bîjbîite, apoi automatul electric de pe scară. Am închis ușa cît mai încet cu putință. Abia am apucat să împing cealaltă ușă, cea cu ochiuri pătrate de geam ca să traversez holul de la intrarea clădirii, cînd acea străfulgerare pe care o simțisem privind pe fereastră s-a produs din nou. Holul de la intrare era luminat de un bec atîrnînd din tavan, care difuza o lumină albă. Încetul cu încetul m-am obișnuit cu lumina asta prea puternică. Am rămas acolo privind pereții cenușii și ochiurile de geam ale ușii care luceau.

O senzație m-a străbătut întocmai ca acele fragmente fugare de vis pe care încerci să le aduni cînd te trezești, ca să reconstitui visul în întregime. Mă vedeam mergînd prin Parisul întunecat și împingînd ușa blocului acestuia din strada Cambacérès. Atunci mă simțeam orbit și timp de cîteva secunde nu mai vedeam nimic, atît de mult contrasta lumina asta albă de la intrare cu noaptea de afară.

Cînd să se fi petrecut asta? Pe timpul cînd mă chema Pedro McEvoy și cînd mă întorceam aici, în fiecare seară? Recunoșteam oare holul, ștergătorul mare, dreptunghiular, pereții cenușii, globul din tavan, prins într-un inel de aramă? Înapoia ochiurilor pătrate de geam de la ușă, vedeam începutul scării pe care am avut poftă s-o

urc încet, ca să fac din nou gesturile pe care le făceam odinioară, și să merg pe vechile mele drumuri.

Eu cred că în holurile de intrare ale blocurilor se mai aude însă ecoul pașilor celor care obișnuiau să le străbată și care, între timp, au dispărut. Ceva continuă să vibreze după trecerea lor, unde din ce în ce mai slabe, dar pe care dacă ești atent, le receptezi. În fond, poate că nu fusesem niciodată acest Pedro McEvoy, poate că nu fusesem nimic, dar niște unde mă străbăteau, cînd îndepărtate, cînd mai puternice, și toate ecourile astea dispersate care pluteau în aer se cristalizau și eram eu.

XVI

Hotelul Castilia de pe strada Cambon. În fața recepției, un salonaș. În biblioteca cu geamuri, *Istoria Restaurației* de L. de Viel-Castel. Poate că într-o seară voi fi luat unul dintre volume, înainte de a urca în cameră, și poate că voi fi uitat înăuntru scrisoarea, fotografia sau telegrama care-mi servea ca semn de carte. Dar nu îndrăznesc să cer voie portarului să răsfoiesc cele șaptesprezece tomuri ca să regăsesc propria-mi urmă.

În fund se vede o curte mărginită de un perete cu grilaj verde și acoperit de iederă. Curtea e pavată cu plăci cafenii-roșcate de culoarea zgu-

rei de pe terenurile de tenis. Mese și scaune de grădină.

Deci, aici locuisem cu această Denise Coudreuse. Oare camera noastră dădea spre strada Cambon sau spre curte ?

XVII

Cheiul Austerlitz, 9 bis. Un bloc de trei etaje cu o poartă pentru vehicole deschisă spre un culoar cu pereți galbeni. O cafenea a cărei firmă este „Cafeneaua Marinei". Înapoia ușii cu geam e agățat un panou pe care scrie cu caractere de un roșu-aprins „MEN SPREEKT VLAAMCH".

Vreo zece persoane se înghesuiau la tejghea. M-am așezat la una dintre mesele goale lîngă peretele din fund. Pe perete, o fotografie mare a unui port, ANVERS, după cum scrie sub ea.

Clienții vorbeau foarte tare la tejghea. Probabil că lucrau cu toții în cartier și-și beau aici păhărelul de fiecare seară. Lîngă ușa cu geam de la intrare, un flipper înaintea căruia stătea un bărbat îmbrăcat în costum bleumarin cu cravată, spre deosebire de ceilalți care purtau canadiene, haine de piele sau salopete. Juca nepăsător trăgînd cu o mînă moale tija cu arc a flipperului.

Fumul țigărilor și pipelor mă înțepa la ochi și mă făcea să tușesc. Se simțea miros de untură de porc.

— Ce doriți ?

Nu-l văzusem apropiindu-se de mine. Chiar mă gîndisem că n-o să vină nimeni să mă întrebe ce doresc, atît de neobservată trecea prezența mea la o masă din fund.

— O cafea expres, i-am spus.

Era un bărbat mărunt, de vreo șaizeci de ani, cu părul alb, cu fața roșie, congestionată, fără îndoială din cauza diverselor aperitive. Ochii lui de un albastru-deschis păreau și mai spălăciți pe figura de un roșu-aprins. Deslușeai o notă veselă în albul, roșul și albastrul ăsta cu tonalități de faianță.

— Scuzați-mă, i-am spus în clipa în care dădea să se-ntoarcă la tejghea, ce vrea să-nsemne inscripția de pe ușă :

— MEN SPREEKT VLAAMCH ?

Pronunțase cuvintele cu voce sonoră.

— Da.

— Înseamnă : Se vorbește flamanda.

Mă părăsi brusc și se îndreptă spre tejghea cu un mers legănat. Cu brațul îi dădea la o parte, fără menajamente, pe clienții care-i stăteau în cale.

Se întoarse cu o ceașcă de cafea pe care o ținea cu amîndouă mîinile, cu brațele întinse înainte, ca și cum ar fi făcut un efort grozav să nu-i cadă cumva.

— Poftim.

Puse ceașca în mijlocul mesei, gîfîind ca un maratonist la sosire.

— Domnule... Vă spune ceva numele ăsta... COUDREUSE ?

Pusesem întrebarea brutal.

Omul se lăsă să cadă pe scaunul din fața mea și își încrucișă brațele. Tot mai gîfîia.

— De ce? L-ați cunoscut pe... Coudreuse?

— Nu, dar am auzit vorbindu-se despre el în familie.

Fața i se făcuse roșie-cărămizie, picături de sudoare i se prelingeau pe nări.

— Coudreuse... Locuia sus, la etajul al doilea...

Avea un ușor accent. Am băut o înghițitură de cafea, foarte hotărît să-l las să vorbească, fiindcă o altă întrebare poate că l-ar fi înfricoșat.

— Lucra la Gara Austerlitz... Nevastă-sa era din Anvers, ca și mine...

— Avea o fată, nu-i așa?

Zîmbi.

— Da. O fetiță drăguță... Ați cunoscut-o?

— Nu, dar am auzit vorbindu-se despre ea...

— Ce-o mai face acum?

— Tocmai asta încerc și eu să aflu.

— Venea pe-aici în fiecare dimineață ca să cumpere țigări pentru taică-său. Coudreuse fuma Laurens, țigări belgiene...

Era absorbit de amintirea asta și cred că, la fel ca mine, nu mai auzea strigătele și rîsetele și nici zgomotul de mitralieră al flipperului de lîngă noi.

— Bun băiat Coudreuse... Cinam adeseori cu ei sus... Vorbeam flamanda cu nevastă-sa...

— Nu mai aveți vești de la ei?

— El a murit... Nevastă-sa s-a întors la Anvers...

Și cu un gest larg al mîinii mătură masa.

— Toate astea s-au petrecut de tare multă vreme.

— Spuneți că venea să cumpere țigări pentru taică-său. Ce marcă erau țigările?

— Laurens.

Speram să țin minte marca asta.

— Ciudată fată... la zece ani juca deja partide de biliard cu clienții mei...

Îmi arătă o ușă în fundul cafenelei care dădea, desigur, în sala de biliard. Deci aici învățase ea jocul ăsta.

— Stați puțin, îmi spuse. O să vă arăt ceva...

Se ridică greoi și merse spre tejghea. Din nou dădu la o parte cu brațul pe toți cei care-i stăteau în drum. Cei mai mulți dintre clienți purtau șepci marinărești și vorbeau o limbă ciudată, flamanda fără îndoială. M-am gîndit că erau de pe șlepurile ancorate mai jos, pe cheiul Austerlitz, care probabil că veneau din Belgia.

— Poftim... Priviți...

Se așezase în fața mea și-mi întindea o revistă veche de modă pe coperta căreia era o fată cu părul șaten, cu ochi luminoși și cu ceva asiatic în trăsături. Am recunoscut-o imediat: Denise. Purta un bolero negru și ținea în mînă o orhidee.

— Asta era Denise, fata lui Coudreuse... Vedeți... drăguță fată... A făcut pe manechinul... Am cunoscut-o cînd era puștoaică...

Coperta revistei era pătată și mînjită cu whisky scoțian.

— Mereu mi-aduc aminte de ea cum venea să cumpere țigări Laurens...

— Nu era... croitoreasă?

— Nu. Nu cred.

— Şi deci nu ştiţi ce s-a mai întîmplat cu ea ?

— Nu.

— N-aveţi adresa maică-si la Anvers ?

Dădu din cap. Părea tulburat.

— Toate astea s-au terminat, bătrîne.

De ce oare ?

— Nu vreţi să-mi împrumutaţi revista asta ? l-am întrebat.

— Ba da, bătrîne, dacă-mi promiţi să mi-o restitui.

— Promit.

— Ţin la ea. E ca o amintire de familie.

— La ce oră venea să cumpere ţigări ?

— Întotdeauna la opt fără un sfert. Înainte de a pleca la şcoală.

— La ce şcoală ?

— Cea de pe strada Jenner. Uneori o însoţeam şi eu cu taică-său.

Am întins mîna spre revistă, am apucat-o repede şi cu inima bătînd, am tras-o spre mine. Într-adevăr, putea să se răzgîndească şi să nu mi-o mai dea.

— Mulţumesc. V-o aduc mîine.

— Să n-avem vorbe.

Mă privea bănuitor.

— Dar de ce te interesează asta ? Faci parte din familie ?

— Da.

Nu mă puteam opri să privesc întruna coperta revistei. Denise părea ceva mai tînără decît în fotografiile pe care le aveam eu. Purta cercei, iar deasupra orhideii pe care o ţinea în

mînă, nişte ramuri de ferigă îi acopereau pe jumătate gîtul. În ultimul plan se vedea un înger din lemn sculptat. Iar jos, în colţul stîng al fotografiei, aceste cuvinte ale căror caractere minuscule şi roşii ieşeau bine în evidenţă pe boleroul negru : „Foto Jean-Michel Mansoure".

— Vrei să bei ceva ? mă întrebă el.

— Nu, mulţumesc.

— Atunci ofer eu cafeaua.

— Sînteţi foarte amabil.

M-am ridicat cu revista în mînă. El o luă înaintea mea şi-mi deschise drum printre clienţii din ce în ce mai numeroşi de la tejghea. Le spunea cîte un cuvînt în flamandă. A durat mult pînă să ajungem la uşa cu geam. O deschise şi îşi tamponă nasul cu batista.

— Nu uiţi să mi-o aduci înapoi, nu ? îmi spuse arătînd revista.

Închise uşa cu geam şi mă urmă pe trotuar.

— Vezi... Acolo sus locuiau... la etajul al doilea.

Ferestrele erau luminate. În fundul uneia din încăperi am zărit un dulap din lemn de culoare închisă.

— Sînt alţi locatari...

— Cînd cinaţi cu ei, în ce cameră stăteaţi ?

— În cea de colo... la stînga...

Îmi arătă o fereastră.

— Dar camera lui Denise ?

— Dădea în partea cealaltă... spre curte...

Stătea lîngă mine dus pe gînduri. În cele din urmă, i-am întins mîna.

— La revedere. O să vă aduc înapoi revista.

— La revedere.

Intră în cafenea. Mă privi lipindu-și de geam capul mare și roșcovan. Fumul pipelor și al țigărilor îi învăluia pe clienții de la tejghea într-o ceață galbenă, iar capul mare și roșu era, la rîndu-i, din ce în ce mai tulbure din cauza aburului pe care răsuflarea lui îl așternea pe geam.

Se înnopta. Era ora la care Denise se întorcea de la școală, dacă rămînea la orele de seară. Pe ce drum venea ? Venea din dreapta sau din stînga ? Uitasem să-l întreb pe patronul cafenelei. Pe atunci circulația era mai redusă, iar frunzișul platanilor forma o boltă deasupra cheiului Austerlitz. Gara însăși, ceva mai departe, semăna cu siguranță cu aceea a unui oraș sud-estic. Ceva mai departe, Grădina Botanică și umbra și tăcerea grea de la Hala de vinuri contribuiau la liniștea cartierului.

Am trecut pragul blocului și am apăsat pe butonul automatului electric. Un culoar ale cărui dale vechi erau în romburi negre și gri. Un ștergător de fier. Pe peretele galben, cutii de scrisori. Și iarăși mirosul acela de untură de porc.

Dacă aș închide ochii, m-am gîndit, dacă m-aș concentra apăsînd cu degetele pe frunte, poate aș reuși să aud, de foarte departe, zgomotul sandalelor ei pe scară.

XVIII

Cred însă că într-un bar de hotel ne-am întîlnit pentru prima oară, Denise și cu mine. Eram

împreună cu bărbatul care se vede în fotografii, acest Freddie Howard de Luz, prietenul meu din copilărie, și cu Gay Orlow. Locuiau la hotel pentru cîtva timp, pentru că tocmai se întorseseră din America. Gay Orlow mi-a spus că așteaptă o prietenă, o fată pe care abia o cunoscuse.

Aceasta chiar se-ndrepta spre noi și figura ei m-a frapat imediat. O figură de asiatică, deși era aproape blondă. Ochi foarte luminoși și oblici. Pomeți proeminenți. Avea pe cap o pălărie mică și curioasă, asemănătoare, ca formă, cu pălăriile tiroleze, iar părul îl purta tuns destul de scurt.

Freddie și Gay Orlow ne-au spus să-i așteptăm o clipă și au urcat în camera lor. Am rămas unul în fața celuilalt. Ea a zîmbit.

Nu vorbeam. Avea ochi de culoare deschisă, străbătuți, cînd și cînd de o nuanță verde.

XIX

Mansoure. Jean Michel. Strada Gabrielle nr. 1, arondismentul XVIII. CLI 72—01.

XX

— Scuzați-mă, mi-a spus cînd am venit să mă așez la masa lui într-o cafenea din Piața Blanche, unde îmi propusese să-l întîlnesc pe la ora șase

seara. Scuzaţi-mă, dar îmi stabilesc întotdeauna întîlnirile în oraş... Mai ales pentru un prim contact... Acum putem merge la mine acasă.

Îl recunoscusem cu uşurinţă, pentru că-mi precizase că avea să poarte un costum de catifea verde-închis, că părul îi era alb, foarte alb şi tuns perie. Tunsoarea asta severă contrasta cu genele lui lungi, negre, care clipeau fără încetare, cu ochii migdalaţi, cu forma feminină a gurii : buza de sus sinuoasă, cea de jos întinsă şi poruncitoare. Văzîndu-l în picioare, mi s-a părut de statură mijlocie. Şi-a pus un impermeabil şi am ieşit din cafenea.

Cînd am ajuns pe bulevardul Clichy, mi-a arătat o clădire alături de Moulin-Rouge şi mi-a spus :

— Altădată, v-aş fi dat întîlnire la Graff... Acolo... Dar nu mai există...

Am traversat bulevardul şi am luat-o pe strada Coustou. El grăbi pasul, aruncînd o privire furişă spre barurile verzi-albăstrui de pe trotuarul din stînga, şi cînd am ajuns lîngă marele garaj, aproape că alerga. Nu se opri decît în colţul străzii Lepic.

— Scuzaţi-mă, îmi spuse gîfîind, dar strada asta îmi trezeşte nişte amintiri ciudate... Scuzaţi-mă...

Într-adevăr, îi fusese frică. Cred chiar că tremura.

— O să meargă mai bine acum... Aici totul o să meargă bine...

Zîmbea privind înaintea lui urcuşul străzii Lepic cu vitrinele pieţii şi cu magazinele alimentare bine luminate.

Intrarăm pe strada Abbesses. El mergea cu pas liniştit şi relaxat. Îmi venea să-l întreb ce „amintiri ciudate" îi evoca strada Coustou, dar nu îndrăzneam să fiu indiscret, şi nici să-i stîrnesc nervozitatea aceea care mă uimise. Şi deodată, înainte de a ajunge în Piaţa Abesses, grăbi din nou pasul. Eu mergeam în dreapta lui. În clipa în care traversam strada Germain-Pilon, l-am văzut aruncînd o privire îngrozită spre strada asta îngustă cu case joase şi întunecoase, care coboară în pantă destul de abruptă pînă în bulevard. M-a strîns de braţ foarte tare. Se agăţa de mine ca şi cum ar fi vrut să se smulgă din contemplarea străzii. L-am tras pe celălalt trotuar.

— Mulţumesc... Ştiţi... e foarte ciudat...

Şovăi, gata să-mi facă o mărturisire.

— Am... Am ameţeală de fiecare dată cînd traversez capătul străzii Germain-Pilon... Îmi... Îmi vine să cobor... E ceva care mă depăşeşte...

— Şi de ce nu coborîţi ?

— Pentru că... strada asta Germain-Pilon... Altădată aici era... aici era un loc...

Se întrerupse.

— Oh, îmi spuse el cu un zîmbet evaziv. E idiot din partea mea... Montmartre s-a schimbat atît de mult... Ar fi prea complicat să vă explic... N-aţi cunoscut Montmartre înainte...

Ce ştia el despre asta ?

Locuia pe strada Gabrielle într-un bloc la marginea grădinilor de la Sacré-Coeur. Am urcat pe scara de serviciu. I-a trebuit mult pînă să deschidă uşa : trei broaşte în care a învîrtit chei

diferite, încet şi cu migală, de parcă ar fi urmărit combinaţia foarte complicată a unei case de bani.

Un apartament minuscul. N-avea decît un salon şi o cameră care probabil că, iniţial, formaseră o singură încăpere. Perdele din saten roz, prinse cu cordeluţe argintii, despărţeau camera de salon. Acesta era tapetat cu mătase de un albastru-deschis, iar singura fereastră era ascunsă înapoia unor perdele de aceeaşi culoare. Gheridoane de lac negru pe care erau aşezate obiecte de fildeş sau jad, fotolii joase cu stofa verde-pal şi o canapea acoperită cu o ţesătură cu motive vegetale de un verde şi mai spălăcit, făceau ca apartamentul să semene cu o bombonieră. Lumina venea de la nişte aplice aurite de pe perete.

— Luaţi loc, îmi spuse.

M-am aşezat pe canapeaua cu motive vegetale. El se aşeză alături de mine.

— Aşa... Acum arătaţi-mi şi mie...

Am scos din buzunarul hainei revista de modă şi i-am arătat coperta a cărei fotografie o înfăţişa pe Denise. Îmi luă revista din mînă şi îşi puse nişte ochelari cu ramă groasă de baga.

— Da... da... Foto Jean-Michel Mansoure... Eu sînt ăla... Nu încape nici o îndoială...

— Vă amintiţi de fata asta ?

— Deloc. Rareori lucram pentru revista asta... Era o revistă mică de modă... Eu lucram mai ales pentru *Vogue*, înţelegeţi...

Voia să sublinieze deosebirea.

— Nu-mi puteţi da cumva alte amănunte în legătură cu fotografia asta ?

Mă privi cu un aer înveselit. Sub lumina aplicelor am văzut că pielea feţei lui era marcată de riduri mărunte şi de pistrui.

— Vă spun imediat, dragă domnule...

Cu revista în mînă, se ridică şi deschise cu o învîrtitură de cheie o uşă pe care pînă atunci n-o observasem, pentru că era tapetată cu mătase albastru-deschis, ca pereţii. Dădea într-o debara. L-am auzit umblînd la multe sertare metalice. După cîteva minute ieşi din debaraua a cărei uşă o închise cu grijă.

— Iată, îmi spuse el. Am fişa cu negativele. Păstrez totul încă de la început... E aranjat pe ani şi în ordine alfabetică.

Se aşeză iarăşi lîngă mine şi consultă fişa.

— Denise... Coudreuse... asta e ?

— Da.

— N-a mai făcut niciodată fotografii cu mine... Acum îmi amintesc de fata asta... A făcut multe fotografii cu Hoynigen-Hunne...

— Cu cine ?

— Cu Hoynigen-Hunne, un fotograf neamţ... Da... Aşa e... A lucrat mult cu Hoynigen-Hunne...

De fiecare dată cînd Mansoure pronunţa numele acesta cu sonorităţi lunare şi tînguitoare simţeam, ca prima oară, că mă privesc ochii luminoşi ai lui Denise.

— Am adresa ei de pe timpuri, dacă vă interesează...

— Mă interesează, am răspuns eu cu voce schimbată.

— Strada Roma 97, Paris, arondismentul XVII. Strada Roma 97...

Ridică brusc capul spre mine. Figura îi era de o paloare cumplită, iar ochii-i ieşiseră din orbite.

— Strada Roma 97...

— Dar... ce s-a întîmplat ? l-am întrebat.

— Acum îmi amintesc foarte bine de fata asta... Aveam un prieten care locuia în acelaşi bloc...

Mă privea cu un aer bănuitor şi părea la fel de tulburat ca atunci cînd traversase strada Coustou şi capătul de sus al străzii Germain-Pilon.

— Ciudată coincidenţă... Îmi amintesc foarte bine... Am venit la ea acasă, pe strada Roma, ca să fac fotografiile şi am profitat de faptul ăsta ca să trec să-l salut pe prietenul meu... El locuia la etajul de deasupra...

— Aţi fost la ea ?

— Da. Dar am făcut fotografiile în apartamentul prietenului meu... El ne ţinea companie...

— Ce prieten ?

Era din ce în ce mai palid. Îi era frică.

— O să... vă explic... Dar mai întîi aş vrea să beau ceva... ca să-mi revin...

Se ridică şi merse spre o măsuţă rulantă pe care o împinse înaintea canapelei. Pe platoul de sus erau aranjate cîteva carafe cu dopuri de cristal şi cu plăcuţe de argint prinse în formă de lanţ, aşa cum purtau în jurul gîtului muzicanţii Wehrmachtului şi pe care erau gravate numele lichiorurilor.

— N-am decît alcooluri dulci... Nu vă deranjează ?

— Deloc.

— Eu o să beau un pic de Marie Brizard ; dumneavoastră ?

— Şi eu.

A turnat lichiorul Marie Brizard în nişte pahare înguste şi cînd l-am gustat, am simţit că se confundă cu satinurile, fildeşurile şi auriturile cam greţoase din preajma mea. Era însăşi esenţa acestui apartament.

— Prietenul ăsta care locuia pe strada Roma... a fost asasinat...

Ultimul cuvînt îl pronunţase cu reţinere şi făcea, desigur, efortul ăsta pentru mine, altfel, n-ar fi avut curajul să folosească un termen atît de precis.

— Era un grec din Egipt... A scris poeme şi două cărţi...

— Şi credeţi că Denise Coudreuse îl cunoştea ?

— Oh, trebuie să-l fi întîlnit pe scară, îmi spuse agasat, fiindcă amănuntul ăsta n-avea nici o importanţă pentru el.

— Şi... asta s-a întîmplat în casă ?

— Da.

— Denise Coudreuse locuia pe atunci în blocul acela ?

Nici nu auzise întrebarea mea.

— S-a întîmplat noaptea... Adusese pe cineva în apartament. Aducea acasă pe oricine...

— Pe asasin l-au prins ?

Ridică din umeri.

— Pe asasini de soiul ăsta nu-i prind niciodată... Eram sigur că o să păţească aşa ceva pînă la urmă... Dacă aţi fi văzut ce mutre aveau unii

dintre băieţii pe care-i invita serile la el... Mie mi-ar fi fost frică şi ziua...

Zîmbea ciudat, emoţionat şi îngrozit totodată.

— Cum îl chema pe prietenul dumneavoastră ? l-am întrebat.

— Alec Scouffi. Era grec din Alexandria.

Se ridică brusc şi trase perdelele de mătase albastru-deschis, descoperind ferestrele. Apoi se întoarse la locul lui, alături de mine, pe canapea.

— Scuzaţi-mă... Dar sînt momente în care mi se pare că se ascunde cineva după perdele... Vă mai dau un pic de Marie Brizard ? Da, o picătură de Marie Brizard...

Se căznea să adopte un ton vesel şi mă strîngea de braţ, ca şi cum ar fi vrut să-şi dovedească lui însuşi că eu eram acolo, alături de el.

— Scouffi venise să se stabilească în Franţa... Îl cunoscusem în Montmartre... Scrisese o carte foarte frumoasă care se intitula *Nava ancorată.*

— Dar, domnule, am spus eu cu voce fermă şi articulînd bine silabele, pentru ca de data asta să binevoiască să audă ce-l întreb, dacă-mi spuneţi că Denise Coudreuse locuia la etajul de dedesubt, ea trebuie să fi auzit vreun zgomot neobişnuit în noaptea aceea... Probabil că au interogat-o ca martoră...

— Poate...

Ridică din umeri. Nu, hotărît lucru, această Denise Coudreuse care însemna atît de mult pentru mine şi căreia aş fi vrut să-i cunosc şi cel mai mărunt gest, pe el nu-l interesa cîtuşi de puţin.

— Cel mai cumplit este faptul că-l cunosc pe asasin... Avea un chip angelic care te inducea în

eroare... Totuşi privirea îi era foarte dură... Ochi cenuşii...

Se înfioră. Parcă omul de care vorbea era acolo, înaintea noastră şi-l străpungea cu ochii lui cenuşii.

— O haimana mîrşavă... Ultima oară l-am văzut pe vremea Ocupaţiei, într-un restaurant la subsol, pe strada Cambon... Era cu un neamţ...

Vocea îi tremura la amintirea asta şi, cu toate că eram absorbit de gîndul la Denise Coudreuse, glasul ăsta ascuţit, plînsul furios pe care-l auzeam, îmi provocaseră o impresie pe care cu greu aş fi putut-o justifica şi care-mi părea a fi evidenţa însăşi : în fond, era gelos pe soarta prietenului său, şi-i purta pică omului cu ochi cenuşii pentru că nu-l asasinase pe el.

— Mai trăieşte încă... E tot aici, la Paris... Am aflat de la cineva... Bineînţeles că nu mai are figura aia de înger... Vreţi să-i auziţi vocea ?

Pînă să apuc să răspund la întrebarea asta surprinzătoare, el luă telefonul de pe un taburet de piele roşie de lîngă noi şi formă un număr. Îmi dădu receptorul.

— O să-l auziţi... Atenţie... Îşi spune „Călăreţul albastru"...

La început n-am auzit decît sunetele scurte şi repetate care anunţă că firul este ocupat. Iar apoi, în pauzele dintre aceste sunete, am deosebit voci de bărbaţi şi de femei care-şi lansau apeluri : — Maurice şi Josy ar vrea ca René să telefoneze... — Lucien îl aşteaptă pe Jeannot pe strada Convenţiei... — Doamna du Barry caută partener... — Alcibiade e singur astă-seară...

Se schițau dialoguri, vocile se căutau unele pe altele în ciuda soneriilor care le înăbușeau cu regularitate. Și toate ființele astea fără chip căutau să schimbe între ele un număr de telefon, un număr de ordine, în speranța vreunei întîlniri. În cele din urmă, am auzit o voce mai îndepărtată decît celelalte care repeta :

— „Călărețul albastru" e liber astă-seară... „Călărețul albastru" e liber astă-seară... Dați numărul de telefon... Dați numărul de telefon...

— Ei, mă întrebă Mansoure, îl auziți ? Îl auziți ?

Își lipise urechea de receptor și-și apropiase fața de a mea.

— Numărul pe care l-am format n-a mai fost repartizat nimănui, de mult timp, îmi explică el. Și ei au observat că pot comunica în felul ăsta...

A tăcut, ca să-l poată asculta mai bine pe „Călărețul albastru", iar eu mă gîndeam că toate vocile astea erau voci de dincolo de mormînt, voci ale unor persoane dispărute, voci rătăcitoare care nu-și puteau răspunde unele altora decît prin intermediul unui număr de telefon dezafectat.

— E îngrozitor... îngrozitor, repeta el apăsînd receptorul de ureche. Asasinul ăsta... Auziți ?

Puse brusc receptorul în furcă. Era transpirat.

— O să vă arăt o fotografie a prietenului meu pe care haimanaua asta l-a asasinat... Și o să încerc să vă găsesc romanul lui, *Nava ancorată*... Ar trebui să-l citiți...

Se ridică și trecu în camera despărțită de salon prin perdele de satin roz. Vedeam acolo un pat foarte jos, acoperit cu o blană de guanaco și pe jumătate ascuns de perdele.

Am mers pînă la fereastră și am privit în jos șinele funicularului din Montmartre, grădinile de la Sacré-Coeur și, mai departe, tot Parisul, cu luminile, acoperișurile și umbrele lui. În labirintul ăsta de străzi și de bulevarde ne-am întîlnit odată Denise Coudreuse cu mine. Drumuri care se încrucișează printre cele pe care merg mii și mii de oameni care străbat Parisul, ca mii și mii de mici bile ale unui uriaș biliard electric, și care se ciocnesc, uneori, una de alta. Și din asta acum nu mai rămînea nimic, nici măcar dîra luminoasă pe care o lasă în urmă un licurici.

Mansoure apăru din nou între perdelele roz gîfîind și ținînd în mînă o carte și cîteva fotografii.

— Am găsit ! Am găsit !

Radia. Fără îndoială că se temuse să nu fi rătăcit relicvele astea. Se așeză în fața mea și-mi întinse o carte.

— Poftim... Țin mult la ea, dar v-o împrumut... Trebuie neapărat s-o citiți... E o carte frumoasă... Și ce presentiment ! Alec își prevăzuse sfîrșitul...

Fața i se întunecă.

— Vă dau și vreo două-trei fotografii de-ale lui...

— Nu vreți să le păstrați ?

— Nu, nu ! N-aveți nici o grijă... Am cîteva zeci ca astea... Plus toate negativele !

Am simțit nevoia să-l rog să-mi facă și mie cîteva fotografii ale lui Denise Coudreuse, dar n-am îndrăznit.

— Îmi face plăcere să dau unui băiat ca dumneavoastră nişte fotografii de-ale lui Alec...

— Mulţumesc.

— Priveaţi pe fereastră, nu-i aşa ? Frumoasă vedere, nu ? Şi cînd te gîndeşti că asasinul lui Alec e pe undeva pe-acolo...

Şi mîngîia pe geamul ferestrei, cu dosul palmei, tot Parisul, aflat acolo jos.

— Acum trebuie să fie bătrîn... un bătrîn groaznic... machiat...

Trase perdelele de satin roz, cu un gest de om friguros.

— Prefer să nu mă mai gîndesc la asta.

— Trebuie să plec, i-am spus. Încă o dată, mulţumesc pentru fotografii...

— Mă lăsaţi singur ? Nu mai vreţi un strop, ultimul, de Marie Brizard ?

— Nu, mulţumesc.

Mă însoţi pînă la uşa de la scara de serviciu, printr-un culoar tapetat cu catifea albastru-închis şi luminat de aplice cu ghirlande din bucăţi mici de cristal. Aproape de uşă am observat, într-un medalion agăţat de perete, fotografia unui bărbat. Un bărbat blond cu figură frumoasă, energică şi ochi visători.

— Richard Wall... Un prieten american... Asasinat şi el...

Stătea nemişcat înaintea mea, încovoiat.

— Au mai fost şi alţii, îmi şopti el. Mulţi alţii... Dacă i-aş număra... Pe toţi morţii ăştia...

Îmi deschise uşa. L-am văzut atît de descumpănit încît l-am îmbrăţişat.

— Nu te necăji, bătrîne, i-am spus.

— O să mai vii să mă vezi, nu-i aşa ? Mă simt atît de singur... Şi mi-e frică...

— O să mai vin.

— Şi, mai ales, citeşte cartea lui Alec...

Am prins curaj.

— Te rog... Ai putea să-mi faci cîteva fotografii de-ale lui Denise Coudreuse ?

— Sigur că da. Tot ce vrei... Nu pierde fotografiile lui Alec. Şi fii atent pe stradă...

A închis uşa şi l-am auzit trăgînd zăvoarele unul după altul. Am stat o clipă pe palier. Mi-l închipuiam întorcîndu-se pe culoarul albastru-închis în salonul cu satinuri roz şi verzi. Şi eram sigur că acolo o să ia din nou telefonul, o să formeze numărul, o să apese înfrigurat receptorul de ureche şi că o să asculte întruna, cu înfiorare, chemările îndepărtate ale „Călăreţului albastru".

XXI

Plecasem foarte devreme în dimineaţa aceea în maşina decapotabilă a lui Denise, şi cred că am trecut pe la Poarta Saint-Cloud. Era un timp însorit, pentru că Denise purta o pălărie mare de paie.

Am ajuns într-un sat din Seine-et-Oise sau din Seine-et-Marne şi am luat-o pe o stradă în pantă lină şi mărginită de pomi. Denise a oprit maşina înaintea unei bariere albe la intrarea în-

tr-o grădină. A dat la o parte bariera, iar eu am așteptat-o pe trotuar.

O salcie plîngătoare în mijlocul grădinii, iar în fund un bungalow. Am văzut-o pe Denise intrînd în bungalow.

S-a întors cu o fetiță de vreo zece ani, blondă, îmbrăcată într-o fustă gri. Am urcat toți trei în mașină, fetița în spate, iar eu alături de Denise care conducea. Nu-mi mai amintesc unde am luat masa.

Dar după-masă ne-am plimbat prin parcul Versailles și am mers cu barca, împreună cu fetița. Reflexele soarelui mă orbeau. Denise mi-a împrumutat ochelarii ei de soare.

Mai tîrziu ne-am așezat toți trei în jurul unei mese cu umbrelă, iar fetița a mîncat o înghețată verde și roz. Lîngă noi, multă lume în haine de vară. Muzica unei orchestre. Ne-am înapoiat cu fetița la căderea nopții. Traversînd orașul, am trecut prin fața unui bîlci și ne-am oprit acolo.

Revăd și acum strada mare, pustie în asfințit și pe Denise cu fetița într-o mașinuță electrică mov care lăsa în urmă o dîră de scîntei. Rîdeau, iar fetița îmi făcea semn cu mîna. Cine să fi fost ?

XXII

În seara aceea, stînd în biroul Agenției, priveam atent fotografiile pe care mi le dăduse Mansoure.

Un bărbat trupeș așezat la mijlocul unei canapele. Poartă un halat de casă de mătase brodat cu flori. Între degetul gros și arătătorul mîinii drepte ține un țigaret. Stă cu mîna stîngă pe paginile unei cărți pe care o ține pe genunchi. E chel, cu sprîncene stufoase și pleoapele plecate. Citește. Nasul scurt și gros, cuta amară a gurii, figura grasă și orientală sînt ale unui buldog. Deasupra lui — îngerul din lemn sculptat pe care-l observasem pe coperta revistei de modă, înapoia lui Denise Coudreuse.

A doua fotografie îl înfățișează stînd în picioare, îmbrăcat într-un costum alb la două rînduri, cu o cămașă în dungi și cu o cravată de culoare închisă. În mîna stîngă ține un baston cu măciulie. Brațul drept îndoit și mîna întredeschisă îi dau un aer prețios. Stă foarte țeapăn, aproape pe vîrfurile pantofilor bicolori. Puțin cîte puțin se desprinde din fotografie, prinde viață și-l văd mergînd de-a lungul unui bulevard, pe sub pomi, șchiopătînd.

XXIII

7 noiembrie 1965

Obiectul : SCOUFFI, Alexandre.
Născut la : Alexandria (Egipt), la 28 aprilie 1885.
Naționalitate : greacă.

Alexandre Scouffi a venit pentru prima oară în Franța în 1920.

A locuit succesiv la următoarele adrese :
Strada Napoli 26, la Paris (arond. 8).
Strada Berna 11, la Paris (arond. 8) într-un apartament mobilat.
Hotelul Chicago, strada Roma 99, la Paris (arond. 17).
Strada Roma 97, et. V, la Paris (arond. 17).

Scouffi a fost un om de litere care a publicat numeroase articole în diverse reviste, poeme de toate genurile şi două romane : *La hotelul „Peştele de aur“* şi *Nava ancorată.*

A studiat şi canto şi, deşi n-a exerçitat profesiunea de artist liric, a fost audiat la Sala Pleyel şi la Teatrul Monnaie de la Bruxelles. La Paris, Scouffi a fost sub supravegherea brigăzii de moravuri. Considerat indezirabil, s-a preconizat chiar expulzarea lui.

În noiembrie 1924, pe vremea cînd locuia pe strada Napoli nr. 26, a fost anchetat de poliţie pentru delictul de a fi încercat să abuzeze de un minor.

Din noiembrie 1930 pînă în septembrie 1931 a locuit la Hotelul Chicago, pe strada Roma 99, împreună cu tînărul Pierre D., în vîrstă de douăzeci de ani, soldat în regimentul 8 de geniu la Versailles. Se pare că Scouffi frecventa barurile speciale din Montmartre. Avea venituri mari de pe urma proprietăţilor moştenite de la tatăl său, în Egipt.

Asasinat în garsoniera sa de pe strada Roma 97.

Asasinul nu a fost niciodată identificat.

Obiectul : DE WRÉDÉ Oleg.

AUTeuil 54—73.

Pînă acum a fost imposibil să identific persoana cu acest nume. Ar putea fi vorba de un pseudonim sau de un nume de împrumut. Sau de un supus străin care n-a petrecut decît puţin timp în Franţa.

Numărul de telefon AUTeuil 54—73 n-a mai fost atribuit nimănui din 1952.

Timp de zece ani, din 1942 pînă în 1952, a fost al

GARAJULUI COMETA
strada Foucauld 5, Paris XVI.

Garajul este închis din 1952 şi în curînd, în locul lui se va construi un bloc de apartamente de închiriat.

Un bileţel anexat la foaia asta dactilografiată :

„Acestea sînt, dragă prietene, toate informaţiile pe care le-am putut obţine. Dacă mai ai nevoie de altele, nu şovăi să-mi spui. Transmite din partea mea salutări prieteneşti lui Hutte.

Al dumitale,

Jean-Pierre Bernardy“.

XXIV

Dar de ce oare Scouffi, bărbatul ăsta trupeş, cu faţă de buldog, pluteşte prin memoria mea în-

cețoșată mai mult decît altul ? Poate din cauza costumului alb. O pată vie ca atunci cînd, învîrtind butonul aparatului de radio, printre scîrțîituri și zgomote de paraziți, izbucnește muzica unei orchestre sau timbrul pur al unei voci...

Îmi amintesc de pata luminoasă pe care o făcea costumul ăsta pe scară și de loviturile surde și regulate pe trepte ale bastonului cu măciulie. Scouffi se oprea la fiecare palier. Drumurile ni se vor fi încrucișat de mai multe ori pe cînd urcam spre apartamentul lui Denise. Revăd limpede balustrada de aramă, peretele bej, ușile duble din lemn de culoare închisă ale apartamentelor. Lumina cîte unei lămpi la etaje și figura lui, cu privire blîndă și tristă de buldog, care țîșnea din umbră... Cred chiar că mă și saluta, în trecere.

O cafenea la colțul străzii Roma cu bulevardul Batignolles. Vara, terasa se revarsă pe trotuar, iar eu mă așez la una dintre mese. E seară. O aștept pe Denise. Ultimele raze de soare mai stăruie pe deasupra fațadei și geamurilor colorate ale garajului, acolo, pe cealaltă parte a străzii Roma, la marginea căii ferate...

Deodată îl zăresc traversînd bulevardul.

Poartă costumul lui alb, iar în mîna dreaptă ține bastonul cu măciulie. Șchioapătă ușor. Se îndepărtează în direcția pieții Clichy, iar eu nu scap din ochi silueta asta albă și țeapănă pe sub copacii bulevardului. Se micșorează, se micșorează și, în cele din urmă, se pierde. Atunci beau o înghițitură de lichior de mentă cu apă și mă întreb ce-o fi căutînd pe-acolo. Spre ce întîlnire s-o fi îndreptînd ?

Adeseori, Denise întîrzia. Lucra — îmi amintesc acum totul datorită acestei siluete albe care se îndepărtează de-a lungul bulevardului — la un croitor de pe strada La Boétie, un tip blond și subțirel de care s-a vorbit mult după aceea și care, pe atunci abia își începea cariera. Îmi amintesc prenumele lui : Jácques, și, dacă am răbdare, o să-i găsesc și numele în vechile *Bottin*-uri din biroul lui Hütte. Strada La Boétie...

Era noapte de-a binelea cînd ea venea să ne întîlnim, pe terasa cafenelei aceleia, dar nu mă necăjeam din cauza asta, și aș fi putut sta mult timp în fața paharului de lichior de mentă cu apă. Preferam să aștept pe terasa asta decît în micul apartament al lui Denise, din apropiere. Ora nouă. El traversa bulevardul ca de obicei. Părea că poartă un costum fosforescent. Denise și el au schimbat cîteva cuvinte, într-o seară, pe sub copacii de pe bulevard. Costumul acesta de o albeață orbitoare, figura întunecată de buldog, frunzișul verde electric aveau ceva estival și ireal.

Denise și cu mine mergeam în sens opus și străbăteam bulevardul Courcelles. Parisul prin care mergeam amîndoi pe vremea aceea era tot atît de estival și de ireal ca și costumul fosforescent al acestui Scouffi. Pluteam într-o noapte mirosind a lemn cîinesc, pe cînd treceam prin fața grilajului parcului Monceaux. Foarte puține mașini. Lumini roșii și verzi se aprindeau încetișor, pentru o nimica toată, iar semnalele lor cu culori alternate erau la fel de blînde și de regulate ca o legănare de palmieri.

Aproape de capătul căii Hoche, la stînga, înainte de piața Etoile, ferestrele mari de la primul

etaj al clădirii care fusese cîndva a lui sir Basil Zaharoff erau tot aprinse. Mai tîrziu, sau poate tot pe vremea aceea, am urcat adeseori la primul etaj al clădirii : birouri și întotdeauna multă lume în ele. Grupuri de oameni vorbeau, alții telefonau cu înfrigurare. Un du-te-vino permanent. Și toți oamenii ăștia nici măcar nu-și scoteau pardesiul. De ce oare unele lucruri din trecut reapar brusc, cu o exactitate fotografică ?

Cinam într-un restaurant basc, care se afla pe lîngă calea Victor Hugo. Aseară am încercat să-l regăsesc, dar n-am reușit. Totuși, am căutat în tot cartierul. Se afla la intersecția a două străzi foarte liniștite, iar în față era o terasă împrejmuită de jardiniere cu verdeață și de pînza mare cu verde și roșu a storului. Multă lume. Aud zumzetul conversațiilor, clinchetul paharelor, văd înăuntru barul de acaju, deasupra căruia o frescă lungă reprezintă un peisaj de pe Coasta de Argint. Și-mi mai stăruie încă în memorie unele figuri. Individul înalt, blond și subțirel la care lucra Denise pe strada La Boétie și care se mai oprea din cînd în cînd pentru o clipă, la masa noastră. Un brunet cu mustață, o femeie roșcată, alt blond, ondulat, care rîdea fără încetare și, din nenorocire, nu pot să dau vreun nume fețelor ăstora... Capul chel al barmanului care prepara un cockteil al cărui secret doar el îl știa. Ar fi de ajuns să-mi reamintesc numele cockteilului — care era și al restaurantului — ca să trezesc și alte amintiri, dar cum ? Aseară, străbătînd străzile astea, știam bine că erau aceleași ca înainte și totuși nu le recunoșteam. Clădirile nu se schim-

baseră, nici lățimea trotuarelor, dar pe vremea aceea lumina era alta, și altceva plutea prin aer...

Ne întorceam pe același drum. Adeseori mergeam la cinema într-o sală din cartier pe care am regăsit-o : Royal-Villiers, în piața Lévis. Piața, cu băncile, cu coloana Morris și pomii m-au ajutat — mai mult decît fațada cinematografului — să recunosc locul.

Dacă mi-aș aminti de filmele pe care le-am văzut, aș stabili cu precizie epoca, dar nu mai păstrez din ele decît imagini vagi : o sanie care alunecă prin zăpadă. O cabină de pachebot în care intră un bărbat în smoking, siluete care dansează înapoia unei uși cu geam.

Ajungeam din nou în strada Roma. Aseară am străbătut-o pînă la numărul 97 și cred că am încercat același sentiment de neliniște ca pe vremea aceea, văzînd grilajele, calea ferată și, de cealaltă parte a ei, reclama publicitară DUBONNET care acoperă în întregime un perete al uneia dintre clădiri și ale cărei culori desigur că se vor fi șters de atunci.

La numărul 99, Hotelul Chicago nu se mai numește „Chicago", dar nimeni la recepție n-a fost în stare să-mi spună cînd și-a schimbat numele. N-are nici o importanță.

La numărul 97 e o clădire foarte lată. Dacă Scouffi locuia la etajul al cincilea, apartamentul lui Denise era dedesubt, la al patrulea. În partea din dreapta sau în cea din stînga a clădirii ? Fațada numără pe puțin vreo douăsprezece ferestre la fiecare etaj, astfel că pe palier erau, fără îndoială, două sau trei apartamente. Am privit în-

delung fațada asta, cu speranța că voi recunoaște vreun balcon, forma sau storurile vreunei ferestre. Nu, nu-mi aminteau nimic.

Nici scara. Balustrada nu mai e cea care lucea, cu arama ei, în amintirea mea. Ușile apartamentelor nu sînt din lemn de culoare închisă. Și, mai ales, lumina automatului nu este vălul din care țîșnea misterioasa figură de buldog a lui Scouffi. Inutil s-o mai întreb pe portăreasă. S-ar arăta bănuitoare și, la urma urmei, și portăresele se schimbă ca toate ale lumii.

Oare Denise mai locuia aici cînd a fost asasinat Scouffi ? Un eveniment atît de tragic ar fi lăsat vreo urmă dacă l-am fi trăit cînd locuiam la etajul de dedesubt. Nu mi-a rămas nici o urmă în memorie. Probabil că Denise n-a stat mult pe strada Roma 97, cîteva luni poate. Oare locuiam cu ea ? Sau poate aveam locuința altundeva, în Paris ?

Îmi amintesc de o noapte cînd ne-am întors acasă foarte tîrziu. Scouffi era așezat pe o treaptă a scării. Stătea cu mîinile încrucișate pe măciulia bastonului și cu bărbia rezemată pe ele. Trăsăturile feței îi erau complet căzute, iar privirea-i de buldog avea o expresie de disperare. Ne-am oprit în fața lui. Nu ne vedea. Am fi vrut să-i vorbim, să-l ajutăm să urce pînă la apartamentul lui, dar stătea nemișcat ca o statuie de ceară. Automatul electric s-a stins și n-a mai rămas decît pata albă și fosforescentă a costumului său.

Toate astea trebuie să se fi petrecut la început, pe vremea cînd Denise și cu mine abia ne cunoscusem.

XXV

Am întors comutatorul, dar în loc să ies din biroul lui Hutte, am rămas cîteva clipe în întuneric. Apoi am aprins din nou lumina și am stins-o iarăși. Am aprins-o pentru a treia oară. Și am stins-o din nou. Asta îmi amintea de ceva : m-am văzut stingînd lumina într-o încăpere la fel de mare ca asta, într-o epocă pe care n-aș putea-o preciza. Iar gestul ăsta îl repetam în fiecare seară la aceeași oră.

Felinarul de la Calea Niel face să lucească lemnul biroului și al fotoliului lui Hutte. Și pe vremea aceea rămîneam nemișcat cîteva clipe după ce stingeam lumina, ca și cum mi-ar fi fost teamă să ies. Era o bibliotecă cu geamuri, lîngă peretele din fund, un șemineu din marmură gri cu o oglindă deasupra, un birou cu multe sertare și, lîngă fereastră, o canapea pe care mă întindeam adeseori ca să citesc. Fereastra dădea într-o stradă liniștită, străjuită de copaci.

Era o mică vilă particulară în care se afla sediul unei legații sud-americane. Nu-mi mai amintesc în ce calitate aveam la dispoziție un birou în legația asta. Un bărbat și o femeie pe care îi vedeam rar ocupau niște birouri alături de al meu și-i auzeam bătînd la mașină.

Rareori, primeam persoane care-mi cereau să le eliberez vize. Mi-am amintit toate astea brusc, în timp ce scormoneam în cutia de biscuiți pe care mi-o dăduse grădinarul de la Valbreuse și examinam pașaportul din Republica Dominicană și fotografiile de identitate. Dar lucram pentru

cineva pe care-l înlocuiam în biroul acela. Un consul? Un însărcinat cu afaceri? N-am uitat faptul că-i telefonam ca să-i cer instrucțiuni. Cine-o fi fost?

Și-n primul rînd, unde era legația asta? Timp de mai multe zile am bătut în lung și-n lat arondismentul XVI, fiindcă strada tăcută, străjuită de pomi, pe care o vedeam în amintire semăna cu străzile acestui cartier. Eram aidoma fîntînarului care pîndește cea mai mică oscilație a cumpenei. Mă postam în capătul fiecărei străzi, sperînd ca pomii, clădirile să-mi stîrnească vreo emoție. Mi s-a părut că o simt la intersecția străzii Molitor cu strada Mirabeau și, brusc, am avut certitudinea că în fiecare seară, cînd ieșeam de la legație, treceam prin locurile astea.

Se înnopta. În timp ce străbăteam culoarul care ducea la scară, auzeam zgomotul mașinii de scris și băgam capul pe ușa întredeschisă. Bărbatul plecase, iar ea stătea singură înaintea mașinii de scris. Îi dădeam bună-seara. Se oprea din lucru și se întorcea spre mine. O brunetă drăguță a cărei figură tropicală mi-o amintesc. Îmi spunea ceva în spaniolă, îmi zîmbea și-și relua lucrul. După ce stăteam o clipă în hol, mă hotăram, în sfîrșit, să ies.

Și sînt sigur că o iau pe strada Mirabeau, atît de dreaptă, de întunecoasă și de pustie, încît grăbesc pasul și mă tem că nu mă pîndească cineva, fiindcă sînt singurul trecător. În piață, ceva mai jos, la intersecția cu strada Versailles, într-o cafenea e încă lumină.

Tot astfel, mi se întîmpla s-o iau în sens invers și să mă înfund în străzile liniștite din Auteuil. Acolo mă simțeam în siguranță. În cele din urmă, intram pe șoseaua Muette. Îmi amintesc de clădirile înalte ale bulevardului Emile-Augier și de strada pe care o luam la dreapta. La parter, o fereastră cu geam mat, cum sînt cele de la cabinetele dentiștilor, era întotdeauna luminată. Denise mă aștepta ceva mai departe, într-un restaurant rusesc.

Citez adeseori nume de baruri sau restaurante, dar dacă n-ar fi din cînd în cînd cîte o plăcuță cu numele străzii sau cîte o firmă luminoasă, cum m-aș putea ghida?

Restaurantul se continua într-o grădină împrejmuită cu zid. Printr-o deschizătură se vedea salonul interior drapat în catifea roșie. Era încă ziuă cînd ne așezam la o masă în grădină. Venea acolo un cîntăreț la țiteră. Sonoritatea instrumentului lui, lumina de asfințit a grădinii și mirosurile de frunze care veneau fără îndoială dinspre Bois, din apropiere, toate contribuiau la misterul și melancolia acelor timpuri. Am încercat să regăsesc restaurantul rusesc. Zadarnic. Strada Mirabeau însă nu s-a schimbat. În serile în care rămîneam mai tîrziu la legație, îmi continuam drumul prin Calea Versailles. Aș fi putut lua metroul, dar preferam să merg în aer liber. Cheiul Passy. Podul Bir-Hakeim. Apoi Calea New-York pe care am străbătut-o aseară, împreună cu Waldo Blunt, și acum înțeleg de ce am simțit o strîngere de inimă. Fără să-mi dau seama, mergeam pe urmele vechilor mei pași. De cîte ori n-am mers pe Calea New-York... Piața Alma era o primă oază. Apoi pomii și răcoarea de la Cours-la-Reine. După ce traversez Piața Con-

corde sînt aproape de țintă. Strada Regală. O iau la dreapta, pe strada Saint-Honoré. La stînga, strada Cambon.

Pe strada Cambon, nici o lumină, afară de un reflex violaceu probabil al vreunei vitrine. Pașii mei răsună pe trotuar. Sînt singur. Teama mă cuprinde din nou, teama pe care o încerc de fiecare dată cînd cobor pe strada Mirabeau, teama de a nu fi observat, arestat, de a nu mi se cere actele. Ar fi și păcat la numai cîteva zeci de metri de țintă. Și, mai ales, nu trebuie să alerg. Să merg pînă la capăt cu pas regulat.

Hotelul Castilia. Intru. Nu-i nimeni la recepție. Trec în salonul mic, atît cît să-mi trag sufletul și să-mi șterg sudoarea de pe frunte. Am scăpat de primejdie și-n noaptea asta. Ea mă așteaptă sus. Ea e singura ființă care mă așteaptă, singura pe care ar îngrijora-o dispariția mea în orașul ăsta.

O cameră cu pereții de un verde-deschis. Perdelele roșii sînt trase. Lumina vine de la o veioză, la stînga patului. Simt parfumul ei, un miros piperat și nu mai văd decît pistruii ei și alunița pe care o are deasupra fesei drepte.

XXVI

Pe la șapte seara se întorcea de la plajă cu fiu-său și pentru el era clipa cea mai plăcută a

zilei. Ținea copilul de mînă sau îl lăsa să zburde înaintea lui.

Strada era pustie și cîteva raze de soare mai întîrziau pe trotuar. Mergeau de-a lungul arcadelor și de fiecare dată copilul se oprea înaintea cofetăriei „La Regina Astrid". El se uita la vitrina librăriei.

În seara aceea, în vitrină îi atrase atenția o carte. Titlul scris cu caractere de un roșu-aprins conținea cuvîntul „Castilia", și în timp ce mergea pe sub arcade strîngînd mîna fiului său, care se distra sărind peste razele de soare ce dungau trotuarul, cuvîntul acesta „Castilia" îi aminti de un hotel la Paris, lîngă cartierul Saint-Honoré.

Într-o zi, un bărbat îi dăduse întîlnire la hotelul „Castilia". Îl mai întîlnise în birourile de pe calea Hoche, printre indivizii aceia ciudați care discutau cu voce joasă afaceri, iar omul se oferise să-i vîndă o broșă și două brățări de diamante, pentru că voia să părăsească Franța. Îi dăduse bijuteriile într-o sacoșă de piele și stabiliseră să se întîlnească a doua zi seara la hotelul „Castilia", unde locuia bărbatul acela.

Parcă vedea recepția hotelului, micul bar de alături și grădina înconjurată de un zid cu grilaj verde. Portarul telefonă ca să-i anunțe sosirea, apoi îi spuse numărul camerei.

Bărbatul era întins pe pat cu o țigară în gură. Nu trăgea în piept fumul, ci doar pufăia, slobozind rotogoale compacte. Un brunet înalt care, cu o zi înainte, venise în calea Hoche prezentîndu-se drept „fost atașat comercial al unei legații din America de Sud". Nu-i spusese decît prenumele : Pedro.

Numitul „Pedro“ se așezase pe marginea patului și-i zîmbea timid. Nu-și mai amintea de ce-l simpatizase pe acest „Pedro“, fără să-l cunoască. Îl simțea hăituit în camera asta de hotel. Îi întinse deîndată plicul cu bani. Cu o zi înainte, reușise să revîndă bijuteriile cu un cîștig substanțial. „Iată, îi spusese el, vă dau jumătate din cîștig“. Pedro îi mulțumise, punînd plicul în sertarul noptierei.

În acel moment, observase că una dintre ușile dulapului din fața patului era întredeschisă. Niște rochii și o haină de blană erau puse pe umerașe. Deci numitul „Pedro“ locuia aici cu o femeie. Se gîndi din nou că situația lor, a femeii acesteia și a lui „Pedro“ trebuia să fi fost precară.

„Pedro“ stătea întins pe pat și-și aprinsese altă țigară. Se simțea în siguranță fiindcă spusese :

— Îndrăznesc din ce în ce mai puțin să ies pe străzi...

Și chiar adăugase :

— Sînt chiar zile cînd și-n pat mi-e frică să stau...

După atîta timp, încă mai auzea cele două fraze pronunțate de „Pedro“ cu voce surdă. Nu știuse ce să răspundă. Scăpase cu o remarcă de ordin general, ceva în genul „trăim niște vremuri ciudate“.

Atunci Pedro îi spusese brusc :

— Cred că am găsit o posibilitate să părăsesc Franța... Cu bani poți orice...

Își amintea că fulgi foarte mărunți de zăpadă — aproape ca niște picături de ploaie —

se învolburau dincolo de geamul ferestrei. Și că ninsoarea asta, noaptea de afară, camera strîmtă, îi creau o senzație de sufocare. Mai puteai oare fugi undeva, chiar dacă aveai bani ?

— Da, șopti Pedro... Am o posibilitate să trec în Portugalia... Prin Elveția...

Cuvîntul „Portugalia“ îi evocase deîndată oceanul verde, soarele, o băutură din portocale pe care o bei cu paiul stînd sub o umbrelă de soare. Și dacă într-o zi — își spusese el — ne-am întîlni, cumva iarăși, „Pedro“ ăsta și cu mine, vara într-o cafenea din Lisabona sau din Estoril ? Ar face amîndoi un gest nepăsător ca să apese gura sticlei cu apă de Seltz.. Cît de îndepărtată li s-ar părea cămăruța de la hotelul „Castilia“, cu zăpada, cu întunericul, cu Parisul acelei ierni lugubre, combinațiile pe care trebuia să le faci ca să ieși la liman... Părăsise camera spunîndu-i lui Pedro : Noroc.

Ce s-o fi ales de Pedro ? Dorea ca bărbatul acela pe care nu-l întîlnise decît de două ori, cu atît de mult timp în urmă, să fie acum tot atît de liniștit și de fericit cum era el, în seara asta de vară, cu un copil care sare peste ultimele bălți de soare de pe trotuar.

XXVII

Dragul meu Guy, îți mulțumesc pentru scrisoare. Sînt foarte fericit la Nisa. Am regăsit vechea biserică rusească de pe strada Longchamp,

unde bunică-mea mă ducea adesea. Pe vremea aceea s-a născut și vocația mea pentru tenis, văzîndu-l jucînd pe regele Gustav al Suediei... La Nisa, fiecare colț de stradă îmi amintește de copilărie.

La biserica rusească de care-ți vorbesc există o încăpere în care, de jur-împrejur, sînt corpuri de bibliotecă cu geam. În mijlocul încăperii e o masă mare care seamănă cu o masă de biliard și niște fotolii vechi. Acolo venea bunică-mea în fiecare miercuri să ia cîteva cărți și eu o însoțeam întotdeauna.

Cărțile sînt de la sfîrșitul secolului al XIX-lea. Dealtfel, locul a păstrat farmecul cabinetelor de lectură din acea epocă. Îmi petrec aici multe ceasuri citind în rusește, limbă pe care am cam uitat-o.

De-a lungul bisericii se întinde o grădină umbroasă, cu palmieri mari și cu eucalipți. În vegetația asta tropicală crește un mesteacăn cu trunchiul argintiu. Cred că l-au plantat aici ca să ne amintească de îndepărtata noastră Rusie.

Să-ți mărturisesc oare, dragul meu Guy, că am solicitat postul de bibliotecar? Dacă reușesc să-l obțin, așa cum sper, voi fi încîntat să te primesc într-unul dintre locurile copilăriei mele.

După multe pățanii (n-am îndrăznit să-i spun preotului că am fost detectiv particular), mă întorc la matcă.

Aveai dreptate să-mi spui că, în viață, nu viitorul contează, ci trecutul.

În legătură cu ceea ce m-ai întrebat, cred că cea mai bună cale e să te adresezi serviciului „În interesul familiei". Așa că i-am scris lui De Swert

care mi se pare tocmai potrivit ca să-ți răspundă la întrebări. O să-ți trimită foarte repede informațiile cerute.

Al tău,
HUTTE.

P.S. În legătură cu numitul „Oleg de Wrédé" pe care pînă acum nu l-am putut identifica, îți dau o veste bună: cu prima poștă o să primești o scrisoare care o să-ți dea informațiile respective. De fapt, i-am întrebat, la întîmplare, pe cîțiva membri bătrîni ai coloniei ruse din Nisa, gîndindu-mă că numele „Wrédé" avea o rezonanță rusească sau baltică, și printr-un noroc, am dat peste o doamnă Kahan, căreia numele ăsta i-a trezit niște amintiri. Amintiri neplăcute, dealtfel, pe care ar prefera să le și uite, totuși ea mi-a promis să-ți scrie, ca să-ți spună tot ce știe.

XXVIII

Obiect: COUDREUSE, Denise, Yvette.
Născută la: Paris, la 21 decembrie 1917, fiica lui Paul COUDREUSE și a Henriettei, născută BOGAERTS.
Naționalitate: franceză.
Căsătorită la 3 aprilie 1939 la primăria arondismentului XVII cu Jimmy Pedro Stern, născut

la 30 septembrie 1912 la Salonic (Grecia), de naționalitate greacă.
Domnișoara Coudreuse a locuit succesiv la următoarele adrese :
Cheiul Austerlitz 9, la Paris (13)
Strada Roma 97, la Paris (17)
Hotel „Castilia", strada Cambon, la Paris (8)
Strada Cambacérès 10 bis, la Paris (8).

Domnișoara Coudreuse a pozat pentru revistele de modă, sub numele de „Muth".

Apoi se pare că a lucrat la croitorul J. F. de pe strada La Boétie nr. 32, ca manechin ; ulterior, s-ar fi asociat cu un oarecare Van Allen, supus olandez, care în aprilie 1941 a deschis o casă de mode pe Aleea Operei nr. 6 la Paris (9). Firma a avut o existență efemeră și s-a închis în ianuarie 1945.

Se pare că domnișoara Coudreuse a dispărut în cursul unei încercări de trecere clandestină a frontierei franco-elvețiene în februarie 1943. Anchetele făcute la Megève (Haute-Savoie) și la Annemasse (Haute-Savoie) n-au dat nici un rezultat.

XXIX

Obiect : STERN Jimmy, Pedro.
Născut la : Salonic (Grecia) la 30 septembrie 1912, fiu al lui George STERN și al Giuviei SARANO.

Naționalitate : greacă.
Căsătorit la 3 aprilie 1939 la primăria arondismentului XVII, cu Denise Yvette Coudreuse, de naționalitate franceză.
Nu se cunoaște adresa domnului Stern în Franța.
O singură fișă, datînd din februarie 1939, menționează că un domn Jimmy Pedro Stern locuia pe atunci la
Hotel Lincoln
Strada Bayard 24, Paris (8).
Este, dealtfel, adresa care figurează la primăria arondismentului XVII pe actul de căsătorie.
Hotelul Lincoln nu mai există.
Fișa de la hotelul Lincoln purta următoarea mențiune :
Nume : STERN, Jimmy, Pedro.
Adresa : Strada Dughenelor Întunecoase 2, Roma (Italia).
Profesia : misit.
Se pare că domnul Jimmy Stern a dispărut în 1940.

XXX

Obiect : McEVOY, Pedro.

A fost foarte greu să adunăm informații despre domnul Pedro McEvoy, atît la Prefectura Poliției, cît și la Biroul de informații generale. Ni s-a semnalat că un Pedro McEvoy, supus do-

minican și lucrînd la legația dominicană de la Paris, locuia în decembrie 1940 pe strada Julien Potin 9, la Neuilly (Sena).

Ulterior, urmele i se pierd.

După toate probabilitățile, domnul Pedro McEvoy a părăsit Franța după ultimul război.

De asemenea, ar putea fi vorba de un individ care a folosit un nume de împrumut și acte false, ceea ce se petrecea în mod curent în acea epocă.

XXXI

Era ziua lui Denise. Într-o seară de iarnă, cînd zăpada care cădea peste Paris se prefăcea în noroi. Oamenii se năpusteau spre intrările metroului și mergeau grăbiți. Vitrinele din foburgul Saint-Honoré străluceau. Se apropia Crăciunul.

Am intrat la un bijutier și parcă văd și acum figura acelui om. Avea barbă și purta ochelari cu lentile colorate. Am cumpărat un inel pentru Denise. Cînd am ieșit din magazin tot mai ningea. Mi-a fost teamă ca Denise să nu lipsească de la întîlnire și, pentru prima oară, m-am gîndit că ne puteam pierde în orașul ăsta, printre toate umbrele astea care mergeau grăbit.

Și nu-mi mai amintesc dacă în seara aceea mă chema Jimmy sau Pedro, Stern sau McEvoy.

XXXII

Valparaiso. Ea stă în picioare, în partea din spate a tramvaiului, aproape de geam, înghesuită în mulțimea pasagerilor, între un omuleț cu ochelari de soare și o femeie brunetă cu o figură de mumie și care miroase a parfum de violete.

În curînd o să coboare aproape toți la stația de la piața Echaurren și ea o să se poată așeza. Nu vine decît de două ori pe săptămînă la Valparaiso pentru cumpărături, deoarece locuiește sus, în cartierul Cerro Alegre. A închiriat acolo o casă în care-și ține cursurile de dans.

Nu-i pare rău că a părăsit Parisul acum cinci ani cînd, după ce și-a fracturat glezna, a aflat că nu va mai putea dansa. Atunci s-a hotărît să plece, să rupă legăturile cu tot ce fusese mai înainte viața ei. De ce tocmai la Valparaiso ? Pentru că aici cunoștea pe cineva, pe un fost membru al ansamblului de balet al lui Cuevas.

N-are de gînd să se mai întoarcă în Europa. O să rămînă aici să dea lecții de dans și pînă la urmă o să uite vechile fotografii de pe pereți, care o înfățișau pe timpul cînd făcea parte din ansamblul colonelului de Basil.

Nu se mai gîndește decît rareori la viața ei de dinainte de accident. Totul i se învălmășește în cap. Confundă numele, datele, locurile. Totuși, de două ori pe săptămînă, la aceeași oră și în același loc, își amintește cu regularitate de un lucru cu mai multă precizie decît de altele.

Asta se petrece în clipa în care tramvaiul se oprește ca în seara asta, în josul căii Errazuriz.

Calea asta umbrită de pomi și care urcă în pantă lină îi amintește de strada din Jouy-en-Josas, pe care locuia cînd era copil. Parcă vede casa de la intersecția cu strada Doctor Kurzenne, salcia plîngătoare, bariera albă, biserica protestantă din față și, jos de tot, hanul Robin Hood. Își amintește de o duminică deosebită de altele. Nașa ei venise să o ia.

Nu știe nimic despre femeia asta, decît prenumele ei, Denise. Avea o mașină decapotabilă. În duminica aceea o însoțea un bărbat brunet. Merseseră să mănînce o înghețată toți trei, se plimbaseră cu barca, iar seara, cînd plecaseră din Versailles ca s-o ducă pe ea la Jouy-en-Josas, se opriseră la un bîlci. Ea se urcase cu această Denise, nașă-sa, într-o mașinuță electrică, în timp ce bărbatul brunet le privea.

Ar fi vrut să știe mai multe. Cum îi chema exact pe cei doi? Unde locuiau? Ce-or mai face după atîta timp? Iată întrebările pe care și le punea, în timp ce tramvaiul mergea de-a lungul căii Errazuriz, urcînd spre cartierul Cerro Alegre.

XXXIII

În seara aceea stăteam la o masă la barul unde mă dusese Hutte și care se găsea pe calea Niel, chiar în fața Agenției. O tejghea și produse exotice pe niște etajere: ceaiuri, rahat, dulceață de trandafiri, scrumbii de Baltica. Veneau pe aici

foști jochei care-și povesteau amintirile arătîndu-și unii altora fotografii boțite înfățișînd cai jupuiți demult.

La bar, doi bărbați vorbeau cu voce joasă. Unul dintre ei purta un pardesiu de culoare maro care-i ajungea pînă aproape de glezne. Era scund, ca majoritatea clienților. Se întoarse, fără îndoială ca să vadă cît arată ceasul de deasupra ușii de intrare și privirea i se opri asupra mea.

Fața îi păli foarte tare. Mă privi fix cu gura căscată și cu ochi mari.

Se apropie încet de mine, încruntînd din sprîncene. Se opri în fața mesei mele.

— Pedro.

Pipăi stofa hainei mele, în dreptul bicepșilor.

— Pedro, tu ești?

Șovăiam să-i răspund. Păru descumpănit.

— Scuzați-mă, îmi spuse el. Nu sînteți Pedro McEvoy?

— Ba da, am răspuns eu brusc. De ce întrebați?

— Pedro, nu mă recunoști?

— Nu.

Se așeză în fața mea.

— Pedro... Eu sînt... André Wildmer...

Era tulburat. Mă apucă de mînă.

— André Wildmer... Jocheul... Nu-ți aduci aminte de mine?

— Scuzați-mă, i-am spus. Am goluri de memorie... Cînd ne-am cunoscut?

— Dar știi foarte bine... cu Freddie...

Prenumele ăsta îmi declanșă o scînteie electrică. Un jocheu. Fostul grădinar de la Valbreuse îmi vorbise de un jocheu.

— Ce ciudat, i-am spus eu. Cineva mi-a vorbit de dumneavoastră... La Valbreuse...

Ochii i se umeziră. Să fi fost cumva efectul alcoolului ? Sau al emoției ?

— Haide, Pedro... Nu-ți amintești cînd mergeam la Valbreuse cu Freddie ?

— Nu prea bine. Tocmai, grădinarul de la Valbreuse e cel care mi-a povestit asta...

— Pedro... va să zică... va să zică trăiești ?

Îmi strîngea mîna foarte tare. Mă durea.

— Da. De ce întrebi ?

— Ești... Stai la Paris ?

— Da. De ce întrebi ?

Mă privea îngrozit. Îi venea greu să creadă că trăiesc. Ce s-o fi întîmplat ? Asta aș fi vrut să știu și eu. Dar, pe cît se pare, nu îndrăznea să atace frontal problema asta.

— Eu... locuiesc la Giverny... în Oise, îmi spuse el. Vin... Vin foarte rar la Paris... Vrei să bei ceva, Pedro ?

— Un Marie Brizard, am spus eu.

— Și eu la fel.

Turnă chiar el, încet, lichiorul în pahare și-mi făcea impresia că voia să cîștige timp.

— Pedro... Ce s-a întîmplat ?

— Cînd ?

Își bău paharul dintr-o sorbitură.

— Cînd ați încercat să treceți frontiera elvețiană, tu și Denise ?

Ce puteam să-i răspund ?

— Nu ne-ați mai trimis nici o veste. Freddie a fost foarte îngrijorat...

Își umplu din nou paharul.

— Am crezut că v-ați pierdut în zăpada aia...

— Nu trebuia să vă faceți griji, am spus eu.

— Și Denise ?

Am ridicat din umeri.

— Vă amintiți bine de Denise ? l-am întrebat.

— Sigur că da, Pedro, haida-de... Și mai întîi și-ntîi de ce-mi vorbești cu „dumneavoastră" ?

— Scuză-mă, bătrîne, am spus. De un timp încoace nu-mi merge prea grozav. Încerc să-mi amintesc de toată perioada asta... Dar e atît de încețoșată...

— Înțeleg. A trecut mult de-atunci... Îți amintești de căsătoria lui Freddie ?

Zîmbea.

— Nu prea bine.

— La Nisa... Cînd s-a însurat cu Gay...

— Gay Orlow ?

— Sigur că da, Gay Orlow... Cu care alta să se fi însurat ?

Nu părea deloc încîntat să constate că mie căsătoria asta nu-mi mai evoca mare lucru.

— La Nisa... La biserica rusească... Căsătorie religioasă... Fără căsătorie civilă...

— La ce biserică rusească ?

— O biserică rusească mică, avea o grădină...

Cea pe care mi-o descria Hutte în scrisoare ? Se întîmplă uneori coincidențe misterioase.

— Sigur că da, i-am spus eu... Sigur că da... Mica biserică rusească de pe strada Longchamp, cu grădină și bibliotecă parohială...

— Va să zică ți-aduci aminte ? Eram patru martori... Țineam niște pirostrii deasupra capetelor lui Freddie și Gay...

— Patru martori ?
— Sigur că da... tu, eu, bunicul lui Gay...
— Bătrînul Giorgiadze ?
— Exact... Giorgiadze...

Fotografia în care apăream în tovărăşia lui Gay Orlow şi a bătrînului Giorgiadze fusese, desigur, făcută în împrejurarea asta. Aveam să i-o arăt.

— Iar al patrulea martor era prietenul tău Rubirosa...
— Cine ?
— Prietenul tău Rubirosa... Porfirio... Diplomatul dominican...

Zîmbea amintindu-şi de acest Porfirio Rubirosa. Un diplomat dominican. Poate că pentru el lucram în legaţia aceea.

— Pe urmă am mers la bătrînul Giorgiadze...

Mă vedeam mergînd cu toţi ceilalţi pe la ora douăsprezece, pe o stradă din Nisa, mărginită de platani. Era soare.

— Şi Denise era acolo ?

Ridică din umeri.

— Sigur că da... Hotărît lucru, nu-ţi mai aduci aminte de nimic...

Mergeam nepăsători toţi şapte, jocheul, Denise, eu, Gay Orlow şi Freddie, Rubirosa şi bătrînul Giorgiadze. Purtam costume albe.

— Giorgiadze locuia în blocul din colţul grădinii Alsacia-Lorena.

Palmieri care urcă sus, spre cer. Şi copii care se dau pe un tobogan. Faţada albă a clădirii cu storurile ei de pînză portocalie. Rîsetele noastre răsunînd pe scară.

— Seara, ca să sărbătorim evenimentul, prietenul tău Rubirosa ne-a dus să cinăm la Eden Roc... Ei, îţi aminteşti ? Îţi aminteşti ?

Sufla din greu ca şi cum ar fi făcut un mare efort fizic. Părea epuizat că evocase ziua aceea în care Freddie şi Gay Orlow se căsătoriseră religios, ziua aceea de soare şi de nepăsare care fusese, fără îndoială, una dintre clipele binecuvîntate ale tinereţii noastre.

— În concluzie, i-am spus, ne cunoaştem de foarte mult timp tu şi cu mine...
— Da... Dar, mai întîi, l-am cunoscut pe Freddie... Pentru că am fost jocheul lui bunicusău... Din păcate, asta n-a prea durat... Bătrînul a pierdut totul...
— Şi Gay Orlow ? Tu ştii că...
— Da, ştiu... Locuiam foarte aproape de ea... pe Aleea Aliscamps...

Clădirea mare şi ferestrele de la care Gay Orlow avea, desigur, o vedere foarte frumoasă spre hipodromul de curse de la Auteuil. Waldo Blunt, primul ei soţ, îmi spusese că ea se omorîse pentru că-i era teamă de bătrîneţe. Îmi închipui că privea adeseori cursele pe fereastră. În fiecare zi şi de mai multe ori într-o singură după-masă, vreo zece cai îşi iau avînt, aleargă de-a lungul terenului şi se zdrobesc de obstacole. Iar pe cei care le trec îi mai vezi încă vreo cîteva luni şi pe urmă dispar şi ei cu ceilalţi. E nevoie fără încetare de alţi cai care, treptat, sînt înlocuiţi. Şi de fiecare dată, acelaşi avînt este, în cele din urmă, stăvilit. Un asemenea spectacol nu poate stîrni decît melancolie şi descurajare, şi probabil că Gay Orlow, pentru că locuia lîngă hipodro-

mul ăsta... Aveam chef să-l întreb pe André Wildmer ce părere are despre asta... El trebuia să înţeleagă. Era jocheu.

— E tare trist, îmi spuse el. Gay era o fată bună...

Se aplecă spre mine, apropiindu-şi faţa de a mea. Avea o piele roşie şi ciupită de vărsat şi ochi căprui. O cicatrice îi cresta obrazul drept pînă-n vîrful bărbiei. Părul îl avea şaten, în afară de o şuviţă albă care-i stătea ca un spic deasupra frunţii.

— Şi tu, Pedro...

Dar nu l-am lăsat să-şi termine fraza.

— M-ai cunoscut cînd stăteam pe strada Julien Potin, la Neuilly? l-am întrebat la întîmplare, pentru că reţinusem bine adresa care figura pe fişa lui „Pedro McEvoy".

— Cînd stăteai la Rubirosa? Sigur că da...

Iarăşi acest Rubirosa.

— Veneam adeseori pe acolo cu Freddie... În fiecare seară făceam orgii...

Izbucni în rîs.

— Prietenul tău Rubirosa aducea orchestre... pînă la şase dimineaţa... Ţi-aduci aminte de cele două melodii pe care ni le cînta întotdeauna la chitară?

— Nu...

— *El Reloj* şi *Tu me acostumbraste*. Mai ales *Tu me acostumbraste*...

Fluieră cîteva măsuri din melodia aceea.

— Ei?

— Da... da... Îmi aduc aminte, am spus eu.

— Mi-aţi făcut rost de un paşaport dominican... Nu mi-a folosit la mare lucru...

— Ai fost să mă vezi la legaţie? l-am întrebat.

— Da. Cînd mi-ai dat paşaportul dominican.

— N-am priceput niciodată ce dracu' făceam la legaţia asta.

— Nu ştiu... Într-o zi mi-ai spus că eşti un fel de secretar al lui Rubirosa şi că asta-i o ascunzătoare bună pentru tine... Am fost tare trist cînd Rubi s-a prăpădit în accidentul ăla de maşină...

Da, trist. Încă un martor pe care n-o să-l mai pot întreba nimic.

— Spune-mi, Pedro... Care era numele tău adevărat? Chestia asta m-a intrigat întotdeauna... Freddie îmi spunea că nu te chema Pedro McEvoy... Şi că Rubi îţi făcuse rost de acte false...

— Numele meu adevărat? Şi eu aş vrea să-l ştiu.

Şi am zîmbit ca să ia răspunsul drept o glumă.

— Freddie îl ştia pentru că v-aţi cunoscut la colegiu... Ce-aţi putut să-mi împuiaţi capul cu poveştile voastre de la colegiul Luiza...

— De la ce colegiu?

— Luiza... Ştii foarte bine... Nu face pe prostul... De ziua în care taică-tău a venit să vă ia pe amîndoi cu maşina... Îi dăduse volanul lui Freddie care n-avea încă permis... Asta mi-aţi povestit-o de cel puţin o sută de ori...

Dădea din cap. Deci avusesem un tată care venea să mă ia de la „colegiul Luiza". Interesant amănunt.

— Şi tu? Tot de cai te ocupi?

— Am găsit un post de profesor de călărie la un manej la Giverny...

Vorbea pe un ton grav care m-a impresionat.

— Știi bine că din clipa în care am avut accidentul, am intrat într-o degringoladă...

Ce accident ? Nu îndrăzneam să-l întreb...

— Cînd am fost cu voi la Megève, cu tine, Denise, Freddie și Gay treburile nu mai mergeau prea grozav... Îmi pierdusem postul de antrenor... S-au temut fiindcă eram englez... Nu voiau decît francezi...

Englez ? Da. Vorbea cu un ușor accent pe care pînă atunci abia îl observasem. Inima mi-a bătut ceva mai tare cînd a pronunțat cuvîntul Megève.

— Ciudată idee, nu ? călătoria asta la Megève ? am îndrăznit eu.

— De ce ciudată ? Nu puteam face altfel...

— Crezi ?

— Era un loc sigur... La Paris riscul era prea mare...

— Crezi cu adevărat ?

— Hai, Pedro, amintește-ți... Se făceau tot mai des controale... Eu eram englez... Freddie avea pașaport englez...

— Englez ?

— Sigur că da... Familia lui Freddie era din insula Mauritius... Și nici situația ta nu părea mai strălucită... Și, într-adevăr, așa-zisele noastre pașapoarte dominicane nu ne mai puteau oferi protecție... Amintește-ți... Chiar și prietenul tău Rubirosa...

N-am mai auzit restul frazei. Cred că avea o extincție vocală.

A băut o înghițitură de lichior și, în momentul acela, au intrat patru persoane, clienți de-ai casei, toți foști jochei. Îi recunoșteam, îi ascultasem adeseori discutînd. Unul dintre ei purta întotdeauna un pantalon vechi de călărie și o haină de antilopă, pătată în multe locuri. L-au bătut pe umăr pe Wildmer. Vorbeau toți odată, izbucneau în rîs, și făceau mult prea mult zgomot. Wildmer nu mi i-a prezentat.

S-au așezat pe taburetele de la bar și au continuat să vorbească foarte tare.

— Pedro...

Wildmer s-a aplecat spre mine. Fața lui era la cîțiva centimetri de a mea. Se strîmba ca și cum avea să facă un efort supraomenesc ca să pronunțe cîteva cuvinte.

— Pedro... Ce s-a întîmplat cu Denise cînd ați încercat să treceți frontiera ?

— Nu mai știu, i-am spus.

M-a privit fix. Trebuie să fi fost puțin cam beat.

— Înainte ca voi să plecați, ți-am spus să n-ai încredere în tipu' ăla...

— Care tip ?

— Tipul care voia să vă treacă în Elveția... Rusul cu mutră de gigolo...

Era stacojiu. A băut o înghițitură de lichior.

— Adu-ți aminte... Ți-am spus să n-ai încredere nici în celălalt... Instructorul de schi...

— Care instructor de schi ?

— Cel care trebuia să vă treacă frontiera... Știi tu... Bob și nu mai știu cum... Bob Besson... De ce ați plecat ? O duceați bine cu noi la vilă...

Ce să-i spun ? Am dat din cap. Şi-a băut paharul dintr-o sorbitură.

— Îl chema Bob Besson ? l-am întrebat.

— Da. Bob Besson...

— Şi pe rus ?

A încruntat din sprîncene.

— Nu mai ştiu...

Atenţia îi slăbea. Făcuse un efort mare ca să vorbească despre trecut cu mine, dar acum gata, nu mai putea. Ca un înotător epuizat, care după ce a mai scos pentru ultima oară capul la suprafaţă se lasă, încet, să cadă la fund. La urma urmei, nici eu nu-l ajutasem prea mult în evocarea asta.

S-a ridicat şi s-a dus la ceilalţi. Îşi relua obiceiurile. L-am auzit spunîndu-şi cu voce foarte tare părerea despre o cursă care avusese loc în după-amiaza aceea la Vincennes. Cel care purta pantaloni de călărie a dat un rînd. Wildmer îşi recăpătase vocea şi era atît de vehement, atît de pasionat, încît uitase să-şi aprindă ţigara. Îi atîrna în colţul buzelor. Dacă m-aş fi proţăpit în faţa lui nu m-ar fi recunoscut.

Ieşind, i-am spus la revedere şi i-am făcut un semn cu mîna, dar nu m-a luat în seamă. Era cu totul absorbit de subiectul lui.

XXXIV

Vichy. O maşină americană se opreşte la marginea Parcului izvoarelor, lîngă Hotelul Păcii.

Caroseria e murdară de noroi. Doi bărbaţi şi o femeie coboară din maşină şi se îndreaptă spre intrarea hotelului. Cei doi bărbaţi sînt prost bărbieriţi, iar unul dintre ei, cel mai înalt, o sprijină pe femeie de braţ. În faţa hotelului, un rînd de fotolii de nuiele, pe care dorm oameni cu capetele clătinîndu-li-se, fără să fie stînjeniţi pe cît se pare, de soarele de iulie care arde puternic.

În hol, cei trei îşi fac cu greu drum pînă la recepţie. Trebuie să ocolească fotolii, şi chiar paturi de campanie în care stau întinşi alţi oameni care dorm, unii în uniformă militară. Grupuri compacte de cinci, de zece persoane se înghesuie în salonul din fund, se interpelează, iar vacarmul conversaţiei lor e mai apăsător chiar decît căldura umedă de afară. Au ajuns, în sfîrşit, la recepţie şi unul dintre bărbaţi, cel mai înalt, întinde portarului cele trei paşapoarte. Două sînt paşapoarte ale Legaţiei Republicii Dominicane la Paris, unul pe numele de „Porfirio Rubirosa", celălalt pe numele de „Pedro McEvoy", iar cel de-al treilea este un paşaport francez pe numele „Denise Yvette Coudreuse".

Portarul, cu faţa inundată de sudoarea care i se scurge pe vîrful bărbiei, restituie cu un gest de om istovit cele trei paşapoarte. Nu, nu mai e nici o cameră liberă în tot oraşul Vichy, „date fiind împrejurările"...

La nevoie, ar mai fi două fotolii pe care ar pune să le urce în spălătorie sau în vreun cabinet de toaletă, la parter... Vocea lui e acoperită de vacarmul conversaţiilor care se întretaie în preajmă, de pocnetele metalice ale uşii ascensorului, de soneriile telefonului, de apelurile care se aud

dintr-un megafon fixat deasupra biroului recepției.

Cei doi bărbați și femeia au ieșit din hotel cu un mers cam clătinat. Deodată, cerul s-a acoperit de nori cenușii-violeți. Cei trei traversează acum Parcul izvoarelor. De-a lungul peluzelor, sub galeriile acoperite, ocupînd aleile pavate, sînt grupuri de oameni, chiar mai compacte decît cele din holul hotelului. Toți vorbesc între ei cu voce foarte tare, unii fac naveta de la un grup la altul, alții stau cîte doi sau cîte trei pe o bancă sau pe scaunele de fier din parc, apoi se alătură celorlalți... Îți vine să crezi că te afli într-o uriașă curte de recreație a vreunei școli și aștepți cu nerăbdare clopoțelul care să pună capăt freamătului și zumzetului acestuia care crește din minut în minut și te amețește. Dar clopoțelul nu sună. Brunetul înalt continuă s-o sprijine pe femeie de braț, în timp ce celălalt și-a scos haina. Merg și în trecere sînt înghiontiți de oameni care aleargă în toate părțile în căutarea cuiva sau a vreunui grup pe care l-au părăsit pentru o clipă și s-a desfăcut deîndată, iar membrii săi s-au alăturat altor grupuri.

Cei trei au ieșit în fața terasei Cafenelei Restaurației. Terasa e înțesată de lume, dar, printr-o minune, cinci persoane tocmai părăsesc una dintre mese, iar cei doi bărbați și femeia se lasă să cadă pe scaunele de nuiele. Privesc un pic cam năuci spre cazinou.

Un abur a cuprins tot parcul, iar bolta de frunziș îl stăvilește și-l oprește, un abur ca de baie turcească. Îți umple gîtul și face ca, pînă la urmă, grupurile din fața cazinoului să pară

neclare, le înăbușă zgomotul palavrelor. La o masă învecinată, o doamnă bătrînă izbucnește în plîns și repetă că, la Hendaye, frontiera e blocată.

Femeia și-a lăsat capul pe umărul brunetului înalt. A închis ochii. Doarme un somn de copil. Cei doi bărbați schimbă între ei un zîmbet. Apoi privesc din nou la toate grupurile acelea din fața cazinoului.

Plouă. O ploaie musonică străpunge frunzișul platanilor și al castanilor, foarte gros totuși. Lumea de aici se înghesuie să se adăpostească sub geamurile colorate ale cazinoului, iar ceilalți oameni părăsesc în grabă terasa și, călcîndu-se unii pe alții intră în cafenea.

Doar cei doi bărbați și femeia nu s-au mișcat, fiindcă umbrela de soare a mesei lor îi apără de ploaie. Femeia continuă să doarmă cu obrazul pe umărul brunetului înalt care privește absent înainte, în timp ce însoțitorul lor fluieră distrat melodia *Tu me acostumbraste*.

XXXV

De la fereastră se vedea peluza mare mărginită de o alee cu pietriș. Aceasta urca în pantă foarte lină pînă la clădirea în care mă aflam și care mă ducea cu gîndul la unul dintre hotelurile albe de pe malurile Mediteranei. Dar cînd urcasem treptele peronului, ochii mi se opriseră asupra acestei inscripții cu litere de argint, care

împodobea ușa de la intrare: „Colegiul Luiza și Albany".

Acolo, la capătul peluzei, un teren de tenis. La dreapta un șir de mesteceni și o piscină care fusese golită. Trambulina era pe jumătate dărîmată.

Omul veni lîngă mine, în cadrul ferestrei.

— Ei, da... Îmi pare rău, domnule... Toate arhivele colegiului au ars... Fără excepție...

Era un bărbat de vreo șaizeci de ani care purta ochelari cu ramă de baga de culoare deschisă și o haină de tweed.

— Și-n orice caz, doamna Jeanschmidt n-ar fi fost de acord... De cînd a murit soțul ei, nici nu vrea să mai audă de colegiul Luiza.

— Nu cumva mai sînt rătăcite pe undeva fotografii vechi de-ale claselor?

— Nu, domnule. Vă repet că totul a ars...

— Ați lucrat mult timp aici?

— Ultimii doi ani ai colegiului Luiza. Pe urmă, directorul nostru, domnul Jeanschmidt, a murit... Dar colegiul nu mai era ce fusese pe timpuri...

Privea pe fereastră, gînditor.

— Ca fost elev, mi-ar fi plăcut să regăsesc cîteva amintiri, i-am spus eu.

— Înțeleg. Dar din păcate...

— Și ce-o să se întîmple cu colegiul?

— Oh, o să vîndă totul la licitație.

Și mătură cu un gest nepăsător al brațului peluza, terenurile de tenis, piscina din fața noastră.

— Vreți să mai vedeți o dată dormitoarele și sălile de clasă?

— E inutil...

Scoase din buzunarul hainei o pipă și o puse în gură. Nu pleca din cadrul ferestrei.

— Ce era în clădirea asta de lemn din stînga?

— Vestiarele, domnule. Aici se schimbau băieții pentru orele de sport...

— Ah, da...

Își umplu pipa.

— Am uitat totul... Oare purtam uniformă?

— Nu, domnule. Doar pentru cină și în zilele de ieșire în oraș era obligatorie uniforma bleumarin.

M-am apropiat de fereastră. Aproape că-mi lipeam fruntea de geam. Jos, în fața clădirii albe, era o esplanadă acoperită cu pietriș prin care răsăriseră buruieni. Mă vedeam pe mine și pe Freddie în uniformele noastre. Și încercam să-mi închipui cum arăta bărbatul acela care venise să ne ia cu el într-o zi de ieșire în oraș, care coborîse din mașină, se îndreptase spre noi și care era tatăl meu.

XXXVI

Doamna E. Kahan
strada Picardia, 22
Nisa

Nisa 22 noiembrie 1965

La cererea domnului Hutte, vă scriu ca să vă spun tot ce știu despre numitul „Oleg de Wrédé", deși asta îmi trezește o amintire neplăcută.

Într-o zi, am intrat în restaurantul rusesc „La Arkadii" de pe strada Francisc I, pe care-l ținea un rus, un domn al cărui nume nu mi-l mai amintesc. Restaurantul era modest, nu venea prea multă lume. Directorul, un bărbat uzat înainte de vreme, cu un aer nefericit și suferind, stătea la masa cu gustări ; asta se întîmpla cam prin anii '37.

Mi-am dat seama de prezența unui tînăr de vreo douăzeci de ani, care se simțea în restaurant ca la el acasă. Foarte bine îmbrăcat, cu costum, cămașă etc., impecabile.

Aspectul lui exterior era frapant : sete de viață, ochi oblici albaștri de porțelan, un zîmbet strălucitor și rîdea întruna. Dincolo de toate astea, ghiceai o viclenie animală.

Stătea la o masă învecinată. A doua oară cînd am venit în locul acela, mi-a spus, arătîndu-mi-l pe directorul restaurantului :

— Credeți că sînt fiul acestui domn ? cu un aer de dispreț față de bietul bătrîn, care era într-adevăr tatăl său.

Apoi mi-a arătat o brățară de identitate pe care era gravat un nume : „Louis de Wrédé, conte de Montpensier" (în restaurant lumea îi spunea Oleg, un prenume rusesc). L-am întrebat unde e maică-sa. Mi-a spus că murise ; l-am întrebat unde a putut întîlni ea un Montpensier (ramura cadetă a familiei Orléans, se pare). A răspuns ; În Siberia. Toată povestea era absurdă. Am înțeles că era o haimana care probabil se lăsa întreținută de persoane de ambe sexe. La întrebarea mea cu ce se ocupă, mi-a răspuns că e pianist.

Apoi a început să-mi înșire toate relațiile lui mondene : că ducesa de Uzès îi făcea reverențe, că era în cele mai bune relații cu ducele de Windsor... Mi-am dat seama că în poveștile lui era și adevăr și minciună. Oamenii „de lume" se lăsau probabil înșelați de „numele" lui, de zîmbetul lui, de amabilitatea lui glacială dar reală.

În timpul războiului — cred că era prin 41—42 — eram pe plajă la Juan-les-Pins, cînd l-am văzut alergînd spre mine pe numitul „Oleg de Wrédé", ca întotdeauna în formă și rîzînd cu hohote. Mi-a spus că fusese luat prizonier și că un înalt ofițer german se ocupa de el. Pentru moment, petrecea cîteva zile la nașa lui de ocazie, văduva Henri Duvernois. Dar, spunea el, „e foarte zgîrcită, nu-mi dă bani".

M-a anunțat că se întoarce la Paris, „ca să lucreze cu nemții". Ce anume ? l-am întrebat. „O să le vînd mașini."

Nu l-am mai văzut de atunci și nu știu ce s-a mai întîmplat cu el. Iată, dragă domnule, tot ce vă pot spune despre acest individ.

Cu stimă,

E. KAHAN.

XXXVII

Acum e de ajuns să închid ochii. Evenimentele care s-au petrecut înainte de plecarea noastră, a tuturor, la Megève îmi revin în memorie pe frînturi. Sînt ferestrele mari, luminate de la fos-

tul bloc al lui Zaharoff pe Calea Hoche și frazele dezlînate ale lui Wildmer și numele, cel purpuriu și scînteietor de „Rubirosa" și cel palid de „Oleg de Wrédé", și alte amănunte impalpabile — însăși vocea lui Wildmer, răgușită și aproape de neauzit — toate astea sînt elementele care-mi servesc drept fir al Ariadnei.

Cu o seară înainte, mă aflam chiar pe Calea Hoche, la etajul I al fostului bloc al lui Zaharoff. Lume multă. Ca de obicei, oamenii nu se dezbrăcau de pardesie. Eu eram în talie. Am traversat încăperea principală unde am văzut vreo cincisprezece persoane stînd în picioare în jurul telefoanelor sau șezînd în fotolii de piele, discutînd afaceri și m-am strecurat într-un mic birou a cărui ușă am închis-o în urma mea. Omul pe care trebuia să-l întîlnesc era deja acolo. M-a tras într-un colț al încăperii și ne-am așezat pe două fotolii despărțite de o masă joasă. Am pus pe ea monedele de aur învelite în hîrtie de ziar. Mi-a întins deîndată mai multe pachete de bancnote pe care nu mi-am mai dat osteneala să le număr și le-am strecurat în buzunar. Pe el bijuteriile nu-l interesau. Am părăsit împreună biroul, apoi încăperea cea mare, în care vacarmul conversațiilor și permanentul du-te-vino al tuturor acelor oameni în pardesiu avea ceva neliniștitor. Pe trotuar îmi dădu adresa unei eventuale cumpărătoare pentru bijuterii în zona Pieții Malesherbes și-mi sugeră să spun că veneam din partea lui. Ningea, dar am hotărît s-o iau pe jos. Mergeam adeseori pe drumul ăsta Denise și cu mine, la început. Timpurile se schimbaseră. Ningea și recunoșteam cu greu bulevardul cu pomi

dezgoliți fațadele negre ale clădirilor. Nu se mai simțea parfum de lemn-cîinesc de-a lungul grilajului Parcului Monceau, ci un miros de pămînt reavăn și de putreziciune.

Un apartament la parter, la capătul unei fundături în genul celor numite „alee" sau „intrare". Încăperea în care m-a primit nu era mobilată. Doar un divan pe care ne-am așezat și, pe divan, telefonul. O femeie de vreo patruzeci de ani nervoasă și roșcată. Telefonul suna fără încetare și ea nu răspundea întotdeauna, iar cînd răspundea își nota într-o agendă ceea ce i se spunea. I-am arătat bijuteriile. Îi dădeam broșa și brățara de diamante la jumătate de preț, cu condiția să-mi plătească pe loc, cu bani peșin. A acceptat.

Afară, în timp ce mergeam spre stația de metrou Courcelles, m-am gîndit la tînărul care venise în camera noastră de la Hotelul Castilia, acum cîteva luni. Vînduse foarte repede safirul și cele două broșe și-mi propusese amabil să împărțim cîștigul. Un om de inimă. Îi făcusem unele confidențe, vorbindu-i despre planurile mele de plecare și chiar de teama aceea care, uneori, mă oprea să ies în oraș. El îmi spusese că trăim niște vremuri ciudate.

Mai tîrziu, m-am dus s-o caut pe Denise pe aleea Eduard VII, în apartamentul în care Van Allen, prietenul ei olandez, își instalase o casă de mode ; era la etajul I al unei clădiri, exact deasupra barului Cintra. Îmi amintesc pentru că Denise și cu mine mergeam la barul ăsta, din cauză că era la subsol într-o sală din care se putea ieși pe altă ușă decît cea principală. Cred că

ştiam toate locurile publice, toate clădirile din Paris cu două ieşiri.

În casa asta minusculă de mode domnea o agitaţie asemănătoare celei de pe Calea Hoche, poate chiar mai mare. Van Allen îşi pregătea colecţia de vară şi atîtea eforturi, atîta optimism m-au uimit, pentru că mă întrebam dacă o să mai fie vreodată şi alte veri. Tocmai proba pe o fată brunetă o rochie dintr-o ţesătură albă, uşoară, în timp ce alte manechine intrau şi ieşeau din cabine. Mai multe persoane discutau în jurul unui birou stil Ludovic XV, pe care erau aruncate în dezordine schiţe şi bucăţi de stofă. Denise stătea de vorbă într-un colţ al salonului cu o femeie blondă de vreo cincizeci de ani şi cu un tînăr cu părul brunet buclat. M-am amestecat în discuţie. Plecau, ea şi el, pe Coasta de Azur. Nici nu ne mai auzeam unii pe alţii în vacarmul general. Cupe de şampanie treceau din mînă-n mînă, fără să se ştie prea bine de ce.

Ne-am făcut drum, Denise şi cu mine, pînă în hol. Van Allen ne însoţea. Revăd ochii lui albaştri foarte limpezi şi zîmbetul lui cînd şi-a strecurat capul pe uşa întredeschisă şi a schiţat un gest de sărut cu mîna, dorindu-ne noroc.

Am trecut pentru ultima oară Denise şi cu mine pe strada Cambacérès. Ne făcusem deja bagajele, o valiză şi două genţi de piele, care aşteptau în faţa mesei mari, de la capătul salonului. Denise a închis storurile şi a tras perdelele. A acoperit maşina de cusut cu cutia ei şi a scos bucata de pînză albă, prinsă cu ace pe bustul manechinului. M-am gîndit la serile pe care le

petrecusem aici. Ea lucra în funcţie de patronii pe care i-i indica Van Allen sau cosea, iar eu, întins pe canapea, citeam vreo carte de memorii sau vreun roman poliţist din colecţia care-i plăcea ei atît de mult — Masca. Serile acelea erau singurele mele momente de răgaz, singurele clipe în care puteam avea iluzia că duc o viaţă fără griji, într-o lume liniştită.

Am deschis valiza şi am strecurat pachetele de bancnote care-mi umflau buzunarele, în pulovere şi cămăşi, într-o pereche de ciorapi. Denise controlă conţinutul uneia dintre genţile de voiaj, să vadă dacă nu cumva uitase ceva. Eu am mers pe culoar pînă în cameră. N-am aprins lumina şi m-am postat la fereastră. Continua să ningă. Poliţistul care patrula pe trotuarul din faţa casei stătea într-o gheretă pusă acolo cu cîteva zile înainte, pentru că venise iarna. Alt poliţist care venea din Piaţa Saussaies se îndrepta grăbit spre gheretă. Strînse mîna colegului lui, îi întinse un termos şi, pe rînd, băură fiecare din pahar. Denise a intrat. A venit lîngă mine la fereastră. Purta un palton de blană şi s-a lipit de mine. Avea un parfum înţepător. Sub paltonul de blană era în cămaşa de noapte. Ne-am trezit în patul din care nu mai rămăsese decît somiera.

În Gara Lyon, Gay Orlow şi Freddie ne aşteptau la intrarea pe peron. Alături de ei, pe un cărucior, erau îngrămădite numeroasele lor valize. Gay Orlow avea un sac de voiaj pentru haine. Freddie discuta cu hamalul şi i-a oferit o ţigară. Denise şi Gay Orlow vorbeau amîndouă odată şi Denise o întreba dacă vila pe care o în-

chiriase Freddie avea să fie destul de mare pentru noi toți. Gara era întunecată, cu excepția peronului pe care ne aflam, scăldat într-o lumină galbenă. A venit și Wildmer, îmbrăcat într-un palton din păr de cămilă care-i ajungea pînă la călcîie, ca de obicei. Purta o pălărie de fetru care-i acoperea fruntea. Am pus să ni se urce bagajele în compartimentele respective ale vagonului de dormit. Așteptam afară, lîngă vagon, să se anunțe plecarea. Gay Orlow recunoscuse pe cineva printre călătorii care luau trenul ăsta, dar Freddie îi ceruse să nu vorbească cu nimeni și să nu atragă atenția cuiva asupra noastră.

Am rămas cîtva timp cu Denise și Gay Orlow în compartimentul lor. Storul era pe jumătate lăsat și, aplecîndu-mă, am văzut că traversăm cartierele mărginașe. Continua să ningă. Le-am îmbrățișat pe Denise și Gay Orlow și m-am întors în compartimentul meu, unde Freddie se și instalase. La puțin timp, Wildmer ne-a făcut o vizită. El era, deocamdată, singur într-un compartiment și spera să nu mai vină nimeni acolo, pînă la sfîrșitul călătoriei. De fapt, se temea să nu fie recunoscut, fiindcă fotografia lui apăruse adeseori în revistele de hipism cu cîțiva ani mai înainte, pe vremea cînd avusese accidentul pe hipodromul din Auteuil.

Încercam să-l liniștim, spunîndu-i că figurile jocheilor se uită repede.

Freddie și cu mine ne-am întins pe paturile noastre. Trenul luase viteză. Lăsasem veiozele aprinse, iar Freddie fuma nervos. Era cam neliniștit din cauza eventualelor controale. Și eu eram, dar încercam s-o ascund. Freddie, Gay Orlow, Wildmer și cu mine aveam pașapoarte dominicane, mulțumită lui Rubirosa, dar nu puteam fi siguri de eficiența lor. Rubi însuși mi-o spusese. Eram la cheremul vreunui polițist sau controlor mai meticulos decît alții. Numai Denise nu risca nimic. Ea era franțuzoaică sadea.

Trenul a avut prima oprire. Dijon. Vocea din megafon era înăbușită de zăpadă. Am auzit pe cineva mergînd de-a lungul culoarului. Se deschidea ușa unui compartiment. Poate că se intra la Wildmer. Atunci pe Freddie și pe mine ne-a apucat un rîs nervos, nebunesc.

Trenul a staționat o jumătate de oră în gara Chalon-sur-Saône. Freddie adormise și am stins veioza din compartiment. Nu știu de ce, dar pe întuneric mă simțeam mai în siguranță.

Am încercat să mă gîndesc la altceva, să nu ascult pașii care răsunau pe culoar. Pe peron vorbeau niște oameni și am prins cîteva cuvinte din discuția lor. Se aflau, probabil, chiar în fața ferestrei noastre. Unul dintre ei tușea răgușit. Altul fluiera. Zgomotul cadențat al unui tren care trecea le-a acoperit vocile.

Ușa s-a deschis brusc și în lumina de pe culoar s-a decupat silueta unui bărbat în pardesiu. A plimbat de sus în jos o lanternă electrică prin compartiment, ca să controleze cîți sîntem. Freddie s-a trezit tresărind.

— Actele dumneavoastră...

I-am întins pașapoartele noastre dominicane. Le-a examinat cu o privire distrată, apoi le-a dat

cuiva de lîngă el pe care nu-l vedeam din cauza ușii. Am închis ochii. Cei doi au schimbat între ei cîteva cuvinte pe care nu le-am auzit.

A făcut un pas înainte în compartiment. Ținea în mînă pașapoartele noastre.

— Sînteți diplomați ?

— Da, am răspuns eu mașinal.

În cîteva clipe mi-am amintit că Rubirosa ne dăduse pașapoarte diplomatice.

Fără să spună vreun cuvînt, ne-a înapoiat pașapoartele și a închis ușa. Pe întuneric ne țineam respirația. Am tăcut pînă la plecarea trenului. S-a urnit. Am auzit rîsul lui Freddie.

— Mergem să-i vedem și pe ceilalți ? m-a întrebat el.

Compartimentul lui Denise și Gay Orlow nu fusese controlat. Le-am trezit. Nu înțelegeau de ce sîntem agitați. Apoi a venit la noi și Wildmer, cu fața gravă. Încă mai tremura. Îl întrebaseră dacă e „diplomat dominican" cînd le arătase pașaportul, și nu îndrăznise să răspundă de teamă ca nu cumva, printre polițiștii în civil și controlori, să fie și vreun turfist care să-l recunoască.

Trenul aluneca printr-un peisaj alb de zăpadă. Cît de blînd și de prietenos era peisajul ăsta ! Văzînd casele adormite, mă simțeam cuprins de o beție și de o încredere pe care nu le mai încercasem pînă atunci.

Era încă noapte cînd am ajuns la Sallanches. Un autocar și o mașină mare, neagră staționau în fața gării. Freddie, Wildmer și cu mine duceam valizele, în timp ce doi bărbați se ocupau de valiza de haine a lui Gay Orlow. Eram vreo zece călători care aveam să luăm autocarul spre Megève, iar șoferul și cei doi hamali îngrămădeau valizele în partea din spate, cînd un bărbat blond s-a apropiat de Gay Orlow, cel pe care-l zărise ea cu o zi înainte, în gara Lyon. Au schimbat cîteva cuvinte în franceză. Mai tîrziu, ea ne-a explicat că era vorba de o vagă cunoștință, un rus al cărui prenume era Kiril. Acesta ne-a arătat mașina mare neagră la volanul căreia aștepta cineva și ne-a propus să ne ducă la Megève. Dar Freddie a refuzat invitația, spunînd că prefera să ia autocarul.

Ningea. Autocarul înainta încet și mașina neagră ne-a depășit. Mergeam pe un drum în pantă și caroseria autocarului tremura de cîte ori șoferul accelera. Mă întrebam dacă n-o să avem vreo pană înainte de Megève. Ce mai conta ? Pe măsură ce nopții îi lua locul o ceață albă ca de bumbac, pe care abia o străpungeau frunzele brazilor, îmi spuneam că nimeni n-o să vină să ne caute aici. Nu riscam nimic. Puțin cîte puțin ne făceam nevăzuți. Chiar și hainele de oraș care ar fi putut atrage atenția asupra noastră — paltonul roșcat al lui Wildmer și pălăria lui bleumarin, paltonul din piele de leopard al lui Gay, cel din păr de cămilă al lui Freddie, eșarfa verde și încălțămintea mare de golf în alb și negru ale acestuia — se topeau în ceață. Cine știe ? Poate că pînă la urmă aveam să ne volatilizăm. Sau poate că n-aveam să mai fim decît un abur care se așterne pe geam, un abur îndărătnic pe care nu reușești să-l ștergi cu mîna. Oare cum se ori-

enta șoferul ? Denise adormise, iar capul îi căzuse pe umărul meu.

Autocarul s-a oprit în mijlocul pieței, în fața primăriei. Freddie a pus să ni se încarce bagajele pe o sanie care aștepta acolo și ne-am dus să bem ceva cald la o ceainărie, foarte aproape de biserică. Localul abia se deschisese și doamna care ne-a servit părea uimită de prezența noastră atît de matinală. Sau să fi fost de vină accentul lui Gay Orlow și hainele noastre de oraș ? Wildmer se minuna de toate. Nu cunoștea încă muntele și nici sporturile de iarnă. Cu fruntea lipită de geam, privea cu gura căscată zăpada care se așternea peste monumentul eroilor și primăria din Megève. O descosea pe femeie, dornic să afle cum funcționau telefericele și dacă se putea înscrie la o școală de schi.

Vila se numea „Crucea Sudului". Era mare, construită din lemn de culoare închisă, cu storuri verzi. Cred că Freddie o închiriase de la vreun prieten de-al lui de la Paris. Era amplasată deasupra unui viraj al drumului și nu putea fi observată de jos, pentru că era ascunsă după o perdea de brazi. Se ajungea la ea de pe șosea, pe un drum care urca în serpentină. Și șoseaua urca undeva, dar n-am avut niciodată curiozitatea să aflu unde. Camera lui Denise și a mea era la etajul I și de la fereastră, pe deasupra brazilor, aveam panorama întregului sat Megève. Mă deprinsesem să recunosc, pe timp frumos, clopotnița bisericii, pata galben-roșcată pe care o făcea un hotel la poalele masivului Rochebrune,

gara de călători și patinoarul și, departe de tot, cimitirul. Freddie și Gay Orlow ocupau o cameră la parter, alături de salonul de zi și, ca să ajungi la camera lui Wildmer, trebuia să mai cobori un etaj, fiindcă era la demisol, iar fereastra lui, un hublou, la nivelul solului. Dar însuși Wildmer hotărîse să se instaleze acolo, în bîrlogul lui, cum spunea el.

La început, nu părăseam vila. Făceam partide interminabile de cărți în salonul de zi. Îmi amintesc destul de bine încăperea asta. Un covor de lînă. O banchetă de piele deasupra căreia erau agățate niște rafturi cu cărți. O masă joasă. Două ferestre care dădeau spre balcon. O femeie din vecini făcea cumpărături la Megève. Denise citea niște romane polițiste pe care le găsise prin rafturi. Eu, la fel. Freddie lăsase să-i crească barba, iar Gay Orlow ne gătea în fiecare seară cîte un borș. Wildmer ceruse să i se aducă regulat din sat *Paris-Sport* pe care-l citea ascuns în fundul „bîrlogului" lui. Într-o după-masă, în timp ce noi jucam bridge, a apărut desfigurat, agitînd ziarul. Un cronicar prezenta evenimentele importante ale lumii hipodroamelor de curse și, printre altele, amintea : „Spectaculosul accident, la Auteuil, al jockeului englez André Wildmer". Cîteva fotografii ilustrau articolul, printre care o fotografie minusculă a lui Wildmer, mai mică decît un timbru poștal. Și asta-l îngrozea : gîndul că cineva care-l văzuse în gara Sallanches sau la Megève, în ceainăria de lîngă biserică, l-ar fi putut recunoaște. Că femeia care ne aducea proviziile și se ocupa un pic și de me-

naj l-a identificat drept „jockeul englez André Wildmer". Nu primise oare, cu o săptămînă înainte de plecarea noastră, un telefon anonim acasă pe aleea Aliscamps ? O voce înăbuşită îi spusese : „Alo, eşti tot la Paris, Wildmer ?" Apoi izbucnise în rîs şi închisese telefonul.

Degeaba-i tot spuneam noi că nu risca nimic, fiindcă era „cetăţean dominican" ; se arăta foarte nervos.

Odată, pe la ora 3 dimineaţa, Freddie începu să bată cu putere în uşa „bîrlogului" lui Wildmer urlînd : „Ştim că eşti acolo, André Wildmer... Ştim că eşti jocheul englez André Wildmer... Ieşi imediat..."

Wildmer nu prea făcuse haz de gluma asta şi, două zile, n-a mai vorbit cu Freddie. Apoi s-au împăcat.

Cu excepţia acestui incident fără importanţă, era linişte la vilă, în primele zile.

Dar puţin cîte puţin, Freddie şi Gay Orlow s-au plictisit de monotonia în care ne petreceam timpul. Însuşi Wildmer, în ciuda fricii sale de a nu fi recunoscut drept „jockeul englez", se-nvîrtea ca un leu în cuşcă. Fiind sportiv, nu era deprins cu inactivitatea.

Freddie şi Gay Orlow au întîlnit „lume" în cursul plimbărilor pe care le făceau la Megève. Multă „lume", pe cît se pare, venise ca şi noi, ca să se refugieze aici. Se întîlneau, din nou cu diverşi cunoscuţi, se organizau „petreceri". Le auzeam ecourile prin Freddie, Gay Orlow şi Wildmer care, în scurt timp, s-au amestecat şi ei

în viaţa asta nocturnă. Eu mă feream. Preferam să rămîn la vilă cu Denise.

Ni se întîmpla totuşi şi nouă să coborîm în sat. Plecam de la vilă pe la zece dimineaţa şi străbăteam un drum mărginit de nişte capele mici. Intram uneori într-una din ele şi Denise aprindea cîte o lumînare. Altele erau închise. Mergeam încet, ca să nu alunecăm pe zăpadă.

Mai jos, o cruce din piatră se înălţa în mijlocul unui fel de piaţetă din care pornea un drum foarte abrupt. Pe jumătate din drum fuseseră instalate nişte trepte din lemn, dar zăpada le acoperise. Eu mergeam înaintea lui Denise, astfel că o puteam sprijini dacă ar fi alunecat. În josul drumului era satul. Străbăteam strada principală în lung, pînă la piaţa primăriei şi treceam prin faţa Hotelului Mont-Blanc. Ceva mai departe, pe trotuarul din dreapta, se înălţa clădirea din beton cenuşiu a poştei. De acolo am trimis cîteva scrisori prietenilor lui Denise : Léon, Hélène care ne împrumutase apartamentul ei de pe strada Cambacérès... Îi scrisesem cîteva rînduri lui Rubirosa, ca să-i spun că am ajuns cu bine datorită paşapoartelor lui, şi-l sfătuiam să vină şi el la noi, pentru că ultima oară cînd ne văzusem la legaţie îmi spusese că şi el avea de gînd să se ascundă la ţară. I-am dat adresa noastră.

Urcam spre Rochebrune. Din toate hotelurile de pe marginea drumului ieşeau grupuri de copii, încadraţi de instructoare în ţinută bleumarin de sport. Purtau pe umeri schiuri sau patine. De fapt, de cîteva luni, toate hotelurile din staţiune fuseseră rechiziţionate pentru copiii cei mai

săraci din marile orașe. Înainte de a face cale-întoarsă, priveam de departe oamenii înghesuindu-se la ghișeul telefericului.

Mai sus de vila „Crucea Sudului", dacă mergeai pe drumul în pantă, printre brazi, ajungeai în fața unei vile foarte joase, cu un singur etaj. Aici locuia femeia care ne făcea diverse comisioane. Soțul ei avea cîteva vaci, era paznic la „Crucea Sudului" în lipsa proprietarilor și își amenajase acasă o sală mare cu mese, un bar rudimentar și un biliard. Într-o după-amiază, Denise și cu mine am urcat la el după lapte. N-a fost prea amabil cu noi. Dar Denise, cînd a văzut biliardul l-a întrebat dacă-i dă voie și ei să joace. La început, omul a fost surprins, apoi s-a destins. I-a spus să vină să joace cînd vrea.

Mergeam deseori pe acolo seara, după ce Freddie, Gay Orlow și Wildmer plecau să participe la viața de atunci a satului Megève. Ne propuneau să-i întîlnim la „Echipa" sau pe la vreo vilă oarecare, pentru o „petrecere între prieteni", dar noi preferam să mergem acolo. Georges — acesta era prenumele bărbatului — și nevastă-sa ne așteptau. Cred că țineau mult la noi. Jucam biliard cu el și cu doi sau trei prieteni de-ai lui. Denise era cea care juca cel mai bine. Parcă o văd, grațioasă, cu tacul de biliard în mînă, parcă văd figura ei asiatică, blîndă, ochii ei limpezi, părul șaten cu reflexe arămii, împletit în cozi care-i ajungeau pînă la mijloc... Purta un pulover roșu, vechi pe care i-l împrumutase Freddie.

Stăteam la șuetă pînă tîrziu cu Georges și nevastă-sa. Georges ne spunea că într-una din

zile o să fie cu siguranță scandal și acțiuni de verificare a identității, fiindcă mulți dintre cei veniți la Megève în vilegiatură făceau orgii și atrăgeau atenția asupra lor. Dar că noi, noi nu semănam cu ceilalți. Nevastă-sa și cu el aveau să se ocupe de noi dacă am fi avut vreun necaz.

Denise îmi mărturisise că Georges i-l amintea pe taică-său. Adeseori, aprindeam cîte un foc de lemne. Orele treceau blînde și călduroase, și ne simțeam în familie.

Uneori, după ce plecau ceilalți, rămîneam singuri la „Crucea Sudului". Vila era toată a noastră. Aș vrea să retrăiesc unele din nopțile acelea limpezi, cînd contemplam satul, desenîndu-se limpede jos, pe zăpadă, încît părea un sat în miniatură, ca o jucărie într-o vitrină de Crăciun. În nopțile acelea, totul părea simplu și senin, iar noi visam la viitor. O să ne stabilim aici, copiii noștri o să meargă la școala din sat, o să vină vara în sunetul de tălăngi al turmelor care pasc... O să ducem o viață fericită și fără surprize.

În alte nopți ningea și aveam o senzație de sufocare. N-o să scăpăm niciodată de aici, Denise și cu mine. Eram prizonieri în valea asta și, încet-încet, zăpada avea să ne îngroape. Nimic nu era mai descurajant decît munții aceia care închideau orizontul. Mă cuprindea panica. Atunci deschideam ușa cu geam și ieșeam pe balcon. Respiram aerul rece, înmiresmat de brazi. Nu-mi mai era frică. Dimpotrivă, simțeam o detașare, o tristețe senină pe care mi le transmitea peisajul. Ce era cu noi acolo ? Ecoul gesturilor și vieților

noastre îmi părea înăbuşit de vata asta care cădea în fulgi uşori în jurul nostru, pe clopotniţa bisericii, pe patinoar şi pe cimitir, pe linia mai întunecată pe care o desena drumul străbătînd valea.

Pe urmă, Gay Orlow şi Freddie au început să invite lume, seara, la vilă. Wildmer nu se mai temea că va fi recunoscut, şi se dovedise un om de societate sclipitor. Pe la miezul nopţii picau pe nepusă masă, vreo zece persoane, uneori mai multe, şi cheful început în altă vilă, continua mai vîrtos. Denise şi cu mine îi evitam, dar Freddie ne cerea cu atîta amabilitate să rămînem, încît, uneori, îl ascultam.

Îmi mai amintesc vag de unele persoane. Un brunet vioi care-ţi propunea tot timpul să faci cu el o partidă de pocher şi circula cu o maşină înmatriculată în Luxemburg ; un oarecare André-Karl", un blond, cu un pulover roşu şi cu figura tăbăcită de pe urma curselor de schi de fond ; alt individ foarte solid, încotoşmănat în catifea neagră şi care în amintirile mele se învîrte necontenit ca un bondar mare... Nişte frumuseţi sportive, printre care o „Jacqueline" şi o „Doamnă Campan".

Se întîmpla ca în mijlocul seratei, lumina să se stingă brusc în salonul de zi, sau ca o pereche să se retragă prin vreo cameră.

În sfîrşit, acest „Kiril", pe care Gay Orlow îl întîlnise în gara Sallanches şi care ne propusese să ne ducă cu maşina lui. Un rus însurat cu o franţuzoaică, femeie foarte frumoasă. Mi se

pare că învîrtea afaceri necurate cu vopsele şi aluminiu. De la vilă, telefona adeseori la Paris, iar eu îi spuneam mereu lui Freddie că toate convorbirile astea telefonice o să atragă atenţia asupra noastră, dar Freddie, ca şi Wildmer pierduseră orice urmă de prudenţă.

„Kiril" şi nevastă-sa au fost cei care l-au adus într-o seară la vilă pe Bob Besson şi pe un oarecare „Oleg de Wrédé". Besson era instructor de schi şi printre clienţii lui se numărau şi unele celebrităţi. Făcea sărituri de pe trambulină şi, în urma unor accidente, rămăsese cu faţa brăzdată de cicatrice. Şchiopăta uşor. Scund, brunet, originar din Megève. Bea, ceea ce nu-l împiedica să schieze începînd de la ora opt dimineaţa. În afara postului de instructor, mai ocupa un post la serviciile de aprovizionare şi, în calitatea asta, avea la dispoziţie o maşină, maşina neagră pe care o observasem cînd sosiserăm la Sallanches. Wrédé, un tînăr rus, pe care Gay Orlow îl mai întîlnise la Paris, venea adeseori la Megève. Părea că trăieşte din expediente, din vînzări şi cumpărări de cauciucuri şi piese auto. Separate, fiindcă şi el telefona la Paris de la vilă, şi-l auzeam întotdeauna cerînd un misterios „Garaj Cometa".

De ce am intrat în discuţie, în seara aceea, cu Wrédé ? Poate pentru că era un om plăcut. Avea o privire deschisă şi un aer de naivitate veselă. Rîdea din te miri ce. Prevenitor, te întreba tot timpul dacă „vă simţiţi bine", dacă „nu vreţi un păhărel", dacă „nu preferaţi să staţi mai curînd pe canapeaua asta decît pe scaunul ăla",

dacă „aţi dormit bine azi noapte"... Avea un fel al lui de a-ţi sorbi cuvintele, privindu-te cu ochii mari şi cu fruntea încreţită ca şi cum ai fi rostit oracole.

Înţelesese în ce situaţie eram şi foarte curînd mă întrebă dacă voiam să rămînem mult timp „în munţii ăştia". Cînd i-am răspuns că n-aveam încotro, mi-a declarat cu voce joasă că el cunoştea un mijloc de a trece clandestin frontiera elveţiană. Mă interesa treaba asta ?

Am şovăit o clipă şi i-am răspuns că da.

Mi-a spus că trebuia să plătim 50 000 de franci de persoană şi că Besson era şi el amestecat în afacere. Besson şi cu el se însărcinau să ne conducă pînă lîngă frontieră, de unde un om experimentat în treceri clandestine, prieten de-al lor, urma să ne ducă mai departe. Trecuseră astfel în Elveţia vreo zece persoane ale căror nume mi le pomeni. Aveam timp să mă mai gîndesc. El pleca la Paris, dar avea să se întoarcă săptămîna viitoare. Îmi dădea un număr la Paris : AUTeuil 54—73, la care-l puteam găsi dacă mă hotăram repede.

Am discutat despre asta cu Gay Orlow, Freddie şi Wildmer. Gay Orlow a părut uimită că „Wrédé" se ocupa de treceri de frontieră, pentru că ei nu-i păruse a fi decît un tînăr uşuratic trăind de azi pe mîine din expediente. Freddie credea că n-avea rost să părăsim Franţa, fiindcă paşapoartele noastre dominicane ne ofereau protecţie. Lui Wildmer i se părea că Wrédé are o „mutră de gigolo", dar nu-i plăcea mai cu seamă Besson. Ne spunea că cicatricele de pe faţa lui

Besson erau false şi că şi le desena el însuşi în fiecare dimineaţă cu un creion de machiaj. Învidie de sportiv ? Nu, într-adevăr nu-l putea suferi pe Besson, căruia-i spunea „Mucavaua". Denise îl considera pe Wrédé „simpatic".

Ne-am hotărît foarte repede. Din cauza ninsorii. De o săptămînă ninsoarea nu mai contenea. Aveam iarăşi senzaţia de sufocare pe care o avusesem la Paris. Mi-am spus că, dacă mai rămîneam mult timp aici, o să pună mîna pe noi. I-am explicat asta lui Denise.

Wrédé s-a întors săptămîna următoare. Am căzut de acord şi am discutat despre trecerea frontierei cu el şi cu Besson. Niciodată Wrédé nu mi se păruse atît de prietenos, atît de demn de încredere. Felul amical în care te bătea pe umeri, ochii lui limpezi, dinţii lui albi, solicitudinea lui, toate astea îmi plăceau, deşi Gay Orlow mi-a spus adeseori, rîzînd, că de ruşi şi de polonezi trebuie să te fereşti.

Ne-am făcut bagajele foarte devreme în dimineaţa aceea, Denise şi cu mine. Ceilalţi mai dormeau şi n-am vrut să-i trezim. I-am lăsat un bilet lui Freddie.

Cei doi ne aşteptau la marginea şoselei, în maşina neagră a lui Besson, cea pe care o văzusem la Sallanches. Wrédé era la volan, iar Besson lîngă el. Am deschis eu însumi portbagajul maşinii ca să încarc bagajele şi ne-am aşezat, Denise şi cu mine, pe bancheta din spate.

N-am vorbit tot timpul drumului. Wrédé părea nervos.

Ningea. Wrédé conducea încet. Mergeam pe drumuri înguste de munte. Călătoria a durat două ore bune.

Clipa în care Wrédé a oprit mașina și mi-a cerut banii a fost cea care mi-a stîrnit o vagă bănuială. I-am întins teancurile de bancnote. Le-a numărat. Apoi s-a întors spre mine și mi-a zîmbit. A spus că acum, ca măsură de prevedere, aveam să ne despărțim, ca să trecem frontiera. Eu aveam să plec cu Besson, el cu Denise și cu bagajele. Urma să ne întîlnim peste o oră la niște prieteni, de partea cealaltă... Zîmbea întruna. Un zîmbet ciudat, pe care-l mai văd și acum în visele mele.

Am coborît din mașină cu Besson. Denise s-a așezat în față, alături de Wrédé. Mă uitam la ea și o presimțire mi-a strîns iarăși inima. Am vrut să deschid portiera să-i spun să coboare. Am fi plecat amîndoi împreună. Dar mi-am zis că eram prea bănuitor și că-mi făceam gînduri. Denise părea încrezătoare și plină de voie bună. Mi-a trimis cu mîna o sărutare.

În dimineața aceea era îmbrăcată cu o haină de blană de sconx, cu un pulover Jacquard și cu un pantalon de schi pe care i-l împrumutase Freddie. Avea douăzeci și șase de ani, părul șaten, ochii verzi, și înălțimea de 1,65. N-aveam multe bagaje: două genți de piele și o valijoară maro-închis.

Wrédé, mereu zîmbitor, a pus motorul în mișcare. Am făcut un semn cu mîna lui Denise care scosese capul pe geamul lăsat în jos. Am urmărit cu privirea mașina care se îndepărta. Nu mai era decît un mic punct negru, acolo.

Am început să merg în urma lui Besson. Îi observam spatele și urmele pașilor în zăpadă. Deodată, mi-a spus că pleacă în recunoaștere, fiindcă ne apropiem de frontieră. Mi-a cerut să-l aștept.

După vreo zece minute, am înțeles că nu se mai întoarce. Oare de ce o tîrîsem după mine și pe Denise în cursa asta? Încercam din răsputeri să-mi alung gîndul că Wrédé avea s-o părăsească și pe ea și că o să se aleagă praful de noi amîndoi.

Ningea mereu. Continuam să merg, căutînd zadarnic un punct de reper. Am mers ore în șir și în cele din urmă m-am culcat pe zăpadă. De jur-împrejurul meu nu mai era decît alb.

XXXVIII

Am coborît din tren la Sallanches. Era o zi însorită. În piața gării aștepta un autocar cu motorul în funcțiune. Un singur taxi, un D.S. 19, era garat de-a lungul trotuarului. Am urcat în el.

— La Megève, i-am spus șoferului.

A pornit. Era un bărbat de vreo șaizeci de ani, cu părul cărunt; purta o canadiană cu un guler de blană uzat. Sugea o bomboană sau o pastilă.

— Frumos timp, nu-i așa? mi-a spus el.

— Hm, da...

Priveam pe geam și încercam să recunosc drumul pe care mergeam, dar fără zăpadă nu mai semăna deloc ca cel de altădată. Soarele deasupra brazilor și pajiștilor, bolțile pe care le formau

pomii deasupra drumului, toate nuanțele diferite de verde mă uimeau.

— Nu mai recunosc peisajul, i-am spus șoferului.

— Ați mai fost pe aici ?

— Da, în urmă cu mult timp... și era zăpadă...

— Nu mai e același lucru cînd e zăpadă.

Scoase din buzunar o cutiuță rotundă metalică pe care mi-o întinse.

— Vreți o pastilă Valda ?

— Mulțumesc.

Luă și el una.

— M-am lăsat de fumat de o săptămînă... Medicul meu e cel care mi-a recomandat să sug pastile Valda... Dumneavoastră fumați ?

— M-am lăsat și eu... Spuneți-mi... Sînteți din Megève ?

— Da, domnule.

— Am cunoscut niște persoane la Megève... Aș vrea să știu ce mai fac... De pildă, am cunoscut un tip pe care-l chema Bob Besson...

A redus viteza și s-a întors spre mine.

— Robert ? Instructorul de schi ?

— Da.

A dat din cap.

— Am fost coleg de școală cu el.

— Ce mai face ?

— A murit. A murit sărind de pe o trambulină acum cîțiva ani.

— Ah, așa...

— Ar fi putut să facă ceva mai ca lumea... Dar... L-ați cunoscut ?

— Nu prea bine.

— Lui Robert de tînăr i-au sucit clienții capul...

A deschis cutia de metal și a înghițit o pastilă.

— A murit pe loc... sărind...

Autocarul ne urma la vreo douăzeci de metri. Un autocar albastru-deschis.

— Era prieten bun cu un rus, nu-i așa ? am întrebat eu.

— Un rus ? Besson prieten cu un rus ?

Nu înțelegea ce vreau să spun.

— Știți, Besson nu era un tip prea interesant... Avea niște concepții cam nesănătoase...

Am înțeles că n-o să mai spună nimic despre Besson.

— Cunoașteți o vilă la Megève numită „Crucea Sudului“ ?

—„Crucea Sudului“ ? Au fost multe vile care s-au numit așa...

Îmi întinse din nou cutia de pastile. Am luat una.

— Vila era deasupra unui drum, am spus eu.

— Ce drum ?

— Da, ce drum ? Cel pe care-l vedeam în amintire semăna cu oricare drum de munte. Cum să-l regăsesc ? Iar vila poate că nici nu mai exista. Și chiar dacă mai exista...

M-am aplecat spre șofer. Bărbia mea a atins gulerul de blană al canadienei lui.

— Duceți-mă înapoi la gara Sallanches, i-am spus.

S-a întors spre mine. Părea uimit.

— Cum vreți, domnule.

XXXIX

Obiect : HOWARD DE LUZ, Alfred Jean.
Născut la : Port-Louis (insula Mauritius) la 30 iulie 1912, fiu al lui HOWARD DE LUZ, Joseph Simety și al Louisei, născută FOUQUEREAUX.
Naționalitate : engleză și americană.

Domnul Howard de Luz a locuit, pe rînd, la următoarele adrese :
Castelul Saint-Lazare, la Valbreuse (Orne)
Str. Raynouard 23, la Paris (16)
Hotel Chateaubriand, strada Circului 18, la Paris (8)
Calea Montaigne 53, la Paris (8)
Calea Mareșal-Lyautey 25, la Paris (16).

La Paris, domnul Howard de Luz Alfred Jean n-a exercitat o profesiune bine definită.
Între 1934 și 1939 se pare că s-ar fi ocupat de prospecțiuni și comerț cu mobilă veche pentru un grec rezident francez, numit Jimmy Stern și că ar fi făcut, cu această ocazie, o lungă călătorie în Statele Unite, de unde era originară bunica lui.
Se pare că domnul Howard de Luz, deși aparținînd unei familii franceze din Insula Mauritius, a avut dublă cetățenie engleză și americană.
În 1950, domnul Howard de Luz a părăsit Franța ca să se stabilească în Polinezia, pe insula Padipi, în apropiere de Bora Bora (Insulele Societății).

La această fișă era anexat următorul bilet :
„Dragă domnule, vă rog să mă scuzați pentru întîrzierea cu care vă comunic informațiile pe care le avem cu privire la domnul Howard de Luz. A fost foarte greu să le găsim : domnul Howard de Luz fiind supus britanic (sau american) nu l-am găsit menționat în evidențele serviciilor noastre.
Salutări prietenești dumneavoastră și lui Hutte.

J.-P. BERNARDY.

XL

„Dragul meu Hutte, plec de la Paris săptămîna viitoare spre o insulă din Pacific, unde am oarecare șansă să regăsesc pe cineva care să-mi dea unele informații despre ceea ce a fost viața mea. Ar fi vorba de un prieten de tinerețe.

Pînă aici totul mi s-a părut atît de haotic, atît de îmbucătățit... Fîșii, frînturi ale unui întreg îmi reapăreau deodată pe parcursul cercetărilor... Dar, la urma urmei, poate că și asta-i o viață...

Să fie oare vorba de a mea ? Sau de cea a altcuiva în care m-am strecurat ?

O să-ți scriu de acolo.

Sper că-ți merge bine la Nisa și că ai obținut postul de bibliotecar pe care-l rîvneai, în locul acela care-ți amintește de copilărie."

XLI

AUTeuil 54—73 : GARAJUL COMETA — strada Foucault 5, Paris 16.

XLII

O stradă care dă spre chei, înainte de Grădinile Trocadero, şi mi se pare că pe strada asta locuia Waldo Blunt, pianistul american pe care-l însoţisem pînă la el acasă şi care a fost primul soţ al lui Gay Orlow.

Judecînd după poarta mare de fier ruginit, garajul era închis demult. Deasupra ei, pe peretele cenuşiu se mai putea citi, deşi literele albastre erau pe jumătate şterse : GARAJUL COMETA.

La etajul întîi, la dreapta, o fereastră la care atîrna un stor portocaliu. Fereastra unei camere ? A unui birou ? Rusul o fi fost în încăperea asta cînd îi telefonasem de la Megève la AUTeuil 54—73 ? Cu ce se ocupa oare la garajul Cometa ? Cum să aflu ? Totul părea atît de îndepărtat în faţa acestei clădiri părăsite...

Am făcut cale-ntoarsă şi m-am oprit o clipă pe chei. Priveam maşinile circulînd în şir şi luminile de cealaltă parte a Senei, în apropiere de Champ-de-Mars. Poate că ceva din viaţa mea mai stăruia încă acolo, într-un mic apartament la marginea grădinilor, vreo persoană care mă cunoscuse şi îşi mai amintea de mine.

XLIII

O femeie stă la fereastră la parterul unui apartament situat la colţul străzii Rude cu strada Saigon. E soare şi copiii se joacă cu mingea pe trotuar, ceva mai departe. Se aud strigînd fără încetare „Pedro", fiindcă pe unul dintre ei îl cheamă aşa, iar ceilalţi îl interpelează fără să-şi întrerupă jocul. Iar acest „Pedro", strigat de voci limpezi, răsună ciudat pe stradă.

De la fereastra ei nu vede copiii. Pedro. A cunoscut demult pe cineva pe care-l chema aşa. Încearcă să-şi aducă aminte cînd a fost asta, în timp ce aude strigăte, rîsete şi zgomotul înfundat al mingii care se izbeşte pe un perete. Sigur că da ! Era pe timpul cînd ea făcea pe manechinul la Alex Magny. O cunoscuse pe o oarecare Denise, o blondă cu o figură un pic asiatică şi care lucra şi ea în domeniul croitoriei. Se înţeleseseră deîndată.

Această Denise trăia cu un bărbat pe care-l chema Pedro. Fără îndoială, un sud-american. Într-adevăr, îşi aducea aminte că acest Pedro lucra la o legaţie. Un brunet înalt a cărui figură şi-o amintea destul de bine. L-ar mai fi putut recunoaşte şi astăzi, dar probabil că îmbătrînise.

Într-o seară veniseră amîndoi aici la ea, pe strada Saigon. Ea invitase cîţiva prieteni la cină. Pe actorul japonez şi pe nevastă-sa care avea un păr blond ca de coral şi care locuiau foarte aproape, pe strada Chalgrin, apoi pe Evelyne, o brunetă pe care o cunoscuse la Alex Magny, însoţită de un tînăr palid, încă o persoană, nu mai ţinea minte precis pe cine anume, şi pe Jean-

Claude, belgianul care-i făcea curte... Cina fusese foarte veselă. Iar ea se gîndise că Denise și Pedro erau o pereche frumoasă.

Unul dintre copii a prins mingea în zbor, o strînge la piept și se depărtează de ceilalți cu pași mari. Îi vede pe copii, trecînd în fugă prin fața ferestrei. Cel care ține mingea o ia, suflînd din greu, pe Calea Marii Armate. O traversează continuînd să țină mingea strîns la piept. Ceilalți nu îndrăznesc să se ia după el și rămîn nemișcați să-l privească fugind pe trotuarul din față. Băiatul împinge mingea cu piciorul. Soarele face să lucească nichelul bicicletelor în vitrinele magazinelor de biciclete care se înșiră de-a lungul străzii.

Copilul a uitat de ceilalți. Aleargă singur cu mingea și o ia la dreapta, driblînd, pe strada Anatole-de-la-Forge.

XLIV

Mi-am lipit fruntea de hublou. Doi bărbați se plimbau în sus și-n jos pe punte discutînd, iar lumina lunii le colora fețele în cenușiu. În cele din urmă s-au rezemat cu coatele de bastingaj.

Nu mai puteam dormi, deși hula încetase. Priveam una cîte una fotografiile noastre, ale tuturor, a lui Denise, a lui Freddie a lui Gay Orlow, iar ei își pierdeau treptat caracterul real, pe măsură ce vaporul își continua drumul. Existaseră oare vreodată ? Îmi aminteam ceea ce mi se spusese despre activitatea lui Freddie în America. Fusese „confidentul lui John Gilbert". Și

cuvintele astea îmi evocau o imagine : doi bărbați mergînd unul lîngă altul în grădina părăsită a unei vile, de-a lungul unui teren de tenis acoperit de frunze uscate și crengi rupte, cel mai înalt dintre cei doi — Freddie — aplecat spre celălalt care probabil că-i spunea ceva cu voce joasă și era, desigur, John Gilbert.

Mai tîrziu am auzit zgomotul unei busculade, strigăte și hohote de rîs între cabine. Se certau pentru o trompetă, ca să cînte primele măsuri ale melodiei *Lîngă blonda mea.* Ușa cabinei vecine s-a trîntit. Erau mai multe persoane acolo, înăuntru. S-au auzit din nou hohote de rîs, clinchete de pahare ciocnite, o răsuflare grăbită, un geamăt blînd și prelung...

Cineva umbla printre cabine scuturînd un clopoțel și repetînd cu o voce pițigăiată de copil de cor că am trecut Ecuatorul.

XLV

Acolo se înșirau lumini roșii, și mai întîi ți se părea că plutesc în aer, apoi îți dădeai seama că se-ntind de-a lungul liniei unui mal. Ghiceai un munte de mătase albastră. Apa liniștită după ce treceai de recife.

Intram în rada portului Papeete.

XLVI

Fusesem trimis la un oarecare Fribourg. Locuia de treizeci de ani la Bora Bora, făcea filme documentare despre insulele Pacificului, iar apoi

obişnuia să le prezinte la Paris, în sala Pleyel. Se număra printre cei care cunoşteau cel mai bine Oceania.

Nici nu fusese nevoie să-i arăt fotografia lui Freddie. Îl întîlnise de mai multe ori, cînd acosta în insula Padipi. Mi l-a descris ca pe un bărbat înalt de aproape doi metri, care nu-şi părăsea niciodată insula, sau stătea singur pe vasul lui, un scuner la bordul căruia făcea lungi călătorii prin atolii arhipelagului Tuamotu, şi chiar pînă-n Marchize.

Fribourg mi-a propus să mă ducă în insula Padipi. Ne-am îmbarcat pe un fel de vas de pescuit. Eram însoţiţi de un maori obez care nu-l părăsea pe Fribourg nici o clipă. Cred că trăiau împreună. Formau o pereche ciudată omuleţul ăsta cu aspect de fost şef de cercetaşi, îmbrăcat cu pantaloni de golf roşii şi cu o cămăşuţă şi care purta ochelari cu ramă metalică şi grasul maori cu pielea arămie. Acesta era îmbrăcat cu un pareo şi un corsaj de bumbac azuriu. În timpul traversării mi-a spus cu voce blîndă că în adolescenţă jucase fotbal cu Alain Gerbault.

XLVII

Ajunşi pe insulă, am luat-o pe o alee acoperită cu gazon, străjuită de cocotieri şi arbori de pîine. Din cînd în cînd, un zid alb, înalt, atît cît să te poţi sprijini în el, marca hotarul unei grădini în mijlocul căreia se înălţa o casă mereu aceeaşi — cu verandă şi acoperiş de tablă vopsit în verde.

Am intrat într-un cîmp mare împrejmuit cu sîrmă ghimpată. La marginea din stînga era un grup de hangare, printre care se vedea o clădire cu două etaje bej-roz. Fribourg mi-a explicat că e vorba de un fost aeroport, construit de americani în timpul războiului din Pacific şi că acolo locuia Freddie.

Am intrat în clădirea cu două etaje. La parter, o cameră mobilată cu un pat, o apărătoare contra ţînţarilor, un birou şi un fotoliu din nuiele. O uşă dădea într-o baie rudimentară.

La etajele 1 şi 2, camerele erau goale şi lipseau ochiuri de geam la ferestre. Cîteva bucăţi de moloz în mijlocul culoarelor. Pe unul din pereţi rămăsese atîrnată o hartă militară a Pacificului de sud.

Ne-am întors în camera care trebuia să fi fost a lui Freddie. Pe fereastra întredeschisă se strecurau păsări cu penaj brun şi se aşezau în rînduri strînse pe pat, pe birou şi pe etajera de cărţi, lîngă uşă. Veneau tot mai multe. Fribourg mi-a spus că erau mierle din Moluce şi că mîncau totul, hîrtia, lemnul şi chiar pereţii caselor.

În încăpere a intrat un bărbat. Purta un pareo şi avea barbă albă. A vorbit cu grasul maori care-l urma pe Fribourg ca o umbră, iar grasul traducea legănîndu-se uşor. Acum vreo cincisprezece zile, scunerul cu care Freddie voia să dea o raită pînă în Marchize se întorsese eşuînd pe recifurile de coral ale insulei, iar Freddie nu mai era la bord.

Ne-a întrebat dacă nu vrem să vedem vasul şi ne-a dus pe malul lagunei. Vasul era acolo cu

catargul frînt și pe flancuri, ca să le protejeze, agățaseră cauciucuri vechi de camion.

Fribourg a declarat că deîndată ce ne întoarcem o să cerem să se facă cercetări. Grasul maori cu corsaj azuriu vorbea cu celălalt cu o voce foarte pițigăiată. Parcă țipa. Curînd nu le-am dat nici o atenție.

Nu știu cît timp am stat pe malul lagunei. Mă gîndeam la Freddie. Nu, sigur că nu pierise pe mare. Fără îndoială că hotărîse să taie ultimele parîme și probabil că se ascundea pe vreun atol. Sigur că, în cele din urmă, o să-l găsesc. Și pe urmă trebuia să mai fac o ultimă încercare : să merg la Roma, la vechea mea adresă, pe strada Dughenelor întunecoase nr. 2.

Se înserase. Laguna se stingea puțin cîte puțin pe măsură ce culoarea ei verde se topea. Pe apă mai alergau umbre gri-violet, într-un val fosforescent.

Am scos mașinal din buzunar fotografiile pe care voiam să i le arăt lui Freddie și, printre ele, pe cea a lui Gay Orlow mică. Pînă acum nu observasem că plîngea. Ghiceai după felul cum își încrunta sprîncenele. Pentru o clipă, gîndul m-a dus departe de laguna asta, la celălalt capăt al lumii, într-o stațiune balneară din sudul Rusiei, unde fusese făcută fotografia în urmă cu mult timp. O fetiță se întoarce de la plajă pe înserat, cu maică-sa. Plînge din nimic, pentru că ar fi vrut să se mai joace. Se îndepărtează. A dat colțul străzii, și nu cumva viețile noastre se risipesc la fel de repede în amurg ca supărarea asta de copil ?
